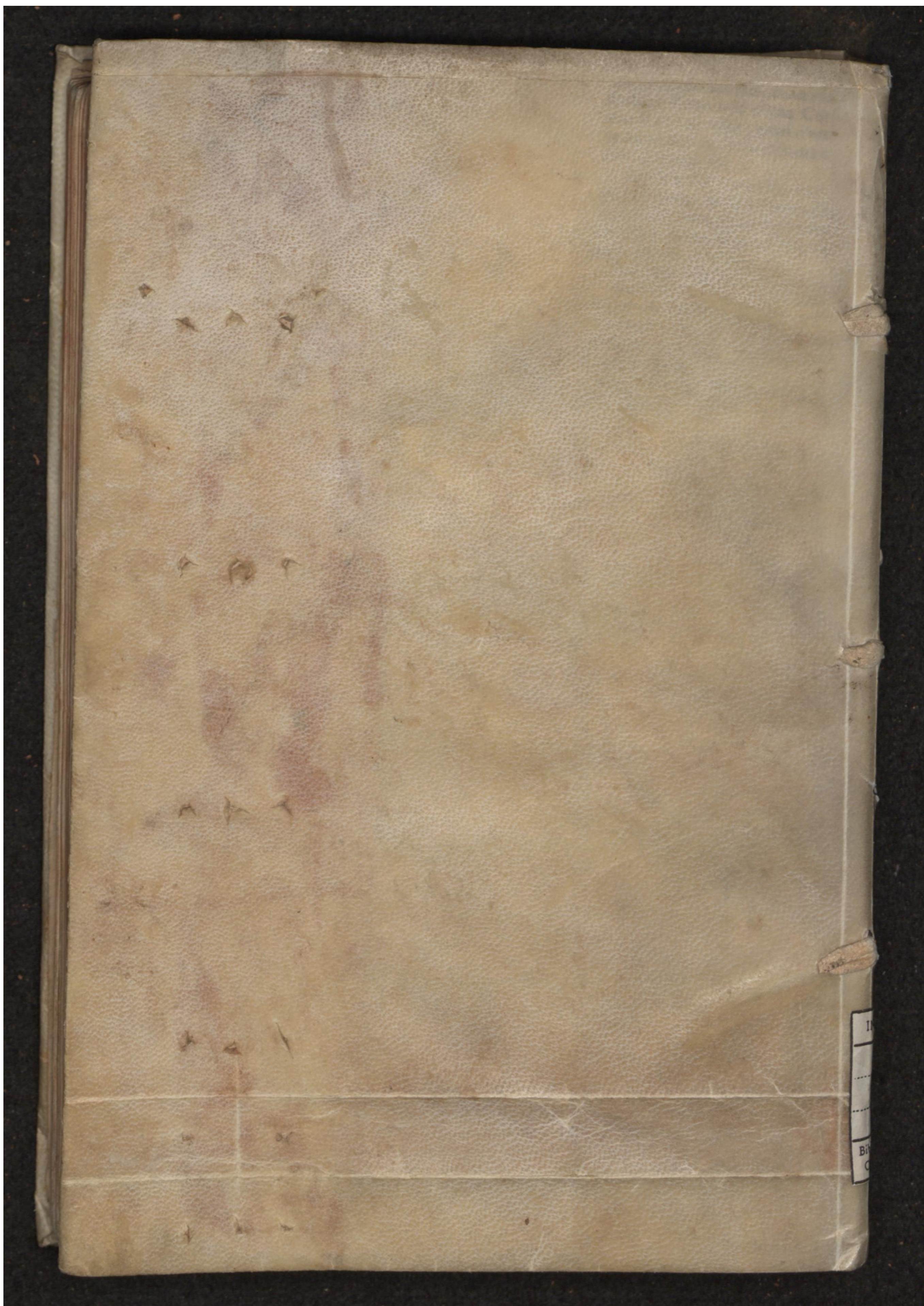
XIVIII

VERG

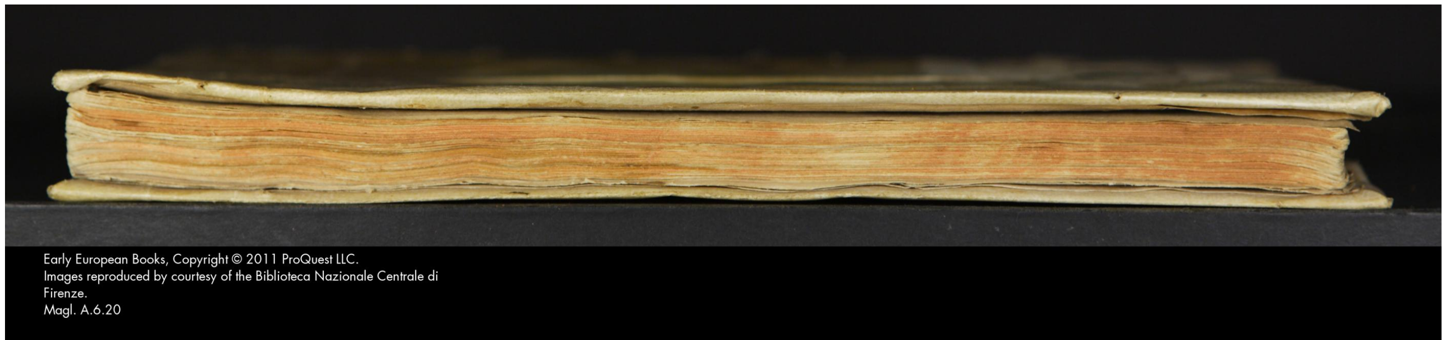
·1500·

VIII VERGILII Polydori Proverbia Venetiscc
INCUNABULI
6
20
Biblioteca Nazionale Centrale - Firenze

S. M. N.

5

~~Vergilio~~

~~XIV~~ VIIII

VERG.

1500

PROVERBIORVM LIBELLVS

Polydori Vergilii ad librum suum Epgrãma.

u Ade liber genio Guidi suffultus & aura
Recto ad feltranos tramite curre lares.
Siquem(præmoneo)tetricam subducere frontem
In te nasutum Rihnocerota uides:
Aut tristis ronchos effundere sæpe repandis
Naribus & miro uerba canina modo.
Ne timeas: illi te displicuisse iuuato:
Esses cui gratus: si malus ipse fores.
Sis grauis huic ergo simul inuidiosus & asper:
Ast aliis quæso iam bonus usq fies:
I pete sic Dominum: quo non est doctior alter:
Aut armis maior nec pietate fuit.
Qui te magne Cato uel te grauitate Camille
Præstat Nasicam uel probitate pium.
Inclyte uel Cæsar tibi nec clementia maior:
Qui(fateor)sæuis hostibus æquus eras.
Huic igitur placeas: te hic amet foueatq clientem:
Cuius ubiq sacro numine tutus eris:
I citus: excipiet: raptim nunc curre libelle
Ad Dominum: licet haud nobile munus eas:
Non hic agenoreas miratur nanq lacernas:
Suspicit ast tantum: qui ualet ingenio.

Polydori Vergilii Vrbinatis Præsbyteri ad Illustrissimũ Principẽ Guidum Vbaldum Vrbini Ducem præfatio.

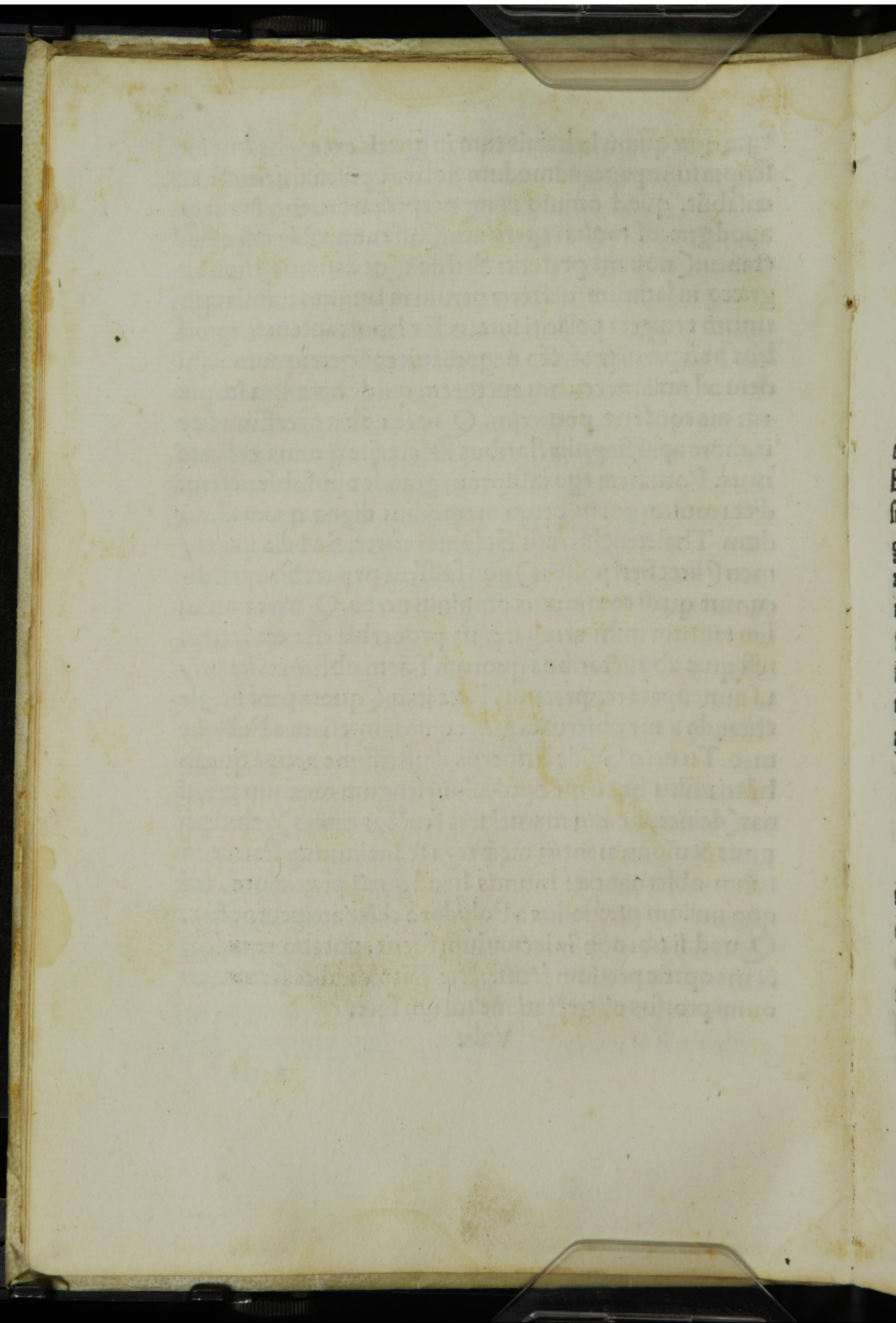

Roezeni Atticæ rgiõis (sicuti a Plutarcho acceꝑim9) populi ãtiqssimi Neptũnum sũma religiõe coluere: & ei9 quoniã Dei tutelæ corũ ciuitas dedicata erat: huic fructuũ pmitias offerebãt. Ego uero Guide Pĩceps Illustrissime quũ tuo itidẽ genio ciuitas nostra dicata sit: Feltrioq; Numine seruata diuq; tuta demũ incolumis existat: merito eqdẽ tanq̃ ĩpius grauissime repræhendendus fuissẽ: uel tu mihi iure succensuisses, si hunc prouerbiorum libellum nostri primitias ingenii (qualiscũq; sit) editurus: nõnullis amicis sane doctissimis suadentibus: & imp̃mis Pollione meo Vadio uiro eruditissimo: Nomini tuo non cõsecrassem. Futurum enim erat: ut illud facile diceret: ideo me tibi dicare noluisse: uel quia ignorarẽ q; Latiæ academiæ pnceps esses: atq; quãtum semper tu paternis uestigiis in hoc ueluti cæteris in rebus maxime insistens: cum Octauiano illustrissimo patruo tuo ingeniis fauisses: uel quia in te ingratissimus forem. Quippe qui de me & si plurimũ benemeritus pinde ac patruus tuus: nunquã tamẽ nos: parentem: fratremq; nostrum & honoribus amplissimis ornare: & maximis beneficiis aflicere conquiesti. Quanquã ne nimiã quidẽ hac re meritorum tuorum partẽ assequi me posse cõfido. Verum aliquid omnino mihi præstitisse uidebor (quãdoquidẽ parẽ gratiam referre non licet) si huiusmõi saltem munusculis tibi qui lõge pulchrius ditare q̃ ditescere ducis: gratiam habere ostẽdero. Cæterum dicet quispiam lucubratiunculas nostras haud du

bie humiles nõ perinde dignitati tuæ congruere.id tam & si peringenue fateor:nihil eo tamen ueritus sum: quin illæ ipsæ tibi Guide Princeps gratissimæ existãt. Has eñi Principibus inscribendi mos uetus est: nec interest: qua materia sint:modo non obscæna. Quando ea litterarum dignitas semper fuit:ut dicari eas sibi principes ac Reges & gloriosũ & honestum putarent. adeoq; nullum genus fastiditum est:ut Iulius Pollux ad commodum Cæsarem de grammatica. Oppianus ad Antonium de piscibus: Vitruuius ad Augustum de architectura scripserint. Verum hoc opusculum si admodum tenue est:non eo minimi laboris fuit: aut prorsum inutile. Nam quum huiuscemodi prouerbia primum a uiris tum sapientissimis dicta:tum a rerum natura orta:mox a scriporibus passim usurpata ĩ ore fere omnium uersari: nec omnino ĩtelligi :animaduerterem:sub hisq; pariter aureas(ut ita dicam)sentẽtias :ac præcepta haud quaquam mehercule negligenda contineri mecum ipse pensitarem,non absurdum uisum est: hæc pauca ex latinorum auctorum monumentis:& græcorũ quorundam qui in latinum uersi sunt: sparsa in unum colligere: Quibus subinde collectis maior profecto eorum sensus abstrusos explicandi superfuit labor. Quod :ut melius efficerem :pro uirli operam dedi: Et unde nata sint:& quare in prouerbia cesserint:ex auctoritate ueterum scriptorum docere. quorum etiam obiter non nulla loca partim correximus: partim enodauimus. Quanquam nec inficias eo : ex his quædam in ailam quam ipse rettulerim: sententiam uerti posse. Sed mihi satis fuit propriorem reddidisse sensum. Nec præterea ignoro quosdam fore: qui me præ multitudine huiusmodi prouerbio

rum quæ quum in latinis tum in græcis exemplaribus in-
scripta sunt: pauca admodum nostro opusculo inseruisse ac
cusabūt. quod omnio in me perperam facient. Nam ꝙ
apud græcos multa reperiantur (his enim ualde ipsi oble-
ctantur) non me preterit: Sed nos (ut diximus) non ex
græco in latinum uertere: uerum in latinum translata in
unum redigere polliciti sumus. Ex latinis autem scriptori
bus non parui profecto negocii fuit colligere: quum siqui
dem ad nullum certum auctorem qui de his antea scripse
rit: me conferre potuerim. Quare nobis necessum fu-
it. more apiū singulis floribus īsidere: āte q̄ onus cōficere
mus. Potuissem ego insuper ut grande opus absouerem:
dicta multorum uirorum memoratu digna quemadmo
dum Thaletis: Socratis Solonis referre. Sed illa ipsa ta-
men (licet fieri possent) non fuissent prouerbia: quæ di-
cuntur quasi communia omnium uerba. Quare non au
sim tantum mihi arrogare. ut prouerbia esse traderem:
nisi quæ ab auctoribus quorum fidem obstrinxi. ita pri-
us nuncupata reppererim. Hæc itaq; (quota pars sit) le
ctitando a me obseruata sunt: quædam etiam a Pollione
meo. Tu uero Guide Princeps Illustrissime accipe quæso
hilari uultu hoc a me opusculum frugum mearum primi
tias (deinceps enim maturiores fructus eapies) ueluti pi-
gnus & monumentū meæ erga te Inclitumq; Patruum
tuum obseruantiæ: munus haud quaq̄ prætiosum. sed
quo nullum prætiosius a Polydoro cliēte accipere posses.
Quod si tibi non iniucundum fuerit. putabo equidem
& me operæ pretium fecisse: & te Tāto Vindice fretum ab
omni prorsus obtrectatione tutum fore.

Vale.

Polydori Vergilii Vrbinatis Præsbyteri Prouerbiorum Libellus incipit.

Homini homo Deus.

Rouerbium hoc a Plinio libro secũdo capite septimo refertur: a græcis utiq; ita dicentibus sumptũ. ανθρωπος ανθρώπου δαίμονιον hoc ẽ Homini homo deus. Quale Vergilianum illud: Deus nobis hæc ocia fecit: Namq; erit ille mihi semper Deus. Cicero libro de natura deorum primo. Sed nolo inquit esse longior: Ita concludam tamen beluas a barbaris propter beneficiũ consecratas. Et Seneca ad Lucilliũ epistola. xcv. Magna sæculi laus est: si homo mansuetus hominem adiuuet. Huius igitur adagii sensus ẽ: q; inuicẽ sibi homines prodesse debeãt: a quo nostrum opusculum placuit potissimum auspicari: ut intelligant primum legentes: quantum ab homine alienum sit: homini iniuriam facere: pestem aut ullam ab eo proficisci. Quare ego omnibus ueluti mihi fauentibus aliquãto liberius huiusmodi prouerbiorum sensus eliciendi munus obiui.

Mutuum muli scabunt.

a Pud Ausonium in Epistolis prouerbium istud usurpatur: quod haud ualde supiori ab simile est Sensus enim significat tradere sibi operas mutuas: & par pari repẽdere. Namq; quum muli soleant sese uicissim defricare & scabere. merito in cõsimili remũeratiõe & taliõis æquilibrio: hoc prouerbio utimur. Adriã (quod non longe ab re est) iocus balnearis innotuit. qui plures olim senes euocari iussit: & alium ab alio inuicem defricari. quũ illi se marmoribus atterrerent: ad liberalitatem prin-

cipis prouocandam. qui ueteranum quedã seruis & sumptibus donauerat. qui se in balneia marmoribus destringebat: propterea q seruum non haberet.

Res ad Triarios rediit.

r Es ad Triarios rediisse prouerbio icrebuit: quũ laboratur. Etenim post hastaros ubi ordinibus exercitus instructus erat. pugna ad pricipes sensim ueniebat. si apud principes quoq haud satis prospere esset pugnatum: paulatim certamen ad triarios referebatur: in quibus suprema spes sita erat. Auctore Liuio libro octauo ab urbe condita.

Optimum est aliena frui insania.

u Etus & elegans ac (ut ita dixerim) aureũ adagium est: significat enim pulchrum esse (quemadmodum Marcus Tullius docet) ab aliorum erratis suã uitam in melius instituere. Nam tunc aliena fruimur insania: quum illa nobis documento est. Vnde Plautinum illud: Fœliciter sapit is: qui alieno periculo sapit. & Anneus Seneca in prouerbiis ex uitio inquit alterius sapiens suum emendat: ex quo factum est hoc prouerbium Optimum est aliena frui insania. quod a Plinio scite usurpatur: hisce uerbis libro decimo octauo capite quinto dicente Optimumq est (ut uulgo dixere) aliẽa insania frui quod nos semper meminisse decet.

Cũ mortuis non nisi laruæ luctãtur.

p Lancus: quum audiuisset Asinium Pollionem orationes aduersus se parare: quas ipso mortuo ne respondere posset: uel ipse Asinius uel filius eius ederet: dixit cum mortuis nõ nisi laruas luctari: quod quidem exemplum uice prouerbii Plinius in sua præfatio

ne rettulit. ait enim: Nec Plancus illepide dixit cũ mortu-
is non nisi laruas luctari. Laruæ enim dicuntur noxiæ infe
rorum umbræ: quibus cum mortuis nobis tantum res ẽ.
quod prouerbium in eos est. qui obtrectatiõe alienæ scien
tiæ defunctos calumniando scriptores: famam sibi aucu-
pantur. quo (ut Martialis inquit) admonemur ducere il-
los improbe facere: qui & in alieno libro ingeniosi sunt: &
in demortuos sæuiunt.

Quod supra nos: nihil ad nos.

Actãtius Firmianus libro diuinarum institutio
I num tertio capite uigesimo: quum eos sceleratos
appellat: qui arcana mũdi & hoc cæleste templuz
prophanari impiis disputatiõibus quærunt. aliquid ergo
inquit Socrates habuit cordis humani. qui quum intelli
geret hæc non posse inueniri: ab eiusmodi quæstionibus
se remouit. Vereorq; ne in eo solo: multa enim sunt eius
non modo laude digna: sed etiam reprehensione dignissi
ma. in quibus fuit suorum simillimus. ex his unum eli-
gam: quod ab omnibus sit probatum: celebre hoc pro-
uerbium Socrates habuit: quod supra nos. nihil ad nos:
supple attinet. quo nos non eo quidem modo: (est enim
falsum) sed hoc decenter uti possumus: quum ea: quæ no
stras uires excedere uidentur: mente cõsequi nequimus.

Isthmum Fodis.

Sthmos ea terræ angustia appellatur quæ inter
i duo maria Aegeum & Ionium conclusa est. Cu
ius strictura quinq;. M. passuum interuallo cõ-
stat: qui non sine longo & ancipiti nauium ambitu transi
ri potest. Quam ob causam (ut Plinius libro quarto ca-
pite quarto tradit) perfodere e nauigabili alueo angustias

tentauere: Demetrius Rex: Dictator Cæsar. C. princeps: Domitius Nero: infausto (ut oium patuit exitu) icoepto. Hinc quũ quempiã aliqua in re frustra laboraturũ eẽ pro uerbialiter significare uolumus: Isthmum fodis dicimus, quasi ꝙ id factu pdifficile sit.

Rana Seriphia.

P Linius libro. viii. capite. lviii. ait: Mutæ sunt ẽt ranæ in Seripho insula. q̃uis mẽdosi codices nõ ranæ: sed cicadæ habeãt. quod nõ cõuenit, quũ illic de ranis sermo sit. Vnde prouerbiũ manauit: hoc ẽ Rana seriphia in eos: qui plus nimio taciturni sunt.

Asinus ad liram.

H Aec. M. Var. uerba sunt ĩ satyra: q̃ testamẽtũ ĩscribit: ab Aulo Ge. li. iii. ca. xvi. repetita. Ille. n. inqt: siqs mi hi fili⁹ un⁹: pluresue ĩ decẽ mẽsib⁹ gignunt. iisi erũt ὄνοι λύρας. hoc ẽ asini ad lyrã: exhæredes sunto. qđ ĩ hoĩes ĩdo ciles ẽ: & disciplinæ oĩs exptes. pinde ac ẽ asinus ad musicã capescẽdam.

Idẽ Acci. quod Titii.

E Iusdẽ Var. idẽ Geli. pnotato cap. uet⁹ puerbiũ eẽ p dit. nã ille ait Accio: idẽ ꝙ Titio ius esto apđ me. qđ Adagiũ hoc ẽidẽ Accii qđ Titii de reb⁹ inter se nihil distantibus dicitur.

Perdere Naulũ stultum ẽ:

M Arinis mercatoribus sumpta ẽ metaphora: q quũ nauigãt: si minus q̃ cupiũt: lucrari possunt: studẽt ut salt ẽ recupent. ex mercibus uendendis q̃tum pro uectura (naulũ. n. uecturæ ptium ẽ) nauali soluerũt. Hinc ortũ est puerbium pdere naulũ stultum ẽ in eũ: q quum multa aĩserit. reliqua ẽt pdere uelit. Vnde Iuue. hoc usurpãs Saty. viii. ait furor ẽ post oĩa pdere naulũ. & Oui. obsistere fatis nemo potest. dãnis addere damna nefas.

Lupum auribus teneo

h Oc uet⁹ adagiū a græco fluxit. dicūt. n. illi λυκου τῶν ὤτων ἔχω. hoc est lupum aurib⁹ teneo. qd apđ Terē. in phormiōe amator in periculo collocatus usurpauit Tyberi⁹ Cæsar quoq; hoc idētidem Trāq. aucto re utebaẗ. postremo Hierony. scribens aduersus Ioannem origenistā: ait nūc uero q̄si auribus lupū app̄hendéris: nec tenere potes: nec audes dimittere. Nā pp auriū exilitatē lu pi haud retineri possunt. de quo ēt. M. Var. in. iii. de latia līgua meminit qđ in re āncipiti piculosaq; dici solet. q. n. au ribus lupū tenet: nec eū dimittere audet: nec sine piculo te nere potest. a quo haud ualde illud discrepat.

Inter saxum & Sacrum sto.

a Pud romanos q haud quaq̄ minus religiōe q̄ armis cæteris gētib⁹ p̄stiterūt: mos uet⁹ erat. ut cū fœdus cū qbusdā populis iniret: teste Liu. ab urbe cō. & Fenestel la de magr̄atib⁹ romāis hoc pacto facerēt. ducebāt porcā ad cōfinia: ubi cōstitutā sacerdos fecialis saxo feriebat his uerbis utens. Quemadmodū hāc porcā saxo feriā: ita ful mīe a Ioue optīo maxīo feriaẗis: q hoc sanctū fœdus frege rit. his p̄atis: porcā saxo feriebat. ex quo haud inelegāter ī. eū p̄uerbiū uēit. q ī piculo cōstitutus ut dicat: inter saxū & sacrū sto. pinde ac porca manet: anteq̄ a Sacerdote feria tur. de quo Plau. ī. captiuis meminit. ubi ait īter sacrum & saxum sto:

Inter os & offam multum interest.

u Ersus græcus est: auctore Ge. li. xii. cap. xvi. πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. hoc est multa cadūt īter calicē supremaq; labra: hoc ueteres: q̄ breuissime dicer̄ solebāt: īter os & offā. qđ signi ficat nō eē de futuro nimis sperādū. īde ēt locum habuisse hoc p̄uerbium tradūt. q uir quidā ætate grādæuus dū ui

neam plātaret: a uicino per derisum interrogatus est: cui uineam sereret? qui quum sibi serere respondisset: ludibrio habitus est: perinde ac impossibile foret: eum tamdiu uiuere: ut mustum ex ea gustare posset. Vidit tandem senex ex ea uuas: afferriq; sibi præmaturos aliquot racemos & premi iussit: uicinum præterea accersiri: cui calicem musti plenum manu ostendens & iam pene admouens ori: putasti ne inquit uinū me ex uinea quam te spectante plantaui: gustaturum? Inter hæc Anhelus puer accurrit descēdisse in uineam aprum nuntiat: uuasq; uastare. Senex deposito calice in uineam properat. comitantur eum uicinus & puer: aprum prosequuntur. qui facto in senem impetu: eum necat. Sic quum calicem iam fere labiis admotum gustare non potuisset: locum prouerbio dedit. non autem ille uenator: ut imperiti quidam diuinare conati sunt.

Ille Homo habet equuum Seianum.

p Rouerbium est teste Gelio Libro Tertio capite nono Noctium Atticarum de homine infœlici ac calamitoso. Cuius hæc ratio est. Cn. Seius equum habuit natum Argis: quem fama erat: progenitum esse ex equis: qui Diomedis thracis fuerunt. quosq; Hercules Diomede occiso Argos perduxerat. hunc magnitudine inusitata fuisse: ceruice ardua: colore phœniceo: flaua & comanti iuba: cæterisque equorum laudibus insignem. Verumtamen ea fortuna. ut quisquis eum possideret. is cum omni domo: familia: & fortunis in perniciem deduceretur. Itaque ferunt Cneium: Seium primum eius dominum a Marco Antonio capitis damna

tum miserabili supplicio uitam fuisse. Eodem tempore Dolobellam Consulem in Syriam proficiscentem fama eius equi permotum Argos diuertisse: emisseq; sestertiis centum milibus. Sed ipsum mox in Syria bello ciuili obsessum: atq; interfectum fuisse. Deinde eundem equum Caium Cassium. qui Dolobellam obsederat: adduxisse: quem Cassium postea uictis Parthis: fusoq; exercitu suo miseram mortem oppetiisse manifestum est. deinde Antonium post interitum Cassii parta uictoria nobilem illum equum requisiuisse: & mox eo potitum: uictum: atq; desertum: detestabili exitio interiisse. eiusdem quoq; sensus est.

Tolosanum aurum possidet.

O Ppidum Tolosanum in terra (ita enim Gelius eodem libro tradit) Italia. Q. Cepionem cōsulem quondam diripuisse cōstat. in cuius templis quū multum auri fuisset inuentum: quicunq; ex ea præda aurum attigit: cum misero ac cruciabili exitu periisse manifestum est. At tibi Guide Princeps exercituiq; tuo non sacrilegiū (ut Terētio Varroni: ut. Q. Cepiōi creditū est) aliud ue ꝑpetratū scelus cladē ullā afferet: qui (ut par est) tātopere uictrices militum manus (Secundæ enim res: ut uerissime Crispus prodit: sapientium etiā animos fatigant) a rebus sacris abstinentissimas seruas: qui militarē disciplinam a Federico patre: qui suarum rerum gestarū splendore facile Imperatorum omnium gloriam nō modo æquiperauit. uerum mehercule ualde superauit: traditam pari seueritate & indulgentia pro loci: pro temporis: opportunitate regis. qui deniq; militem tuum armis tantū intentum esse facis. Scis enim optime Imperator

uires armis constare. quæ ubi a recto itinere desciuerit: se se oppressuræ sunt: nisi opprimantur. Cæterũ Iustinus libro. xxii. Tolosam urbem Galliæ nõ Tososanum in italia oppidum (ut in gelianis codicibus scriptum est) hisce uerbis appellat. Tetosagi ĩquit quum in antiquã patriã Tolosam uenissent: cõpræhensiq; pestifera lue essent: non pri⁹ sanitatem recuperauere: q̃ aruruspicum respõsis mõiti aurum argentumq; bello sacrilegiisq; quæsitũ in Tolosensẽ lacum mergerent quod omne magno post tẽpore Cepio romanus cõsul abstulit. fuere auri põdo. c. x. milia argenti põdo quinquies decies centum milia quod facile gium causa excidii Cepioni exercituiq; eius fuit. Iustin⁹ hactenus. Strabo aũt libro Geographiæ. iiii. de Tholosa cũ Iustino conuenit. Thesauros uero (sic in codicibus legit) Scipionẽ: non Cepionẽ diripuisse tradit. Verum (ut obiter locũ corriga (quamuis semidocti quidam hæc duorũ auctorum uerba inter se dissentire contendat: mihi maxime consentiunt. Loco enim Scipionẽ proculdubio Cepionem legendũ est. de Tholosa Martialis itidẽ libro decimo mentionem facit.

Vbi Amici: ibi opes.

q Voniam diuitiæ bona ualitudo: potentia: honor: uoluptas: & his similia caduca & incerta sunt: & nõ tam in nostris cõsiliis q̃ in fortunæ temeritate posita. Amicitia autem quæ a Lelio diuiarum humanarumq; reꝝ. cum beniuolentia & charitate summa consensio diffinitur: omnibus rebus humanis anteponitur. quippe qua nihil in uita mortalium utilius aptiusue (id. n. multis constat exẽplis) est: qu. madmodum. M. Tullius perspicue ĩ Amicitia demõstan: ubi Ami

citia inquit plurimas res cōtinet. quo quo uerteris pſto ē nullo loco excluditᷣ: nunq̄ intēpeſtiua. nunq̄ moleſta eſt. Itaq; nō aq̄: nō igni: nō aer (ut aiūt) pluribꝰ locis utimur q̄ amicitia. Hinc teſte Plauto uetus fluxit prouerbium: Vbi amici: ibi opes. qui uerum eſt ait uerbum quod memoratur. Vbi amici: ibidem opes: Et Fabius Quintilianus libro quinto de hoc itidē meminit. ad quod Marialis haud dubie reſpexit illis uerſibus in libro quinto Extra fortunā eſt q̄cquid donatur amicis. Quas dederis ſolas ſemp habebis opes. Vnde Saluſtianus Sylla apud Iugurthā ſciēter ait Nulli unq̄ hominū ſatis fuit amicorum Titus quoq; ueſpaſianus (ut teſtis eſt Trāquillus) recordatus quondam ſuper cœnam: q nihil cuiquā toto die p̄ſtitiſſet: memorabilem illam meritoq; laudandā uocē edidit. Amici diem perdidi: quæ modo paſſim eruditorum p̄conio celebrātur. Caueant itaq; omnes præſertim principes (ut tu Guide facis) ne perdant amici diē. Scipio æmilianus huius fortaſſe non immēor prouerbii cuiuſ in hoc Titus uidetur ueſtigia imitatus: ſtudebat non prius e foro diſcedere q̄ aliquem ex adeuntibus familiarem ſibi atq; amicum quo uis pacto effeciſſet.

Affore Temeſæum Genium:

e Vthymus poeta ſemper olympiæ uictor ait Plinius libro ſeptimo capite. xlvii. Cæterum uetuſ lectio pycta ideſt pugil non poeta habet. is in locris Italiæ qui Epizephyri cognoīan tᷣ ortus Aſtyclæo patre: uel (ut indigenis perſuaſum eſt) Cæcino Amne genitus qui locros a rheginis diuidit. hunc ſemel a Thaſio theagene uictum Pauſanias tradit: non iuſto quidē certamine: ſed circumuentū dolo. unde nec Theageni decre-

tus honor: i͂sup dānat9 ut mulctæ noīe taletū Euthymo repræsentaret. demū Euthymus in Italiā reuersus post octauam & septuagesimam fere olympiadem Temesam uenit: Genium loci: quem Vlixis comitem fuisse ab oppidanisq; quia Virginem stuprasset: interemptum ferebāt ob id uagari laruas eius: & nisi placarentur: quottannis oblata uirgine crassari solitas: & perniciē afferrī omni ætati ac sexui: compescuit. Liberata: quam deuouerāt puella in matrimoniumq; deducta: uixisse per q̄ diu: alioq; q̄ cæteri mortales solent: modo humanis excessisse. Cæteꝝ ut prouerbii sensus tandem reddatur: his Aeliāi auctoritas addatur: qui octauo suæ historiæ libro ita inquit Euthymus locrus ex Italia pycta inclytus & robore insigni fuit lapidem gestabat ingenti magnitudine: qui locris ostēditur: & Temesæum Heroa quod cuique per uim abstulerat: reddere coegit: etiam cum fœnore: ut inde natum sit adagium iis: qui sordidos & i͂iustos quæstus faciūt: Affore Temesæum Genium: de quo Strabo etiam libro sexto geo. meminit.

Totidem nobis hostes esse: quot seruos:

P Rætextatus apud Macrobium libro Saturnalium pmo: q; cum seruis com iter agendum: & eorum consilium nō omnino sit contemnēdū: uerba facit: aduersusq; Euāgeliū ita i͂quit: Tu modo uiue cū seruo clæmēter: comiter quoq; & in sermonē illum: & nō nun q̄i n necessarium admitte consilium. Nam & nostri maiores omnem dominis inuidiam: omnemq; seruis cōtumeliam detrahētes: Dominum patremfamiliaſ: sernos familiares appellauerunt. Colant ergo te potius serui tui (mihi crede) q̄ timeant. Vnde putas arrogantissimum il

lud manasse prouerbiū. q iactatur totidē nobis hostes es se: quot seruos. nō habemus illos hostes: sed facim9. quū in illos superbissimi: cōtumeliosissimi: crudelissimi sumus de quo etiam Seneca epistola. lxvii. ad Lucillium meminit.

Video ursam parientem.

q Votiens longo quempiam temporis interuallo uel admodum raro uidemus: dicimus puerbialiter Vrsam parientē uideo. Est. n. teste Pli. li. viii. cap. xxvi. nihil quicq̄ rarius hoīes q̄ parietē uidēt Vrsam.

Sardi Venales.

t Iberius Sēpronius Gracchus auctore Pli. de uiris illu. altero cōsulatu sardiniā domuit. ex eaq3 tātū captiuo2 adduxit: ut longa uēditione res in puerbium uenerit. Sardi uenales. quo utimur. quum plus nimio res in moram trahuntur.

Tantaleum poculum libemus.

p Hilippus Beroaldus uir utiq3 mēoria nr̄a eruditissimus ex Philostrato enarrās illū Hieronymi locū uulgarissimū in liminari pagía ueteris instr̄i ubi ille ait ut Iarchā in throno sedētē aureo & de Tantali fonte potātē audiret docentē: ita disserit. Iarchas apud Indos phōrū princeps ē. penes quē tātali statua subscriptione notata est. iiii. cubito2 longitudinis: q̄ similis propinanti phialam porrigit. in quam humor distillat incorruptibilis. ex hoc Tātali poculo soliti sunt bibere indici philosophi: anteq̄ somno indulgeant: iugem humorē pinde fundente. ac si ex fonte scaturiret. ē aūt amicitiæ firmandæ cā huiuscemōi cōpotatio apud indos inuēta: qui ministrum eius faciūt pocillatorēq3 Tantalum. propterea q hic amicissimus mansuetissimusq3 erga hoīes habitus est. hoc. n.

puerbiũ: quũ ad amicos amicitiæ cõfirmãdæ cã scribim9, usurpare decẽter possumus. Ille hõ agit qđ cãis in ægypto

p Ost mutinensem fugã q̃rentibus quibusdã qđ ageret Antonius. familiaris eius urbane quidem respondiss: fertur: quod Canis in ægypto: bibit & fugit. quoniã: teste Macrobio Saturnaliorũ lib. ii. Pli. lib. octauo in illis regiõibus cõstat Canes raptu crocodillorũ exercitos currere & biber. quo puerbii loco uti possumus in eum qui metu perculsus illinc quo se receperat: raptim aufugit.

Repetita Crambe.

i Vuenalis Satyra. vii. ita scribit Occidit miseros Crãbe repetita magistros. Vbi Pollicianus: uir equidem sagacissimi ingenii græcũ prouerbiũ poetã expressisse affirmat. quod est. quo significatur ꝙ bis posita Crambe mors est. Crãbe aũt brassicæ genus ẽ. idq́ expressit: ut fastidiũ repetitæ sæpe controuersiæ notaret. quũ uulgo quoq́ recalfacta brassica iã in prouerbiũ fastidii concesserit. nos aũt eo uti possumus: ubi aliqd sæpius repetitum nobis fastidium parit. Hõ bulla ẽ.

b Vllas post cæteras significatiões: etiã appellamus rumores illos: qui in aqua p̃cipue cũ bullit: repẽte excitãtur & repẽte euanescunt. Vnde illud notissimũ ac probatissimũ apud Varronem lib. de re rustica primo prouerbium legimus. Hõ bulla est. Nulla certe fieri uerior comparatio potuit ad uitæ humanæ fragilitatem ostẽdendã. Sumus. n. similes bullæ fluxi & momento caduci.

Indoctos a musis atq́ gratiis abesse.

q' Vintilianus institutionũ oratoriarũ li. ii. quũ de musicæ & eius laudibus loqtur: ita inquit. Vnde etiã ille mos: ut in cõuiuiis post cœnã circũferetur lyra: cuius quũ se impitũ Themistocles cõfessus eẽt (ut uerbis Ciceronis

utar) habit9 est indoctior deniq̧ i puerbiũ usq̧ græcoru celebratũ ē. Indoctior a musis atq̧ gratiis abesse. quo nos admonemur nõ litterarũ studiis tantũ: Sed certe rerũ oĩu3 artiũ discipis ꝓ uirili opa3 quoad uiuim9: īpēdere debere.

Prius testudo cursu præueniet leporem.

g Ræcũ ꝓuerbiũ est hoc ē prius testudo cursu præueniet leporē. quod in de tractũ ē. nã testudo lēte incedit, lepus ãt habita tã parui corporis proportionsi ratione: oĩum fere aĩaliu3 uelocissi/mus est. unde qdã3 a pedũ leuitate sibi nomē uēdicasse uo lunt: id q̃q̃ Varro teste Ge. li. i. ca. xyiii minime ꝓbat. quũ itaq̧ īpossiblie: sit testudinē cursu ꝓuenire leporē. de his q̃ factu difficilia sunt: huiusmodi ꝓuerbiũ dr̃. Alterũ de dasy pode idest lepure apud græcos ꝓuerbiũ extat: quod est.

Lepus Carnem quærit.

g Ræci dicunt .hoc est le/pus carnē quærit. quod de iis dr̃. q ab alio quærũt: quæ in se hñt. queãdmodum lepus si carnem quæreret: q̃ maxime abundat. Scribit enim Aristoteles dasypodem ti midum animal oĩum p̄dæ nasci solũ supfœtare: aliud edu cãte3 aliud in utero pilis uestitum habēte: aliud īplume: ali ud inchoatum: aliud nõ pfectum. quæ itidem Plinius lib. yiii. capite ly. ad uerbũ ꝓpemodum refert. quod adagium elegãter interp̄tatus ē Teren. i. Eunucho. q ait lepus tute es: & pulpamentũ q̃ris. i. q̃ris ab alio: qđ in te habes. hoc ē blãdiris scorto: quũ ipse sis scortũ. qđ si Donatus & cæteri illus poetæ iterprætes intellexissēt: nõ fuissent tot ambagi bus usi in re simplici atq̧ apta: nec me p̄terit: q̧ nõnulli ad id referri uolunt. q̧ singulis leporibus (ut Plini9 ait) utra q̧ uis inest. Verũ prior sententia magis placet:

Ab ouo incipere.

n Emo fere est. sit q̄uis mediocriter eruditus: quem fugiat quam longa sit Helenæ Genealogia: & sæpe atque sæpius a poetis reperita: ex quo quotiens quis alte incipit. & propemodum supra principium rem retexere dicimus prouerbialiter: illum ab ouo ĩcipere: quuꝫ ex gemino ouo Castor: Pollux. Helena: Clytemnestra ortum habuerint. quod Horatius in poetica arte ita scribēs tetigit: Nec gemino bellum troianum orditur ab ouo.

Cretes nescit pelagus.

c Retenses prioribus annis nauigādi principatum tenuere. Vnde sermone uulgatuꝫ est prouerbiuꝫ: ꝙ si quis q̄ callet: se ignorare dissimulat: dicimus ironicos Cretes nescit pelagus: hæc ex Strabone ad uerbuꝫ. li. x. geog.

Difficilia honesta sunt.

p Lutarchus de liberis educandis. qđ. n. inquit icōsulto ac temere dictum factuꝫ ue sit. id pulchrū esse nequit: Vt q̄ in prouerbio est. Difficilia honesta sunt. Sensus āt adagii facilis & apertus est: significat. n. id fere (quando uirtutis noīe omnia honesta cōtinentur) qđ Lactātius in prīo diuinarum istitutionuꝫ libro ait. qui ita scribit. Nam quia uirtutibus amaritudo ꝑmixra est. uitia uero uoluptate condita sunt: illa offensi: ac deliniti homines ferunt in præceps. & Pittacus. ꝑdifficile est inquit bonū esse. & M. Tullius quo difficilius: hoc præclarius. idem in calce tertii tusculanarū libri. Quid āt prædarū: non idem arduum: & Martialis ad hoc idem alludens ad furem. Non sex paratur aut decem sophos nummis.

Similis Bacelo.

q Vintilianus oratoriaꝝ institutionum li. y. At uero in

quit statuarum artifices pictoresq; clarissimi: quũ corpa speciosissima pingendo: fingendo ue: effingere cuperent: nũsq̃ tamẽ in hunc inciderunt errorẽ: ut Bagoũ aut megabyzum aliquem in exemplum opis assumẽtes sibi: sed doryphorꝝ illũ aptum uel militiæ uel palestræ. aliorũ quoq; iuuenũ bellicorũ & athletarꝝ corpora decorare existimarint. Vbi Bagoum & Megabizũ pro imbellibus & mollibus accepit. Sed mendose Bacchiam (ut Hermolaus sup trigesimoquinto libro Plinii docet) scriptum erat. qui ait: potes & Bacelum in Fabio: legere quẽ & semiuirꝝ desidia & libidine insignem fecit prouerbium : idest similis bacelo. auctor Suidas: quo nos in molles homines & itidem libidine insignes decenter uti possumus.

A lasso rixam quæris.

h Oc antiquum est prouerbium: dicente Seneca libro de ira. iii. Vetus dictum est a lasso rixã quæri. Vnde quoties quispiam seu diues: seu uiribus p̃stans hominem pauperem irritat: uel imbellẽ aut defatigatum ad pugnam prouocat: eleganter dicimus: a lasso rixam quæris. quippe qui reluctari nec potest: nec omnino audet.

Diuturnæ lemæ.

e St quidẽ lema græcis lachryma: sed cõgelata: ut testatur Pli. li. xxiii. cap. ii. ita scribẽs. si lemæ in oculis erũt licet oẽs fere codices (ut Hermolaus p̃spicue demõstrat) perperam lachrymæ: non lemæ habeant. Et quoniã huiusmodi lemæ. i. lachrymæ si diuti9 in oculis cõgelatæ fuerint: hominẽ segnẽ ac pene stultũ significãt. Hinc apđ Aristophanẽ ꝑuerbium ẽ hoc est diuturnæ lemæ in eos: qui parum prudentes sunt.

Ita fugito ne præter causam.

h Oc uetus est ꝓuerbiū. significat āt ꝙ unusquisqꝫ de∤ bet uitiū uel culpaꝫ uel īfamiā fugere: sed ita: ꝙ nullo id pacto ꝑter cām suā sit: hoc est ne ꝑtermittat cām suā. q̄ sit sibi tutissimuꝫ receptaculum. aut ne timeat se ad aleā ex ponere: quum id res postulet. qđ elegāter a Teren. i phor mione usurpatur. nos āt decenter uti possumus: quum si gnificare uolumus esse rebus nostris semp cōsulendum.

In Lente Vnguentum.

a Pud Gelium li. noct. atticaruꝫ. xii. cap. xxvii. ꝓuerbiū græcuꝫ legit̄. Sic. n. ait ne plāe fiat græcuꝫ illđ de Var ronis Saty. ꝓuerbium : idest in Lente fa bulam. Sed mendose scriptum ē: ut pbelle Beroaldus de mōstrat: qui nō fabulā: sed unguentum & nō : sꝫ qđ unguentuꝫ significat. . egēduꝫ esse docet. male igr̄ lens legumīs gen9 cum unguento ꝯuenit. ex quo quū uo lumus notare quēpiā pp imparilitatē haud satis cōmode cum aliquo copulatum eē ad aliqua munia subeūda: dici∤ mus in lente unguentū est. hoc ꝓuerbium usurpat ēt. M. Tullius q̄dā ad Atticū epistola decēter ubi in lente unguē tum dixit: quum carpe uoluisset Lentulum Clodiæ filium haud quaquā cum Metello Cretico &. L. Flacco uiris cla rissimis in legatione collegam copulandum:

Nihil cū fidib9 gracculo: nihil cū Amaracino sui:

i Dem Gelius in calce opis meminit ueteris prouerbii qđ haud lōge abest a supiore. sic. n. ait Vetus Adagi∤ um est nihil cum fidibus gracculo: nihil cū amaracino sui Sensus ꝓuerbii est satis apertus. quo significatur: neqꝫ mu sicā gracculis auibus obstreperis & clamosis: neqꝫ unguē∤ tū porcis īmūdis & lutosis cōuēire. Amaracinū. n. penul∤ tima correpta teste Pli. li. xiii. ca. i. unguēti genus est quod

(ut apud Lucreti.li.vi.legerē est)peculiariter sues oderē: hoc igit̄ ꝓuerbiū ī eos usurpamus:q(ut Vergiliano utar. uerbo)illaudati se se uiris illustribus cōferre.& āplissimos honores inhiare audent. Harenam mensuras.

q Vum liber pr̄ p desertalybiæ exercitū pduceret : uniuersa iā Asia deuicta:& siti admodū laboraret: ipso rasse pr̄e auxiliū dr̄ .quo fcō apparauit ei extemplo Aries: quē dū fugienteʒ seqtur:puenisse illo duce ad fontē amœnissimū. qua pp desiderio pot⁹ existimasse Ariete illū fuisse Iouē:eiqꝫ templuʒ miræ magnitudīs ī harena cōstituisse.de quo Martia.uersus Dissimuletqꝫ deum cornib⁹ ara frequēs.id licet Pollician⁹ de Apollīs ara ī delo dictū esse cōtendat.& Deuʒ uocasse Amōeʒ:hoc est Iouē harenariū Græci.n. harenā uocāt.Vnde ē frequens hoc apđ eos ꝓuerbiū de iis:q frustra ī re difficili laborant.

hoc est harenā mensuras. Cyprii bouis merenda.

u Eteres Ciprii bouis merēdā loco ꝓuerbii uocabant: turpeʒ cænā ac uileʒ significare uolētes:qm̄ ī Cypro īsula boues humāo stercor̄ pascebātur auctor fest.Pomp.

Iacta est Alea.

a Ppiamus Alexādrin⁹ li.ii.ciuiliū belloꝝ & Sueto.referunt Cæsarē quuʒ is e gallia rediens armato exercitu(qđ senatu cautum erat(Rubiconis ponticulum trāsisset:Iacta est alea dixisse.qđ perfecto uice ꝓuerbii inoleuit: quum sic īcepta res est:ut desistere integrum nō sit:ꝙ dicamus iacta est alea.(iacere.n.aleam significat se periculis exponere.)đ quo Cicero in philippis meminit.hoc.n.incertos ac audaces subeuntib⁹ casus(ut plutarch⁹ pdit) uulgo exordiuʒ esse solet.alea āt dicit̄ đ oī ludo in fortunæ uarietate colato:accipiturqꝫ ꝓ piculo atqꝫ discrimīe & rerū

uentu. ut Plinius. M. Tullius extra oēm ingenii aleā posi us. & Luc. quoq; placet alea fati alterutrū mersura caput.

Das assem Elephanto.

h Oc dictitare solebat Augustus Cæsar: (ut testis ē Suetonius) quū quispiā illi libellum timide porrigebat. Cuius ēt rei Macrob. est auctor. qui in Saturnaliorum lib. ii. ita ait: Augustus quum ei qdam libellum trepidus offerret: & mō pferret manū: & mō traheret: putas iquit te Assem elephāto dare? q. n. assem hoc est nūmū elephanto dabat: cum pauore & formidīe porrigebat. Vnde in eos q timide aliquid agūt: puerbium est Das assem elephanto de. quo Quintilia. quoq; lib. institut. orat. vi. meminit. qđ aūt elepantis a populo nūmi darentur testatur Pli. sic scribens in. viii. de elephantis: Stipes quas populus dedisset: seruatæ & in sinu effusæ.

Lupus est in fabula.

l Vporum uisus creditur homini noxius esse: uocēq; ei quē pores uiderint: adimere. Ver. in bucolicis ita bēs testat. Nūc oblita mihi tot carmīa uox quoq; Mœrī iā fugit ipsa: lupi Mœriz uidere pores. Hinc factuz ē puerbium Lupus ē in fabula. quoties supueniente eo: de quo sermo erat: necesse est tacere. qđ Terē. in Adelphis usurpat.

Hic nauigat Anticyram.

a Nticyra insula ē: ad regionē phocaicā ptinēs in corinthū uersa. in q ingens hellebori copia nascitur. qđ quū morbo comiciali medeat (ut cōstat auctor. Pli. Liuium drusum ob eā cām Anticyrā petiisse) & ad purganda corpa ualeat. Ouidio in. iiii. de pōto dicēte. I bibe dixissem purgantes pectora succos. qcqd & in tota nascit Anticyra. sed potissimū isaniā tollat: teste Hora. in. ii. Sermo

nū.q de auaro isanienti ait. Danda ē hellebori multo pars maxia auariis. & Persio Satyra q̄rta Anticyras melior sorbere meracas. hic puerbiū fluxit. qꝑ quum simbolycos & subobscure quēpiam tanq̄ minime mentis cōpote3 isaniæ coarguere uolumus: dicimus hic nauigat Anticyram.

Nilū habetis & Vinū quæritis?

P Icenius niger Roman⁹ iperator (ut. M. Antonius Sabellicus i historiis testatur) quū apd̄ ægyptu3 ab eo milites uinum peterent: respōdit nilū habetis: & uinu3 quæritis? qd̄ modo loco puerbii usurpatur: quum quis uini caritate laborans nimio magno studio uinū q̄rit. ueluti nō haberet aquā primū mortalib⁹ poculū a natura datū. cōsimile exemplū illud Augusti est. q teste Trāq. populū de uini caritate q̄rentē seuerissime coercuit dicens. Satis p uisum esse a genero suo Agripa. productis pluribus aqs: ne homines sitirent.

Sunt apinæ Tricæqꝫ.

M Artialis i appophoretis uersus. ē. ait. n. Sūt Apiæ tricæqꝫ: & siquid uili⁹ istis: in cui⁹ (bona uēia dcm̄ sit) interp̄tatiōe Domitius uir alioq non indoct⁹ pspicue hallucinari & claudicare uidet. qui inquit Apinæ. nā res leuiores solebāt mitti i apophoretis. Apinæ ab apino fructu fragilis corticis. Tricæ impedimenta dicūtur hoc ille: qd̄ q̄tū sētētie urbanissimi poæte cōueniat: alioꝝ iudicio pēsitādū relinquim⁹. Ceteꝝ ego affirmare ausi Martialē in hoc loco haud dubie uetus tetigisse puerbium. qd̄ huiusmōi ē. Apina Tricaqꝫ duo apulliæ oppida fuerūt: q̄ teste Pli. li. iiii cap. x. Rex Diomedes euertit: tanta ignominia ut in puerbii ludibrium trāsierint. quoties itaqꝫ rē uilem & nulli⁹ p̄tii ostēdere uolum⁹. Apinas & Tricas nominam⁹. qd̄ uehe

mēter cum poetæ sēsu cōgruit. nobis āt potissimū explicare placuit: partim ut locū emaculare: partim uero ut ꝓuerbii sensus apiēdo studiosis cōsulerē. hoc. n. lōge plures usurpare: q̄ intelligere uidebā.

Tāq̄ Polii foliū es.

p Oliū herba auctore Pli. li. xxi. ca. vii. īclyta est: Musei & Hesiodi laudibus celebrata: ac ad oīa utilis: q̄ ꝓrsus mirā in se uarietatē repētināq; mutationē hꝫ eius. n. folia (ut tradūt) mane Candita: meridie purpurea: sole occidente cærulea aspiciuntur. Vnde iā ꝓuerbii loco ī oleuit. ut quū uolum⁹ quempiā taxare. qđ aliud (ut Salustiāis uerbis utar) Stās: aliud sedēs sentiat: & uari⁹ & mutabilis sit: dicimus tu tāq̄ polii folium es

Vbi Vber: ubi tuber: ubi mel: ibi fel.

h Oc adagiū luculēter a plauto ī Amphytriōe his uerbis declarat᷑. ait. n. ita diis placitū ē: ab eodē culmine uoluptas & ei meror comes seq̄t᷑. qđ regnū (ē. n. reꝝ omniū uicissitudo) utrunq; potissimū hēt. ut Dionysii Syracusanoꝝ tyrāni exēplū illud celebre demonstrat: Nā illius Democles q̄dā (ut Ci. in ultīa tuscula. & Hora. ī. ii. carminū referunt.) diuitias atq; opes uæhemēter admirabat᷑: illūq; fœlicē putabat. At Dionysi⁹ q sibi suaꝝ curaꝝ cōsci⁹ esset: uis ne inq̄t Democles q̄ fœlix sit uita tyrānica degustare? quū ille ānuisset. iussit hoīeꝫ ī strato purpura atq; auro exornato recūbere: epulasq; regio luxu īstructas appōi: adesseq; illi q adminstrarēt: pulcherrimos pueros. adō ut fœlicissimū illis rebus se putare democles posset. Veꝝ eodē tpe ex laquearibus triclinii acutū enseꝫ eq̄na seta alligatū supra discūbentis caput pendere curauit. maxīo tiomore ꝑ omnia tpis pūcta afficiebat᷑ democles: ne ī caput suū decideret ensis. ita nullā ex tāto rerū apꝑatu uoluptatē ca

pere potuit: Sic Tyrānū orauit: ut abire liceret. q̄ iā beat9 nollet eē. Quod itidē teste Sueto. Augusto cognoscēs de resignādo impio bis cogitauit. qđ tamē ne faceret Vergilius suasit. Te quoq; Guide pnceps ne tā dira cupido capiat. est enim pulchrū imperare: Sed bene (ut tu ipse facis) admodū difficile: quod Dioclitianus dictitare solebat.

Argentanginam pati.

c Litolaus scripsit legatos Mileto publicæ rei cā uenisse Athenas. tū q p se se uerba facerēt: quos uisuȝ erat aduocasse: aduocatos (uti erat mādatū) uerba pro milesiis ad populum fecisse. Tunc Demosthenes milesioruȝ postulatis acriter rn̄dit. Res in posterū diē reiecta est. Legati ad Demosthenem uenerūt: magnoq; ope orauerūt: uti cōtra ne diceret. a quibus auctore Gelio lib. x. capi. ix. pecuniæ q̄tū petiit: accæpit. postridie cū res agi denuo cœpta eēt: Demosthenes lana multa colluȝ: ceruicesq; circunuolutus ad populū prodiit. & dixit :idest anginā pati: q̄ est morbi genus: eo cōtra milesios loq non quire. Tū e popu lo unus exclamauit nō .i. anginā sed hoc est argentāginā esse: qđ etiā ip̄e Demosthenes postea nō cōcelauit: qn gloriæ quoq; sibi assignauit. Nā quū Aristodemū actorem fabularū interrogasset: q̄tum mercedis uti ageret: accæpisset: & Aristodemus talentū rn̄disset. At ego plus iquit accepi: ut tacerē: hāc q̄uis historiā. C. Gracch9 i orōnib9 eodem Gelio testāte i Demadem cōtulerit. qđ undecūq; sit: uice puerbii icrebruit i eos qui pecūias accipiūt: ut iiuste agāt: uel quū in agendis cāis loq deberēt. ip̄i tacent pecūia corrupti. Nodū in Scirpo q̄ris.

s Cirpi teste Dōato lenis iunci spēs sūt: & qm̄ nodo carent. hinc factū est puerbiū Nodum in Scirpo q̄ris.

de iis: qui in reb9 claris atq; aptis difficultatem faciunt. de quo Teren. in Andria meminit. Homeromastix.

z Oilus libros aduersus Home℞ scripsit: eosq; Alexandriam ueniens Ptolomeo regi recitauit. Ptolomeus quũ audiuisset poetarum parentem indigne carpi: nullũ illi respõsum dedit. Zoilus quum diu fuisset in regno: re℞ tandem inopia cõpulsus Regẽ adiit rogãs: ut sibi dari aliquid iuberet. Tunc Rex inquit Home. qui mille ãte ãnis decessit: æuo ppetuo tot milia hoĩum pascit. quare tu quoq; debes: qui meliori ingenio te pfiteris: nõ mõ unum: sed etiam plures alere posse. Dignum pfecto sapientissimo rege respõsum. Hic uero sibi cognomẽ adoptauerat: ut Homero mastix uocaretur. Ouidio dicente in pmo de remedio amoris: Ingeniũ magni liuor detractat homeri. Q uisquis es ex illo zoile nomen habes. qđ uerbũ apud græcos flagellum significat: Tractum inde puerbiũ. ut oẽs huiusmodi docto℞ uirorũ calumniatores homeromasticas nominemus. oĩbus deniq; obtrectatoribus accõmodari põt ut Vergiliomastix. Gelius in frõte. xvi. noc. Attica℞ libri. cuius liber inquit etiã fertur nefando titulo Ciceromastix usurpat Plinius quoq; in suo procemio.

Ad Calendas græcas.

a Vgustus Cæsar (ut Trãquillus tradit) quum uolebat aliquem nunquã esse soluturum significare: nõ ita lepide dicebat. soluet ad calẽdas græcas: hoc ẽ nũq̃: q̃a græci nõ hñt calẽdas. i itidẽ significatũ quoq; elegãter dicim9 ad Neomenias latías. q̃a (ut refert Hieronymus ad fr egellã de interptatiõe psalmorũ) latini neomeniis carent.

Leges bonæ ex malis moribus procreantur.

q Vum populus romãus nimio luxu corruptus sum-

ptuosissimus circa coenas effectus eēt: q(ut Horatius ait) nusq̄ medium esset: multæ seuerissimæ leges ad huiusmodi luxuriam coercēdam latæ sunt. quas Cato cibarias appelauit: Cæteræ sumptuariæ dicebant. idest de moderādis sumptibus latæ. Inde uetus ꝓuerbium manauit leges bonæ ex malis moribus procreātur. Et. n. nisi pessimis eē usissimisq; uiueretur moribus: profecto nō opus ferundis legibus esset. de quo Macrobius lib. Saturnaliorum tertio mentionem facit.

Euenit mihi quod Polluci.

s Vetonius de ædilitate Cæsaris ita scribit: Venatiōes āt ludosq; & cū collega & saparatiȝ edidit. quo factuȝ est: ut cōmunium quoq; ipensarum solus gratiaȝ caperet. nec dissimularet Collega eius. M. Bibulꝰ euenisse sibi qđ polluci. hæc ille: Ideo. n. dicebat bibulus sibi accidisse quod polluci. nā quum templum esset sacratū Romæ in foro teste Liuio lib. ii. Castori & polluci. unius tn̄ Castoris diceba tur. quod uice prouerbii usurpari pōt. quū duo cōmune munus obeunt: alter uero muneris mercedem assequtur.

Ede Nasturtium.

n Asturtiuȝ auctore Plinio li. xx. capite. xiii. herbæ genus est: nomen āt a narium tormēto accepit. Vnde factum est prouerbium ad excitandum torporeȝ ἔσθιε κάρδαμον: hoc est ede nasturitiū. quod pinde est. ac si diceremus expergiscere: excitare.

A Caluo ad Caluum.

c Aius Caligula altera fax humani generis stās (ut testis est Trāquillus) intra mediā porticū uolens ut indifferēter oēs custodiæ ad suppliciū deducerent: hac ꝓuerbiali elocutiōe: idest a Caluo ad Caluum usus est. cu-

ius rei (ut Dion auctor est) rõ hæc est. quũ. n. Caligula recognosceret custodias, duo forte aderãt calui: alter ĩ sũmo alter in imo carceris. ita ut inter duos caluos oẽs custodie cõtinerent. Caius igr̃ ut nullo delictorũ discrimine habito oẽs ad unũ punirentur: ita symbolicos ad suppliciũ duci ĩperauit. qđ loco ꝓuerbii usurpare possumus. quum aliquid nullius rei habita ratione fieri iubemus.

Non oĩum est uirorũ Corinthũ nauigatio:

s Trabo lib. Geographiæ. viii. quũ de Corintho loq̃tur: ita ĩquit Veneris etiã templũ adeo locupletatũ extitit: ut supra mille Deæ ꝓstitutas puellas caperet: quas Veneri uiri mulieresq; adduxerãt. pp has gitur frequẽs ĩ urbẽ multitudo turbaq; cõueniebat. Vnde Ciuitas mirũ ĩmodũ ditabatur. nautæ etiã leuiter sumptus factitantes absũmebãtur. Hinc uulgatũ ueteri sermõe ꝓuerbiũ: Non oĩum est uiroꝝ Corinthũ nauigatio. Phociõ ãt (ut Gel. ẽ testis) inde natum tradit: ꝙ Lais meretrix nõ admittebat nisi: qui soluerent: q̃tuꝫ posceret. Cuius Horati. quoq; li. epistolarũ prĩo meminit. nos ãt uti possumus: quũ inuere uolumꝰ fortunã non æqua lãce omnibus fauere. Eodẽ ẽt Stra. teste cuiusdã meretricis facetuꝫ illud posteris uulgatũ est respõsũ. nã quũ altera illi exprobraret inertiã: quod nulla operis teneretur industria: nec lanas attigeret. Ego inq̃t talis in hoc breui tpe ternas disposui telas: inuens se maiorem diuulgãdo corpore q̃stũ fecisse: q̃ illã ex lanificio.

Pœnitere tanti non emo.

q Vũ inter eas meretrices de q̃bus superius diximus Lais eẽt: quæ auctore Gel. li. i. cap. viii. ob elegantiã uenustatẽq; formæ grãdẽ pecuniã demerebat. Cõuentus d eã ditioꝝ hoĩuꝫ ex oĩ græcia celebres erãt: nec tñ admit

ttebat nisi qui dabat qđ poposcerat. poscebat ãt illa nimiã q̄titatẽ: ad hãc ille Demosthenes clãculũ adiit: & ut sui co piam faceret: petiit. At lais. idest decẽ drag marũ milia poposcit. tali petulãtia mulieris atq; pecuniæ magnitudine ictus expauidusq; Demosthenes auertitur: & discedens Ego inquit poenitere tanti non emo. qđ nos: uel in cõsimili re, uel quũ ea declinamus: q̄ si ppetrarem9 paulopost poenitẽtiã nobis allatura forẽt: puerbialiter u- surpare quimus: Hic habet foenũ in cornu.

b Oues quũ cornu petunt: mos ẽ: ut in eo℞ corniculis foenũ alligetur: quo signũ datur trãseuntibus: ut ca- ueant. hinc metaphoricos prouerbiũ fluxit. ut quũ homi nem maledicũ cernerẽt: foenũ habet in cornu dicerẽt. Ho ratius in pmo Sermonũ: Foenũ hẽt in cornu: lõge fuge. Prandium Caninum.

p Randiũ abstemiũ i quo nihil uini potatur: puerbia liter caninũ appellatur. quia cãis uĩo caret. hæc ex Ge lio li. decimotertio. Nulla dies sit sine linea.

a Pelli illi omniũ pictori optĩo ppetua cõsuetudo fuit. nunq̄ tã occupatã diẽ agẽdi ut nõ lineã ducẽdo artẽ exerce ret. exquo natũ est puerbiũ. quũ significare uolumus non esse frustra terendu3 tps. Nulla sit dies sine linea: dicimus. Pro Adamato uespasiano.

h Oc puerbialiter dici põt. quũ qs in rõnario libello re ferre uellet: q̃p munere amatorio pdegerit: ut facete admodnm ipse Vespasianus usus est aduersus pcuratores suos rõnem impensa℞ referentes. Trãquillus auctor: Citius elephanti parient.

p Linius in p̄fatiõe inquit: quũ celerius ẽt elephãti pa- rient: qđ iõ prouerbio increbuit. quia. x. ãnis(ut ide3

Plinius libro.viii.capite.x.tradit(gestare in utero elephã tos uulgus existimat. Aristoteles bienio: nec amplius q̃ sin gulos uno partu gigni refert. Vnde uet⁹ adagiũ est. quũ significare uolumus aliquid tarde fieri: ut dicamus celeri-us elephanti parient. ad hoc uel illo utimur.

Citius mula pariet.

p Linius lib.viii.capite.xliiii.de mulis ita differit obser uatum ex duobus diuersis generibus nata tertii ge-neris fieri.& neutri parentum esse similia.eaq; ꝓpa: q̃ ita na ta sunt nõ gignere in omni animaliũ genere. Icciroo mu-las non parere. quod ẽt testatur Aristo.lib.x.de aĩalibs q̃ inquit genus muloꝝ totũ est sterile. Est tamẽ in ãnalibus pepisse sæpe: uerũ prodigii loco habitũ: qđ Appia. Alexã drinus lib.i.in ꝓdigiis accidisse: ante Syllæ ingressum in Vrbem prodit. Theophrastus uulgo parere in capadocia tradit: sed esse id animal ibi sui generis. Itẽ Pli.li.xxx.capi te ultimo(qꝫ nõ longe ab re ẽ)quum de quarundã bestia rum miraculis loquitur: puluerem inquit in quo se mula uolutauerit: corpori inspersum mitigare ardores amoris.

Velocius q̃ Asparagi coquantur.

a Vgustus Cæsar ad explicandã(auctor Trãquillus) festinatæ rei uelocitatem dictitabat: citius q̃ Aspara-gi coquantur. qui quum cito coquantur. iam Cæsaris di-ctum in prouerbium cessit.

Ad uiuum non reseco.

h Oc a medicis tractum est qui usq; ad uiuam carnẽ uulnera curant. quo Lelius in amicitia ad superstitio sam nimisq; subtilem refutandam stoicorũ de sapiẽtibus sententiam usus est: quod significat non eẽ oĩa ad unguẽ exploranda. a quo nõ discrepat illud ab eodem Lelio pro-

uerbii loco paulo inferius usurpatum.

Agamus pingui Minerua.

m Inerua ingenium dicitur (est enim ingeniorum dea) quare quum significare uolumus nõ oportere nimis anxie & morose: atq; curiose omnia inquirerẽ: dicim9: Agamus pingui minerua. idest crasso ingenio: quod Colu. li. xii. ita scribens usurpat: in hac autem ruris disciplina non desideratur eiusmodi scrupulitas: sed (ut quod dicitur pingui minerua) & cæte. cuius deæ: quum mentio facta sit: ñ erit alienum subiicere illud.

Sus Mineruam docet.

m Ineruam non solum ingenii (ut dictum est) Deam esse poetæ finxerunt: sed sapientiæ omnes appellant quippe quæ ex uertice capitis Iouis nata est. quare Horatius in carmine ait: ꝓximos illi tamen occupauit Pallas honores. Nã deo nemo proximior est q̃ ipse sapiens. At sus quum omnium animalium immundissimus sit. quid tam impar & indecens atq; absurdum est? q̃ suem docere Mineruam? quoties igitur hominem impitum uidemus qui sapientem docere nitatur: non illepide huiusmodi prouerbio utimur. quod Hieronymus in quadam ad Ruffinum epistola usurpat. qui illud quoq; loco adagii in eadem epistola:

Oportet mendacem eẽ memorem.

h Ieronymus inquit oblitus ueteris prouerbii mendaces memores esse oportere. Et Apuleius in Apologiæ oratione secunda sæpe audiui non de nihilo dici mendacem memorem oportere. cui illud Terentianum: fallacia alia aliam trudit: subiacet.

Tenebræ Cimmeriæ.

u Etus adagium est ab antiqua historia sumptũ. Cim

merii enim populi Scytici fuerunt. a quibus Bosphorus cimmerius nominatus est. quãuis Strabo in septimo geographiæ Cimmerium bosphorum quasi cymbriũ a cymbris dictum putet. Cimmeriorum autem clima quum tenebrosuȝ sit: & aer quoqȝ caliginosus: ut testis est idẽ Strabo in primo: & Tibullus dicens Cimmerion etiam obscuras accessit ad arces. Quis nunquam candente dies apparuit ortu. Hinc deductum est prouerbiuȝ: Tenebræ Cimmeriæ in eos: qui tanquam cæci omnis ueritatis expertes sunt quod Lactantius Firmianus libro diuinaruȝ institutionum quinto capite quinto sic scribens usurpat: O cæcũ pectus. o mentem cimmeriis (ut aiunt) tenebris atriorẽ. Et Diuus Hieronymus contra Ioannem Hierosolymitanum Rogo inquit quæ tãta est cæcitas Cimmeriis) sicut aiunt) tenebris inuoluta. Cimmerios etiam Ephorus in Italia fuisse tradit iuxta lacum auernuȝ. & in subterraneis habitasse domiciliis. quorum morem patrium esse: ut solem nemo intueatur. Verum nocturno tẽpore egrediunt De quibus Dionysius de situ orbis meminit. Et Festus Pompeius ita scribens: Cimmerii dicuntur homines qui frigoribus occupatas terras incolunt. quales fuerũt inter Baias & Cumas in ea regione in qua cõuallis satis eminẽti iugo circundata est: quæ neqȝ matutino. neqȝ uespertino tempore sole contingitur.

Homo duræ Ceruicis.

c Eruix in singulari contra Seruii sentẽtiam: præter alia significata a scriptoribus sæpissime ꝓ superbia usurpatur. Vñ uice ꝓuerbii icrebruit Ho

mo duræ Ceruicis: hoc est superbus. Vel ab eo: quia cer-
uix posterior colli pars est. ex qua origo est omnibus ner-
uis: & quoniam nerui ipsi corpus erectum ac rigidum fa-
ciunt: Qui inceruice sunt collocati: dicimus hominem
duræ Ceruicis: quasi indomabilem: more ferocium bo-
um. Et a: Diuo Hieronymo in interpraetatione uete-
ris instrumenti dictum est: Populus iste duræ Ceruicis est.

Dies adimit hominibus dolorem.

Oc auctore Terentio in Heanton. Vetus est
h Adagium. apud quem Menedemus conque-
rens aut illud inquit falsum est: quod uulgo au-
dio dici: Diem adimere ægritudinem hominibus. signifi-
cat autem illud quod Seruius Sulpitius ad Ciceronem
de obitu Tulliæ scribens: ait Nullus dolor est: quem non
longinquitas temporis minuat: atque molliat. Vnde ue-
re Ouidius tempus rerum edax appellat. quando dolo-
rem minuit uel tollit: quod haud facile est: nam (ut Ci-
cero ait) cui placet obliuiscitur: cui dolet meminit. Nos
autem hoc adagio uti quimus: quum innuere uolumus
tempus omnia consumere. uti Marcus Tullius dicit ni-
hil est opera manuque factum: quin non minuat: consu
matque uetustas. & Horatius in carmine Damnosa quid
non minuit dies?

Epimenidis somnum dormit.

Pimenidem auctor est Plinius libro septimo ca-
e pite. lii. & Laertius libro primo Gnosum pue
rum æstu & in itinere fessum in specu septem &
quinquaginta dormisse annis: rerum faciem mutationemque
miratem uelut postero experrectum die. ex quo iam loco

prouerbii uulgatum est:q quum uolum9 noctare quem piam:quia segnis & somniculosus sit:totumq uitæ fere tẽ pus dormiat dicimus hic Epimenidis somnum dormit.

Næc omnia:nec passim:nec ab omnibus.

i N quadam diui Seueri epistola & Imperatoris Antonii græcum adagiũ reperitur:ea citatur ab Vlpiano in primo de præconsulis officio:eodemq titulo ponitur in digestorum libro primo. Verba sunt hæc epistolæ :quæ quoniam elegantissima:& bonæ frugis plena:sunt : ediscẽda iis censo:qui rempub.gesturi sunt. Quantum inquit ad xenia pertinet:audi quid sentimus. greæcum prouerbium est: :hoc est nec omnia:nec passim:nec ab omnibus:Nam ualde inhumanum est a nemine accipere:sed passim uilissimuз: & per omnia auarissimum.ab hoc igitur celebri adagio adiscant:qui magistratus gerunt. uel ipsi etiam princeps : ut munera recipienda sint. quæ(ut in ecclesiastica historia nõ minus uere quam eleganter legitur)occæcant prudentes & iustorum uerba subuertunt. in his proinde capiendis modus habẽdus est:quemadmodum hoc prouerbio monemur.

Pollicem præmere.

u Etus prouerbium est:auctor Plinius libro uigesimo octauo cap.ii. ubi ait:pollices quum faueamus præmere etiam prouerbio iubemur. quod Horatius epistolarum libro primo tetigisse uidetur sic scribens: Consentire suis studiis qui crediderit te:fautor utroq tuum laudabit pollice ludum.ex quo illud Iuuẽalis peritissime:Et uerso pollice uulgi quemlibet occidunt populariter:ceu si uerso pollice tollatur fauor.nam ut fauere qui pollicem præme

rent (ita censeo) qui uerterent: denegare gladiatoribus fauorem credebantur. quemadmodum auctore Augustino de Ciuitate Dei Libro decimonono: quum de Isidis & Serapidis simulachro loquitur: digito labiis impresso: silẽtium fieri significatur. & tollere digitum teste Cicerone in Verrem: & Martiale libro quinto ad hospites: est se uel cõductorem uel emptorem ex publica uenditione aut locatione significare.

Scytala laconica.

m Arcus Tullius in quadam ad Atticũ epistola sic ait: habes scytalam laconicam. quo prouerbialiter dicto significare uoluit epistolam breuissime scriptam: & occulto significatu obscuratam: sicut Lacedæmonii ueteres facere consueuerunt: qui occultare uolẽtes litteras publice ad imperatores suos missas: ne ab hostib9 exceptæ consilia sua indicarent: Epistolas mirando commento scriptas mittebant. Namque lorum tenuissimum surculo tereti atque oblongo complicabant: & in eo loro litteras per transuersas iuncturarum oras inscribebant: id lorum deide ex surculo reuolutum imperatori suo mittebant: qui huiuscemodi conscius surculo compari quem habebat: Lorum consimiliter complicabat. atque ita litteræ per ambitum eundem surculi coalescentes rursum coibant. & ita integram & incorruptam epistolam: & facile3 legi præstabant. hoc genus epistolæ græce Scytalæ laconice: hoc est Scytala laconica nũcupabatur. auctores Gelius libro decimosexto capite nono. & Plutarchus i Lysandro. Quum Cicero igitur exemplũ epistolæ Marci Antonii ad se missæ inseruiss3 epistolæ ad Atticũ: dixissetque habes scytalam laconicam: hoc est epistolam breuitate la

conica perscriptam. & super rebus arcanis compositam. sicut lacones componere consueuerant: nos itidẽ quum significare uolumus furtiua scripta uel per notas composita (ut dictator Cæsar auctorẽ Suetonio facere consueuit) nominare possumus prouerbialiter Scytalã laconicam.

Conscientia mille testes.

n Ihil equidem est: quod magis penitus hominem introspiciat: eiusque animum noscat: q̃ ipsa conscientia: quæ si scelerum cõscia est: nos semper sollicitat & torquet: Iuuenale dicente. Et tacita sudant præcordia culpa. Si autem bene actæ uitæ non expers est. oblectat & fouet: atque aduersus omnia maledicta tuetur. de uetus manauit prouerbium Conscientia mille testes. Perinde ac si diceretur eam uim conscientia habere: quam mille testes. De quo Quintilianus in quinto meminit.

Albus an ater sis.

c Atullus in Cæsarem hoc uetus prouerbium exprimit: ubi inquit: albus an ater homo: per quæ uerba prouerbialiter dicta significat se nihil facere utrum Cæsar bonus sit: an malus. Albus enĩ bonum & liberalem. Ater uero malum & sordidum signat. sicuti interpretatur Porphirio apud Horatium: qui & ipse in secundo epistolarum libro in ultima ad Iulium Florum epistola hac prouerbiali elocutiõe usus ẽ illo uersu mortalis ĩ unumquodq; caput uultu mutabilis Albus & ater. De quo intellexit Quintilianus libro undecimo: Quum negat inquit se magnifacere aliquis poetarum utrũ Cæsar sit ater an albus homo. Quod apud eruditos

frequens est: sicut apud Apuleium. qui ita scribit in apologia: Etiam libēter te nuper usq; albus an ater esses ignorauit: adhuc hercle non satis noui. & apud Diuum Hieronymum scriptum legimus in libro contra Heluidium: Quare balbutis & erubescis? albus (ut aiunt) ater ue sis nescio. Nos autem hoc adagium usurpare possumus in eos: quos subdole notamus: Quod minime boni sint.

In portu nauigo.

i Am qui in portu nauigat: tutus est a tempestate & fluctuum impetu. ex quo quum uolumus dicere prouerbialiter tutus sum: dicimus in portu nauigo.

Da mihi temstimonium mutuum.

g Ræci nullius religionis: nullius fidei hominum genus utpote qui uitiorum omnium (ut Pliniuſ ait libro decimoquinto capite quarto) genitores sunt: testimonia inuicem inter se mutuant. Quo fit huiusmodi testes non iusiurandi: Sed lædendi eum uerba meditantur: in quem testificantur. Vnde apud eos prouerbium erat: Da mihi testimonium mutuum? dicente Marco Tullio in Oratione pro Lucio Flacco testimoniorum religionem & fidem nunquam ista natio coluit: totusque huiusce rei quæ sit uis: quæ auctoritas: quod pōdus ignorat. Vnde illud est? Da mihi testimonium mutuum? num Gallorum: num Hispanorum putatur? totum istud græcorum est quod nos & in falsos testes & in eos qui turpiter inter se beneficia fœnerātur: usurpare possumus.

Tanq̄ habeas tria nomina.

n Obiles Romani fere omnes tribus nominibus p̄nomine: noie: cognomine notabantur: ut. C. Iulius Cæsar. antiqs aũt simplicia noia erant: ut Romulus & Remus: prænomen a sabinis eos sumpsisse Prisianus autumat. idque uel differentiæ causa: uel q tempore quo sabinos Romani asciuere ciuitati: ad confirmandã coniunctionem nomina illorum suis præponebant nominibus. esse factum tradit. ex quo illud Satyricum tanquã habeas tria nomina: idem tanquam sis nobilis: uel tanquã sis in libertatem assertus. (ut politiano placet) qui hoc de iis: q manumittebantur a poeta dictum putat. Sed undecunq sit: iam in prouerbiũ cessit in eos. qui sibi ipsis plus q̃ par sit ultra dignitatem tribuunt.

Opera & oleum perdere.

m Arcus Tullius libro septimo epistolarum familiarium ad Marium uetus prouerbium usurpat: ita inquiens: in quibus ipse Pompeius profitetur se & operam & oleum pdidisse: hoc est omnem laborem irritum fuisse. quod tractum est: uel a palæstritis: quib9 dabatur oleum: ut ungerẽtur. uel ab his: qui multum & frustra uigilantes oleum cõsumunt. Vnde in prouerbio eruditorum dicitur: plus olei q̃ uini consumpsi. qđ equidez tu Illustrussime Guide uere usurpare potes. qui manifestuz iter ad ingenii lumen ostendens a teneris (ut græci dicũt) unguiculis: perinde primis litterarum elementis insistere cœpisti: ut (uide quantum sit assuescere) Deinceps nullos studiorum labores nulla ue incommoda subterfugisti. Quare tu tanquam illud Anthistenis præterferens dictum :idest insanirem potius quam oblectater. non uoluptatibus undiq circũ-

fusis ut cæteri solent: quibus perinde ac tibi fortuna rerũ omnium copiam præstiterit. sed litterarum studiis donec per ætatem munus militare obire nequisti: omnem tuam operam per noctesque lucubrationes enauasti: plus igitur olei q̃ uini consumpsisti. ut ille quoque Demosthenes cuidam eius eloquentiam demiranti respondisse fertur. Cui non absimile est illud: quod Macrobius refert libro Saturnaliorum secundo de coruo sutoris Cæsarẽ salutante: qui quum Augustus se talium salutatorum satis domi habere dixisset: quoniam memoria tenebat & illa: quibus dominum querentem audire solebat: statim subtexuit: Opera & impensa periit:

Talis hominum oratio qualis uita.

s Eneca libro epistolarum uigesimo ad Lucillium ait. apud græcos in prouerbium cessit: talis hominibus fuit oratio: qualis uita. cuius etiam Pilius in epistolis libro quarto meminit: & Democritus inquiẽs Actionis umbra existit oratio. auctor Plutarchus de liberis educandis: nam ut æra tinitu: ita homines sermone dignoscuntur.

Acta agis.

q Voties ea quæ iam acta sunt: quispiam frustra sæpius reperit. prouerbialiter dicimus. Acta agis: id est nihil facis. quod perbelle Cicero i amicitia declarat hisce uerbis. Sed quum multis in rebus inquit negligentia plectimur: tũ maxime in amicis diligendis & colendis. præposteris enim utimur consiliis: & acta agimus: quæ uetamur ueteri prouerbio. quod etiam Terentius in Adelphis usurpauit.

Qui non litigat Celebs est.

Viuscemodi prouerbium a diuo Hieronymo sæ
h pe reperitur. quod inde ortum est: quia dos uxoria lis uiris est: dicente Iuuenale Veniunt a dote sagittæ: & ipse uxores in nocte semper cõquestuosæ & garulæ sunt: ut: idem non ne putas melius: q tecum pusio dormit: pusio qui noctu nõ litigat: quasi inuens cum uxoribus semper coniugibus litem & iurgium esse: propter quod Metellus Numidicus de ducendis uxoribus ad populũ hæc uerba fecit. Si sine uxore possumus. Quirites esset omnes ea molestia careremus. sed quoniam ita natura tradidit: ut nec cum illis satis cõmode: nec sine illis ullo modo uiui posit: saluti perpetuæ potius q̃ breui uoluptati consulendum. hæc ex Gelio libro primo capite sexto: quũ litis itaq (ut Chilon Lacedæmonius auctore Plinio libro septimo dictitabat) miseria ipsa perpetuus comes sit. hoc prouerbio monemur uxorem non esse ducendam. ut nobis illud sit: quod urbanissimus poeta sibi exoptat dicens Sit nox cum somno: sit sine lite dies.

Mensa uobis solis est.

Iuus Hieronymus in epistola ad Paulinũ scribit
d Apollonium philosophum perrexisse ad æthiopia: ut Gymnosophistas & famosissimaʒ solis mẽsam uideret: quæ talis erat: auctor Herodotus libro historiaꝶ tertio: q in æthiopia inquit fuisse pratum omnium quadrupedum carne refertum: qua per noctem magistratus illic ponere festinabãt. & ubi illuxisset: cuilibet licebat ad illud accedere epulum. indigenæ existimabant copiam epularum diuinitus suppeditari. & hanc solis mensaʒ nuncupauerunt. ad quaʒ inspiciendã olĩ Cambyces misit legatos in æthiopiaʒ: Solinus græco uocabulo heliu trapeʒam

hoc ē solis mēsam uocat. helias enim græce sol. tapeza mē sa nominatur. de qua ita scribit libro tertio Pōponius mella. Est locus paratis semper epulis refertus. & quia ut libet uesci uolentibus licet: heliu tapezaꝫ appellant. & quæ passim apposita sunt: Affirmant innasci subinde diuinitus: ex quo quum uolumus prouerbialiter significare aliquos non suo sed suorum maiorum uel aliorum labore (ut hæredibus contingit) partis frui diuitiis: scite dicimus mensa uobis solis ē: quasi diuinitus data. quū siqdem (ut Horatius ēt ait) nihil sine magno uita mortalibꝰ labore det.

Diuinare sapientem.

d Iuinare ꝑprie ē augurari & uera de futuro dicere: ut Cicero lib. iiii. epistolarū familiariū ad Appium pulchrū inqt q̄si diuinarē tali ī officio fore mihi aliqn̄ expetēdū studiū tuū. & qa sapiēs ē q ueꝝ dicit. hīc ueteres auctore Don. sup ecyra ꝓuerbiū eē uoluerūt: sapiētē diuinare.

Nihil inuita Minerua facias.

h Oc græcoꝝ uetꝰ adagiū Cicero lib. officiorū. i. ꝑspicue declarat. ait. n. nihil decet īuita (ut aiunt) minerua obstāte. i. aduersāte & repugnāte natura. Idē ī ꝑma tusculana. bn̄. n. illo græcorū ꝓuerbio ꝓcipit: quā qsq; norit artē: ī hac se exerceat. & alibi Nihil aliud ē mor̄ gigātū pugnare cū diis q̄ naturæ repugnare. Vn̄ ēt Hora. ī poetica arte ꝓcipit. Tu nihil īuita dices facies ue Minerua.

Clematis ægyptia.

c Lematis ægyptia est herba (ut inquit Plinius Libro uigesimoquarto capite quintodecimo) nigra folio lauri longo ab aliis daphnoides: ab aliis polygonoide uocata. Vnde qui corpulenti & nigro colore sunt: appellans Clematis ægyptia: ut Beroaldus refert.

Sybarites p plateā cōtra fastidiosiꝰ ingredentes:

s Ybarus auctor Stra. lib. sexto Geographiæ a flumine uicino cognominata ciuitas amœnissima fuit: haud procul a Catōe. Sybaritæ autem imprimis luxu & delitiis notabiles fuerunt. sic ut principes omnium colerent ionas atque tyrrhenos: quoniam alteri græcorum utpote qui teste Valerio maximo libro secundo omnium primi unguenti: coronarūmque in conuiuio dandarū: & secundæ mensæ ponendæ cōsuetudinē: haud parua luxuriæ irritamenta adinuenerunt. alteri barbarorum luxuriosissimi. Ab his sunt fabulæ Sybariticæ: quales ferme apud Aesopum: Plutarchus in conuio septem sapientum morem fuisse scribit: Sybaritis mulieres ab usq anno priore ad conuiuia uocandi: ut ueste auroq moliri exornareq per ocium se possent. Vnde prouerbiuz deductum sybarites per plateam contta fastosius ingredientes. in eas potissimum mulieres: quæ comptæ & luxurioso ornatæ apparatu pōpatico gressu incedunt: non minus etiam prouerbialiter sybariticæ delitiæ dicuntur: quū modum excedunt. & sybariticos libellos: idest lasciuos apud Martialem libro duodecimo legimus: & apud Iuuenalez sybarios colles saty. vi. cui non ualde absimile est.

Domi non hic milesia:

m Ilesii (ut Strabo docet) Ioniæ populi celeberrimi delitiis quoq luxuriaq insignes fuerunt. q lepido & illecebrarꝝ pleno sermōe utebant: ut de Aristide milesio Lucianus in amoribꝰ refert: & Apuleius in frōte asini sui inqt. Vt ego tibi sermōe isto milesio uarias fabellas cōserā: aurēsq tnas bēiuolas lepido susurro pmulctā. ex quo græcū ꝓuerbiū fluxit:

:hoc est domi non hic milesia: uidelice in eos: qui domesticum luxum celebrant: ubi minus probatur. Vnde alterum est.

Olim fortes fuere milesii.

m Illesii itaq; olim luxu diffluētes breui omne uirilitatis robur amiserunt, sicuti legimus apud Liuiū hānibalis milites illos qui tot strages romanis intulerant: tot urbes insigni uirtute expugnarant: unius demum capuæ ciuitatis allectos illecebris: luxuria corruptos: mox turpiter effœminatos punicas uires perdidisse penitus: (tā pestifera luxuria & uoluptas est:) q̄ non temere deinde diceretur illis capua altera Cannas extitisse: Vnde: apud græcos ab Aristophane uulgatū est prouerbium.

:idem olim fortes fuere milesii. quo in eos utimur. qui quondam fœlices ac fortes in miseriam iam imbelles effecti deuenerint. a quo illud non discrepat.

Fuimus Troes.

f Vimus troes hic loquendi color iam efficax de consuetudine chori illius lacedæmōii ductus: & in adagium ascitus. Nam ut est scriptum apud Plutarchum in libro cui sic est titulus quo pacto laudare se quispiā citra inuidiam ualeat: chorus erat lacedæmoniorum trifarius: Senum: puerorum: iuuenum. Canebāt autem senes ita: fuisse se quondam robustos iuuenes. pueri uero sic: se futuros longe his meliores profitebantur. Iuuenum cantio hæc erat: se iam id esse dicebāt: quod uel illi fuissent: uel hi se futuros sperarēt. eiusq; rei paratos facere periculum. ex quo factum est: fuimus Troes quod significat non eos uiros esse fortes: uel fœlices: quos olim fuisse dicam⁹. de quo Vergilius in secundo Aeneidos meminit.

Dauus ſum non Oedipus.

Viuſmodi Terentianum dictum iam prouerbii lo
h co uulgatũ eſt:quo utimur:quum ſignificare uo-
lumus nos diuinandi artem non callere. Nam qu
um ſphinx monſtrum illud Thebanum ænigma propo-
ſuſſet:quod eſſet animal bipes:inde tripes:ac quadrupes:
& ſoluenti Iocaſtæ conubium:tebanumq; regnum præ-
mium propoſitum foret . præter Oedipũ ſoluere potuit
nemo:qui id hominem eſſe aſſeruit.

Non omnibus dormio.

Etaphora a uiro ſumpta uidetur. qui ſomnum ſi-
m mulat(Auctor Iuuenalis Doctus ad calicem uigi
lanti ſtertere naſo)quoad uxor mechos admittit.
quia ſi illa aliquos reciperet:qui ſoluere non poſſent:quan
tum uir uellet:ipſe ſtatim ſurgit dicens non omnibus dor
mio:hoc eſt non omnes patior:ideſt tenues per inde ac di
uites uxorem adire.quo nos uice prouerbii eleganter uti
quimus:quum aliquid uni ſiue ob beniuolẽtiam aut quã-
uis aliam ob cauſam concedimns:quod etiam ſibi cæteri
omnes conceſſum putant:uel non omnibus dormio. Si
gnificat non omnibus operam meam nego ſimpliciter:ut
Cicero in libro epiſtolarum ſeptimo poſuit ad gallum.

Hic Epicurus ſubans eſt.

Pud Diuum Hieronymum libro ſecondo con-
a tra Iouinianum legitur.reſtat ut Epicurum no-
ſtrum ſubantem in hortulis ſuis inter adoleſcẽ
tulas & mulierculas alloquamur . Vbi ſudare (quamuis
in codicibus Hieronymi quidam ſudantem male legant)
antiquiſſimo uocabulo dicuntur ſues : quum libidinan-

tur. Vnde translatio quoque facta est in cætera animalia: ut docet Porphyrio enarrans illud horatianum. Iam que subando tenta cubilia tectaque rumpit. exquo Hieronymus uolens Iouinianum significare in coitum & libidines ruere Epicurum: qui summum bonum in uoluptate ponit: prouerbialiter subantem appellauit. Nos quoque quum uotare uolumus quempiam in consimilē rem pronum. haud quaquam min9 Adagii loco dicere possumus: hic Epicurus subans est.

Hoc re apud Sagram gesta uerius est.

h Oc græcorum uetus & elegans Adagium luculenter a Strabone Libro sexto Geographiæ declaratur his uerbis. Qui ait post locros Sagra fluuius labitur: quem fœminæ nominant. in cuius ripa Castoris & Pollucis aræ sitæ sunt. Ad quas decem locrorum milia una cum Rheginis aduersus Crotoniatas numero centum & triginta millia Marte collato uictores euaserunt. Quo ex negocio est ortum aduersus incredulos prouerbium.

idest: Hoc re apud Sagram gesta uerius est. hæc ille. Verum Iustinus libro uigesimo de armatorum numero cum Strabone non conuenit sic scribens: Itaque quum in aciem processissent: & Crotoniensium cētum uiginti millia armatorum constituissent. Locrenses paucitatem suam circunspicientes (nam solum quindecim millia militum habebant) Omissa spe: indestinatam mortem conspirant.

Iuppiter non cantat: nec Cytharam pulsat.

a It Aristoteles Iuppiter non cantat: nec citharam pulsat. quod præterire mime libuit: ut te dignũ aliquid inclyte princeps attigisse uidear. ex quo exemplo prouerbialiter docet principes non debere musicam exercere. quibus (ut ipse facis) satis est: si aliis utentibus oblectentur. quod a Nerone Imperatore minime obseruatum est. qui teste Tranquillo Musica a teneris annis imbutus in scœnam prodire non erubuit. Vnde haud immerito Philippus Macedonum Rex Alexandrũ filiuȝ iusta castigatione incessuit: quum accepisset illum quodam in loco suauiter cecinisse: nõ ne te pudet inquiẽs: ꝙ tã pulchre canere scias. quod nos elegantis prouerbii loco ĩ eos Principes usurpare ualemus. qui quod se paruȝ decet: studium exercent. Verum de te dici non potest: es enim semper & ubiꝗ tuæ dignitatis memor:

Hic Callipedes est.

t Iberium Cæsarem ꝓuerbialiter Callipedem appellatum testatur Tranquillus hisce uerbis: Ad extremum uota pro itu & reditu suo suscipi pass9: ut uulgo iam per iocum Callipedes uocaretur. queȝ cursitare ac ne cupidi quidem mensuram progredi ꝓuerbio græco notatum est. quod Cicero in quadam ad atticũ epistola usurpat accusans Varronis segnitiam & tarditatem. quum ait biennium præteriit quũ ille assiduo cursu cubitum nullum processit. quod inde tractum. nam gallus gallinaceus cursitare consueuit: moxꝗ subsistere: nec longe progredi. aliquis ideo gallipedes prouerbio dicitur: qua si pedes galli gallinacei habeat: sitꝗ tardigradus & tardipes. Sed quum hoc græcum prouerbium sit: & a Cicerone per græcam dictionem enuncietur. quidam se parum

compertum habere aiunt: qua ratione possit latine dici ga lipedes. Quo circa re diligentius pensitata extimant id ꝓuerbium non ab aue deduci: sed ab homine. qui nominabatur. fuitq histrio in tragœdarum actione peritissimus: (sicuti docet Plutarchus) hic quum in agenda historia esset uenustior: incessu per pulpita pompatico & moroso discurrebat: statimq resiliebat: non ultra cubiti lõgitudinem progrediẽs. hinc igitur prouerbium deductũ putant: ut Gallipes ab homine: non Gallipedes (ut dictũ est) ab aue sit. quod undecũq ueniat: in homines tardos & segnes usurpare possumus.

Hirundo suscipienda non est.

h Irundo auis nescit nemo: ꝙ dum nobiscũ cõmoratur: garrula semper est: & nunq̃ a cantu disistit. ex quo factum est prouerbium hirundo suscipienda nõ est: idest garruli & rumigeri homines recipiendi non sunt. ut Hieronymus ad Ruffinum demonstrat.

Propter quod Vadimonium deseri posset.

u Adimonium quidam ita diffiniunt: ut sit spõsio ad certum diem sistendi se in iudicio: idest cõparendi per se uel per aduocatos. quod frangi nec æquum nec iustum est. Vnde antiquum ꝓuerbium ẽ: quoties magnũ aliquid significare uolumus: ut dicamus propter quod uadimonium deseri posset: quod perĩde est: ac si diceretur ius uiolari. qđ a Plinio eleganter in suo procemio usurpatur.

Tecum habita.

p Rouerbiũ istud tecũ habita a. M. Tullio ĩ senectute usurpatur. significat enim ꝙ homines suas uires metiri debeant: & (ut thales ait) teste Diogene Laertio se ipsos noscere. auctor Persius: qui ita inquit tecum habita

ut noris quam sit tibi curta suppellex.

Hæc est permutatio armorum glauci cũ diomedis armis.

P Linius lib. epistolarum. v. scribens ad flaccum ꝓuerbialiter ait: recipes epistolas steriles & simpliciter ingratas: ac ne illam quidem solertiam Diomedis in permutando munere imitantis. Pli. hactenus: hoc ex Homerico poemate sumptum ē: nãq; in. vi. iliados scribit Glaucum ac Diomedem in medium processisse: ut singulari certamine confligerent. glaucũ deinde post enarratos suos natales inuitatum a Diomede: ut ex hostibus hospites fierent: & hosptii necessitudine in uicem copularentur. quod ut cæteri inquit intelligant armaturam per mutemus. & ita inter se arma permutarunt: Glaucus aurea quæ centum boum præcio taxabantur: Diomedi dedit. a quo accepit ærea quæ nouem tantum extimabantur. Vnde ex hac tã impari armorum permutatiõe: Glaucus stupidus & demens iudicatus: Diomedes uero solers & astutus. quum ille iacturam fecerit: hic lucrum. ex quo quotiescunq; alterius rei comparatione dissimili fit muneris ꝑmutatio: ꝓuerbialiter & comodissime dicimus hæc est ꝑmutatio armorum Glauci cum Diomedis armis. de quo mẽtionem facit Plinius naturalis hist. lib. xxxiii. quum de comerciis loquitur: & Gel. li. ii. cap. xxiii. & Martialis illis uersibus. tam stupidus nunquam nec tu puto Glauce fuisti: chalcea donanti chrysea qui dederas.

Sedere ad Eurotam.

R Omæ fuit porticus Corinthia ĩter cæteras celebris ad circũ flaminium erecta a. Cn. octauio: dicta Corinthia: propter æs corinthiacum: quod erat in columis. dicebat̃ ẽt porticus ꝑsei: q̃m. Cn. octauius ex bello nauali cõ

tra perseum triũphum rettulit. in qua porticu erat tabula picta habens lacedæmonẽ & Eurotam fluuium laconiæ: auctor Plinius li. iiii. Vnde ignaui illic desidentes dicebant sedere ad eurotam. hinc postea prouerbio increbruit. ut sedere ad Eurotam esset nihil agere.

Hic aureo hamo piscatur.

i Am hoc ꝓuerbii loco a luculentissimis uiris usurpari audio. Nã Augustus teste Suetonio quũ minor emolumẽti spes q̃ dãni metus inerat: huiuscemodi minima cõmoda nõ nimio sectãtes discrimie similes aiebat esse aureo hamo piscantibus. ꝗ si ham⁹ decideret: nulla captura dãnũ repẽdere posset. quare quuꝫ aliquẽ itidẽ faciẽte uidemus: ꝓuerbialiter dicere qmus Hic aureo hamo piscat.

Bis pueri senes.

g Ræcorũ adagium est. :idest bis pueri senes. sub hoc ꝓuerbio Varro Satyraꝫ edidit: cuius testimoniũ citat Gellius. Senes aũt tũc repuerascere dicũtur: hoc ẽ in puerilẽ etatem reuerti. & pueri penitus fieri. quũ uitio ætatis desipere incipiũt. auctor Plau. i mercatore: ubi senex inqt quuꝫ ex tẽplo ẽ nec sentit nec sapit. aiũt solere eũ rursum repuerascere. Et Cicero in Catone: Siquis deus mihi largiatur: ut ex hac ætate repuerascã & in cunis uagiam: ualde recusem. Et Seneca Nõ bis pueri sumus (ut uulgo dicitur) sed semper. Hinc igitur in deliros senes prouerbium fluxit. de quo Ausonius mentionem facit.

Qui ipse sibi sapiens prodesse nequit: neq̧q̃ sapit.

q Vi ipse sibi sapiẽs ꝓdesse neqt: neq̧q̃ sapit: Ciceronis uerba sunt ad Trebatiũ libro septimo epistolarum familiarium sumpta a prouerbio græco. Quod est

cuius sensus est: qui sapiens sibi non prodest: frustra sapiens est: præsertim quum natura ipsa (ut Terentius ait) omnes sibi q̃ aliis melius eẽ maluit: & suæ quiq; utilitati seruiant.

Andabatarum more pugnare.

Dem Cicero ad Trebatiũ ait: quẽ antea ne Andabatã quidẽ defraudare poteramus. & Diuus Hieronymus contra Iouinianũ epistola priamide Andabatis meminit: scribens melius ẽ (quod dicitur) oculis Andabatarũ more pugnare q̃ directa spicula clypeo nõ repellere ueritatis. ex quorum (ab aliis. n. de his mẽtionem fieri non memini me legisse) lectione collegimus Andabatas populos quosdam fortasse fuisse. qui clausis oculis pugnarent. Hinc factum est: quum aliquis parum diligẽter & quasi clausis oculis quippiam agit. q illum dicamus Andabatarum more pugnare.

Mendaces Cretenses.

Nnius in sacra historia: auctore Lactãtio li. diuinarum institutionũ pmo capite. xi. scriptum reliquit Iouem Saturni filiuz postea q̃ multa mortalib9 munera pstiterit in Cretã uitã cõsumasse: atq; mihi sepulchrũ eius eẽ in oppido Cnoso. ĩ quo sepulchro litteris græcis scriptũ fuisse : idest latine Iuppiter Saturni filius. de quo Cicero: cuius idem Lactãtius est testimoniũ: citat: de natura deorum. quum tres Ioues a Theologis nominari docet: ita scribit tertius fuit cretensis Saturni fili9 cuius in illa insula sepulchrum ostenditur. unde Lactãtius uanã religionem deridens ait. Quomodo igitur potest Deus alibi esse uiuus? alibi mortuus: alibi habere templũ alibi sepulchrum? Quare Cretenses semper mẽdaces ha

biti sunt, quippe qui sint Iouis sepulchrum fabricati. quũ ille quem deum faciunt nunquã obierit, ppetuoq; sit. Vn de prouerbium græcum factum est Mendaces cretenses in eos q ueritatis minime amici sunt: quod Statius in pri mo thebaidos tetigit scribens mẽtitaq; manis Creta tuos & Ouidius in amoribus. Cretes erunt testes: nec fingunt omnia cretes. & alibi Nota loquor non hoc quæ centum iubstinet urbes: Quãuis sit mẽdax creta negare solet.

Thracium commentum:

s Trabo ait lib. ix. geog. mẽoriæ prodidit Ephorus thraces factis erga boetios induciis noctu incursa tiones egisse. quũq; securius & negligentius expe ditionẽ agitarẽt: perinde ac si pace iam facta. eos uero boe tii cũ propulsassent quererẽturq; q̃ ĩducias uiolassent. illi nõ uiolasse respõderũt: dies enim pepegisse: noctu autem incursasse dicentes. Vnde uulgatũ est prouerbium thra cium cõmentum de iis, qui sophismatibus fidem frãgũt. de quo Cicero in primo officiorum meminit: quum de in iuriis a uaframento loquitur.

Summum ius summa iniuria:

c Icero in supradicto libro ita inquit: existunt etiam iniuriæ sæpe calumnia quadam & nimis calida: s; maliriosa iuris interpretatione: ex quo illud sum mum ius: summa iniuria. quod Terentius in Heauton p uerbialiter usurpauit. Nam multi nimis rigide iura inter pretãtur: & magna interdũ malitia utũtur, quæ contraria est prudentiæ: iustitiæ: æquitati. Vnde Aristoteles in ethi cis inquit: quum lex sit uniuersalis, opus est interdum ad hibere bonu; uirum & æquum: qui legem emendet: qui haud dubie inclyte Guide tu uir ipse æquus & integer es.

corrigis eniȝ leges sũma iustitia: pari æquitate. populis tu is iura præbes. sed leges ipsæ tamen iuraꝗ pariter in tuis dominantur ciuitatibus.

Attice scribis.

a Ttici semper quum ad amicos scribebant: proli xe agebãt. lacões e diuerso in scribendo q̃ breuis simi erãt. Vnde ab illis ortum est prouerbiuȝ in eos q uerbosius agunt. ꝙ dicimus Attice scribis Ab his aũt in eos: qui breuiter scribũt: laconice scribis. au ctor Cicero ad Atticũ. ut Aristagoras etiã breue dicẽdi gẽ nus chiloniũ uocabat. quoniam chilon in loquẽdo breuis fuisset. Diogenes Laertius auctor libro primo.

Sexagenarios senes de põtibus p̃cipitari.

r Omani (ut Nonius & Varro prodierunt) quuȝ sexagesimũ excedebant annũ: a publicis nego ciis liberi erant: nec in treandis magistratibꝰ suf fragia ferebant: q̃ per põtes auctore Festo dabã tũr. Vnde factum est prouerbium. ut quoties significãus quẽpiã senẽ: seu propter ingrauescẽtẽ ætatem: seu ob quã uis aliam causam negociis omnibus liberatum exauctora tumꝗ esse: dicimus sexagenarios senes de potibus præci pitari. quia a latore suffragii remouebantur: ne ferrent suf fragia per pontes in campo Martio eius rei causa fabrica tos. de quibus intellexit Cicero in primo Rhetoricorum quum dixit: pontes disturbat: cistas deiicit. Inde depontãi senes dicti sunt. de hoc Macrobiꝰ quoque libro Saturna liorum secundo meminit. Et Ouidius in quinto fastoruȝ prope finem sic scribens: Pars putat ut ferrent iuuenes suf fragia soli: Pontibus infirmos præcipitasse senes: Ad illuȝ utique ritum alludens, non autem ꝙ Romãi qui mãsue

tudinē & pietate cæteras longe gentes præstiterūt: suos se nes e ponte præcipitarēt in Tyberim. ut ibidem idē. Oui dius sentit dicens: Corpora post decies senos qui credidit annos Missa neci: sceleris crimine dānat auos. Secus apud Caspios teste Strabone lib. undecimo Geographiæ: iclu si fame senes necabant: quū. lx. annū excessissent. & innu meræ aliæ gētes feritate insignes senes necare cōsueuerāt.

Romanus sedendo uincit.

q Voniam Romani (ut non nullis constat exem plis) haud minores res consilio atq; ingenio q̃ ar mis gesserūt. quod & Marcus Tullius in primo officiorum ita scribens præter multorum opinionem pro bare contendit: Vere autē si uolumus ait iudicare: multæ res extiterūt urbanæ maiores clarioresq;: q̃ bellicæ. Et ibi dem parua enim inquit sunt foris arma: nisi sit consiliū do mi. Idem uolens ostendere oppressis Catilinæ furoribus se togatum plura gessisse: q̃ Imperatores exercitus: hunc uersum composuit cædant arma togæ: cōcedat laurea lin guæ. Et Horatius in carmine idem sentire uidetur: quum dicit Vis expers consilii mole ruit sua. quaquam Salusti us sua præfatione hoc non diffiniuit. Vbi utrunque in quit per se indigēs alterum alterius auxilio eget. Hinc igi tur ortum est prouerbium Romanus sedēdo uincit: quo Varro libro de re rustica primo capite secūdo utitur: dicēs Vultis igitur interea prouerbium quod est Romanus se dendo uincit: usurpemus: dum iste uenit. Nos autem eo uti possum⁹: quū significare uolum⁹ igenio magis polle re q̃ armis. uel (ut scipio dicer̃ solit⁹ erat) nūq̃ nos minus ociosos eē: q̃ quū ociosi sum⁹. eo. n. pacto sedendo uicim⁹

Lerna malorum.

l Erna & Argiui & mycenei lacus est. in qua poetæ finxerunt hydram multorum capitum fuisse. quorum aliquot excisis: totidem continuo renascebantur. quod quidem monstrū quum totam eam regionem deuastaret: tandem post multa purgamina ab Hercule claua primo ictum: deinde post pestiferum afflatū sagittis petitum. postremo quum se se solitis cauernis condidisset: lignorū cōgesta strue igne consumptum est. testante Vergilio qn quaginta atris īmanis hiatibus hydra: & Seneca quid sæua lernæ monstra numerosum malum nō me igne demū uicit: & docuit mori: hic igitur ortum prouerbium de his: quæ haud facile expiari purgariq; possūt. auctore Strabone li. viii. geogra. qui ita īquit lerna argiui myceneiq; lacus est. in qua Hydrā constitisse scriptores tradunt. in illa quū facta sint purgamina: puerbium quoddam uulgo manauit Lerna malorum.

Desine iam demens sæuum stimulare leonē.

h Omericum carmē est. quod prouerbii loco phitionem uirum sapientem aduersus Demosthenem priuatim publiceq; maledictis magnū Alexandrum insectātem: Plutarchus dixisse refert. nam quū leo teste Plinio animal generosissimum fortissimumq; sit: crebroq; in iram exardeat: præsertim lacessitus. illum sane periculosum est irritare: quēadmodum Martialis de Rhinocerote scribit a domiciano in harenam ad spectaculum deducto. ait enim præstitit exhibitus tota tibi Cæsar harena. Q uæ non promisit prœlia Rhinoceros. quam terribilis exarsit pronus in iras :. Q antus erat cornu: cui pila taurus erat. quum nos itaq; quispiam irritat: qui nobis mox irascētibus daturus sit pœnas. prouerbialiter dicere possu

mus: Desine iam demēs sæuum stimulare leonem. cui non ab simile est illud: quod idem de liberis educādis. Plutarchus ait ignem ferro cædi minime decere. hoc est irritandum non esse furentem.

Quū maleā deflexeris domesticos obliuiscere.

Malea laconiæ promōtorium est a maleo argiuorū Rege dictū. quod teste Seruio super qnto æneidos per. l. miliaria in mare protenditur: ubi unda adeo sæua est ꝙ persequi nauigantes appareat. Statio dicē te libro septimo thebaidos: & raucæ circūsonat ira maleæ: Vergil. itidē libro quinto Ionioq; mari maleæq; sequacibus undis: supra quod auctore Strabōe libro octauo geographiæ haud tuta nauigatio erat: propter aduersos uētorum flatus. Inde est natum uulgo prouerbiū. quum maleam deflexeris domesticos obliuiscire: quasi ꝙ ob īminēs periculum de rebus iam iam actu esse uideatur. quare Italicis mercatoribus gratissimum erat. omisso ad maleam cursu Corinthum diuertere: (idem Strabo auctor) aduectis eo mercibus.

Corinthus supciliis curuitatibusq; laborat.

Corinthus urbs fuit Achaiæ: quæ primum teste Eusebio de temporibus a Sisypho latrone Aeoli filio super isthmon in medio maris ioni & ægei constructa deinde aucta ephyra uocata. sed post hæc euersa & ab corintho oræstis filio instaurata. Corinth9 eodē. Eusebio testificāte cognominata fuit. quæ mox diuti9 deserta manens teste Strabone libro octauo geogra. a diuo. Cæsare restituta est. quam quondam locupletissimam fuisse auctores multi tradunt. Verum ager non admodum telluris bonitate pollebat. quippe quæ oblique distorta

foret & aspera: Unde superciliosam Corinthum uocant uniuersi. & cessit in uulgare prouerbium: corinthus super ciliis curuitatibusqꝫ laborat. quo nos in consimili re non in eleganter uti possumus.

Ad Scolon neqꝫ ipse uades. neqꝫ alteri cões ibis.

s Colus (ut Strabo ait libro nono) pagus est i terra Asopia sub Citherone sedes iniucunda atqꝫ aspera: inde natum prouerbium. qꝫ quum uolumus quempiã admonere ne se ad loca inculta & min⁹ grata conferat: dicimus ad Scolon neqꝫ ipse uades: neqꝫ alteri comes ibis.

Nauigasti usque ad phasim.

p Hasis est colchorum pergrandis fluuius. de quo Lucanus in tertio Colchorũ qui rura secat ditissima phasis: per hunc argonautæ cuꝫ Iasone intrauerunt ad colchos: testificante Ouidio libro septimo metamorphoseos: multaqꝫ perpessi claro sub Iasone tandem cõtigerant rapidas limosi phasidos undas. & quoniam hic ultimus est carinis cursus: hinc auctore. Strabõe libro undecimo Geogra. est ortum prouerbium nauigare usque ad phasiꝫ. quasi in ultimum recessum ire. extrema enim nauigatio appellatur. quum uolumus itaqꝫ aliquem longe ꝓgressum esse significare: dicimus nauigasti usque ad phasim.

Phrygium ac mysoꝝ fines sepati: sꝫ diffinire dificile.

p Hrygia prouincia est teste Solino minoris Asiæ: a phrigyo ãne qui illã a Caria diuidit: uel a phrygia Cecropis filia cognomĩata. Mysia autẽ phrygiæ prouincia est adiacens hellesponto. (ut Plinius ait libro quinto naturalis historiæ) in qua est Mœsia ciuitas.

dicente Seruio super primum Georgicorum: mysia pro/uincia est. Mœsia uero ciuitas haud longe a Troia. Sed harum prouinciarum fines diffinire: Strabone auctore libro duodecimo Geographiæ non facile est: qui ita inquit: Phrygum & Bithyniorum & Mysorum fines determinare difficile est. quod unaquæque natio distincta esse debeat: id conceditur. Nam & de Mysis ac Phrygibus huiuscemodi prouerbium est: Phrygum ac Mysorum fines seperati: sed diffinire difficile. Et causa est: quia quum incolæ barbari strenui ac militares essent: quæ uicissent: nõ firmiter tenebant: sed frequentius ut uagi & errantes modo eiiciebantur. Hæ gentes omnes Thraciæ putãdæ sunt quia ulteriorem Regionem hi colunt. & non facile altera ab altera immutatur. hæc ille. Nos autem huiusmodi adagium recte usurpamus. quum sermo de his est: quæ facilitatem præ se ferunt. Verumtamen ea ipsa tractare perdifficile est.

Cumani sero sentiunt.

a Eolicarum urbium maxima & optima est Cuma (ut Strabo refert libro decimotertio geographiæ) & fere ea metropolis est. Cumani autem carpuntur ut homines insulsi & hebetes: ob hãc causam (ut quidam putant:) q;.ccc. annos post eius urbis ædificationem portus uectigalia exegerunt. quum antea populus eiusmodi prouentum non haberet. quare obtinuit opinio: quod hi homines sero sentirent: quum urbe3 ad mare habitarent. Dicitur etiam aliter: quod publica pecunia mutuo accepta porticus construxerunt. Postea uero quum pecuniam constituta die non reddidis/

sent: ad e ambulatione arcebantur: sed quum pluuiæ eēnt in dedecus quoddā creditores edictum emittebant: ut cumani porticus subirent. & quum pcō ita inclamaret: porticus subire. dictū eē prouerbiū Cumani sero sentiūt: qđ cumani nō sentiāt: q in pluuia porticus subeunda sit. etiā si nemo per præconem admoneat. hæc ex Strabone eodē libro: quod quidem adagium non absimile fere est illi. qđ alibi retulimus Sero sapiunt Phryges.

Aquilæ senectus:

p Linius libro decimo naturalis historiæ de aquilis hæc refert. Oppetunt non senio: nec ægritudine: sed fame. intantum superiore accrescēte rostro ut aduncitas aperiri non queat. Aquila igitur tantum in senectute bibit. uel de præda sanguinem sugit. Ex quo factum est prouerbium in senes: qui plus bibunt: quam comedunt. Cuius etiam meminit Terentius in Heauton. his uerbis nihil narras: uisa uero ē (quod dici solet) Aquilæ senectus.

Sylosontis Chlamis.

c Hlamys uestis militaris est: pallio pene aduersa: quum breuior atq; arctior sit. Plautus: Puer cape Chlamydem: & da pallium. Et Vergilius Sidoniam picto Chlamydem circundata limbo. de qua celebre prouerbium est Sylosontis Chlamys: quod de his dicitur Qui iactant se magnificentia uestimentorum: quoniam Syloson Samius Polycratis frater: quum in exilio esset: uestem habebat insignem ac sumptusam. quam teste Strabone libro. xiiii. geogra. quum Dario nondum regi eā diu cōcupiscēti dono misiss3: is postea regno potit9 ac bñficii mēor natali solo eū restituit. exquo illud est.

Sylosontis opera locus amplus est:

s Yloson itaq; eodem Strabõe auctore a Rege in impium restitutus tyrãnidẽ adeo acerbe exercuit:ut urbs samiorum hoibus uiduata:ac penitus exhausta est. Vnde prouerbium manauit Sylosontis opa locus amplus ẽ in eos:q perinde crudeliter supbeq; impe rant:ut ciuitates hominibus uacuas reddunt.quod adagi um si in quempiam Principũ usurpatur.In te autem Gui de minime dici potest.ornas eniz ciuitates tuas:nõ destru is.amplecteris tuos ciues clæmentia:comitate:humãitate quibus longe præstas cæteris imperitantibus, nõ odio psequeris. in eos amorem geris.nõ cædes & scelera admittis.tua igitur opera hominum cœtu urbes tuæ frequẽtes sunt:non autem uacuæ.

In Samo lac gallinæ.

s Amum unã ex.xii.Ioniæ ciuitatib9 cõdidit Tym brio:ac deinde Patrocles:de cuius ubertate Stra bo ita loquitur li.xiiii. Samius uino nõ ualde for tunata ẽ.in cæteris uero feracissima:q̃d ex eo maxie pspici põt.q bellis infestat.Vnde laudantes non dubitant illud ei prouerbium accommodare:quod etiam fert gallinæ lac hæc Strabo:quod licet prouerbium alibi retulerim: non tamen alienum uisum est repetere:ut quoquo modo scriptores usurpauerit:intelligatur.

Hic Coryceus est.

c Orycus mõs est(ut Strabo docet libro decimo quarto Geographiæ)excelsus nõ procul ab Erytris ciuitate Ionica: quæ & portus Calystes sub eo.Item alius portus qui Erythras appellatur.ac deiceps complures alii.dicunt totam Coryci præternauigationẽ

latronibus plena esse. qui corycei dicuntur. hi nouū insi/
diandi genus adinuenerunt. dispersi enim per portus ac/
cedunt ad mercatores qui applicuerint: auscultantes quid
rerum ferant. & quo nauigent. postea quum illi soluerint
& in altum se receperint: congregati eos adoriuntur: ac di
ripiunt. ex quo quicunq; curiosus est. & occulta ac secreta
auscultare conatur: prouerbialiter dicimus Hic Coryceus
est. Vnde etiam illud manauit.

Hunc Coryceus auscultauit.

a Lterum insuper adagium est: teste Strabōe i supra
dicto li. qui ita inqt. Et in ꝓuerbio dicimus: hunc er
go Coryceus auscultabit. quū qs aliquid dicere uel facere
secreto uideatur: quod minime uideatur propter eos: qui
speculantur: & scire student: quæ non conuenit. hæc ille:
huius itaq; prouerbii sensus est (ut nihil in re facili obscu
ritatis appareat) quod qui sibi periculum a latronibus ti
met ueluti huiusmodi hominū insidias expertus. & ob id
ipsum caute rem suam agit. Hunc Coryceum auscultasse
dicamus. cuius etiā Cicero ad Atticum meminit. Quod
autem quidam ex Strabone tradant hoc prouerbium es
se Coryceos auscultatores aufuge. id quaquam qđ: ita sit:
non eo inficias. sed ubi in Strabone legerint: ipsi uideant.

Mercator nauiga. & expone: iam om
nia uenundata sunt.

s Trabo libro quartodecimo Geographiæ. quum
describit ut Cilices piratæ fierent: inqt Delus: q̄
nō admodū procul aberat: emporium magnum:
& pecuniosum exhibebat. ea. n. multa mācipioꝝ milia. &
recipe & emittere eadem die poterat. ex quo prouerbium

factum est: Mercator nauiga: & expone: iam omnia uenũ data sunt. quo etiã teste causa erat: quia romani post Car thaginis & corinthi euersionem diuites effecti multis ser-uis utebantur. Quapropter piratæ & predandi & uendẽdi opportunitate oblata. mirumĩmodum coaluerunt. quo per urbane & eleganter uti possumus: quum alicubi merces raptim uendi significare uolumus.

Quando per harma fulgurauerit.

h Arma. i. currus teste Strabone libro nono. geogra. pagus est ad mycalettum desolatus. dictus harma. i. currus ab Amphiarai curru: ꝙ (ut aiunt) corruente Am-phiarao de curu: ipse currus ad locum illum detractus est: Pythici itaq; uates ad ipsum currum intuentur: & eo tem pore sacrificium delphos mittunt: quum fulgura cernũt: obseruabant autem ad menses tris: singulis mensibus di-es tres: noctesq; totidem e Iouis fulguralis foco: qui est in muro inter pythium & olympium: hinc factum prouerbi um: quando per harma fulgurauerit. Quo uti: possu-mus: quoties significamus: rei agendæ tempus obser-uari.

Oeñones Vallis.

T huius Adagii sensum melius explicem. Stra-
u bonis uerba ex libro octauo geographiæ ponã. quæ sunt hæc: Oenona uero diutius duabus At-ticæ tribus par nomine uocabatur. Vni quæ ad Eleu-theras prope iacet: ut illud est. Campos Oenones ha-bitare fœnarios. Eleuthere uero una de quadripoli ad Marathonem est: De qua natum est prouerbium Oe-mones uallis. ex quibus licet coniecturam facere: quia hæc nomina sunt equiuoca. Quoniam inquit tribum

hoc nomine uocari:& paulo inferius insulam pariter eē demonstrat. quæ eo quoque nomine appelletur: quum dici eam habitauere argiui:Cretenses:Epidaueri:& Dorienses, ut hoc prouerbiū illud importet:quod proprie significat illud:quod de phrygibus & mysis paulo ante rettulimus, ut mea fert opinio.

Canis caninam non est.

u Arro de lingua latina(ꝗ scā)huius prouerbii & diuus Hieronymus in quadam epistola meminerunt. quod significat canem caniam carnem non edere. simile est illud Plinianum in septimo Leonum ferítas inter se non dimicat. quod eleganter usurpamus. quū uolumus dicere aliquos inter se maxime consentire: licet aliter ostentent.

Communia amicorū esse inter se omnia.

h Oc uetus græcorum adagium quid significat: nemo tam mediocriter eruditus est:quea fugiat. qđ his uerbis Terentius in Adelphis usurpat:quum Mitio ita loquitur. Nam uetus uerbum hoc quidem est: Communia amicorum esse inter se omnia. de quo etiā Cicero in primo officiorum meminit. & Martia. li. ii.

Res est in uado.

u Adum teste Seruio super primum æneidos est locus ī mari. per quem uadere possumus. est ꝓprie tamen fundum fluminis:lacus:maris:& cuiuscunqꝫ aquæ. & quoniam in profundo periculum est. In uado autem ob paruam aquarum altitudineꝫ securitas hic prouerbiū natū:de his q̄ periculū euaserít. auctor Teren.i. Andria. ubi dauus ait oīs res est iā in uado:& plautꝰ in Aulularia itidem meminit:

Sine Cerere & Baccho friget Venus.

t Erentiana uerba sunt in Eunucho prouerbialiter dicta. Nã Ceres in hoc loco: quæ cunctarũ frugũ dea ẽ: pro pãe accipitur. Vnde duo ædiles teste Fenestella de romãis magist. qui rei frumentariæ apud Romanos præerant: Cereales dicti sunt. quorũ creandorum auctor fuit. C. Iulius Cæsar. Liber aũt pater pro uino. cuius (ut poetæ fabulantur) inuentor extitit: sed Lactãtius firmianus libro secũdo capite. xiiii. diuinarum institutionum Noe oĩum p̃mũ uineã sæuisse: ex eaq; fructũ cepisse pspicue demõstrat. Venus aũt pro belluina uoluptate: id est coitu põitur. nam homo abstemius segnis est ad idaliam: hoc ẽ Venerẽ. Cæterũ Teren. ad hilaritatẽ ostendendam hoc adagio usus ẽ. quãdoquidẽ Horatio teste uinũ omnẽ animi tristitiã expellit. puerbiũ aũt auctore Donato ex eo ortum est: q ita inqt q frigere proprie est non adhærere. trãslatum enim hoc prouerbium friget a picatione uasorum. quæ frigidam picẽ non tenent: quũ alia multo meliora sunt ad usum frigida: ut ferrũ: argentum & cætera huiuscemodi. quo uti possumus: quum quis fame atq; siti affectus minime excitatur: & tristi animo est.

Ouem Lupo commisisti.

l Vpus enim animal est rapacissimum: quod plurimum ouibus insidiatur: ex quo male eius custodiæ ouis committitur: quum siquidem eam repente uoret. Hinc natum prouerbium in eos: q temere aliquid homini minime fido committũt. Auctor Terentius in Eunucho: ubi thais ait: Scelesta ouem lupo commisisti.

Currentem incitare.

m Etaphora ab equis sumpta uidetur: quos sponte sua currentes (est.n.ex iumētis uelocissimum animal) frustra eqso ad cursuz excitat. hinc uel unde cunqꝫ libet: factū est prouerbiū currentem incitare: quod significat nos nō oportere quempiā ad ea hortari: in quæ ipse studiose incumbat. & propensus sit. Vnde Seneca epistola. xxxiiii. ait. Sed iam currentē hortor: inuicē hortātē pōt & (ut Pollioni meo placet) in hanc significationē capi a qua non abhorreo. Siquis (ut puta) alicui detraheret: & interim alter maledicus illum in detrahendo adiuuaret ut eo magis in maledicta proueheretur. eleganter possumus dicere illum currentem excitasse per se q̄uis intentū. Vtra opinio melior. iudicent legētes. mihi utraqꝫ placet.

Vulpes pilos mutat. mores nō mutat.

u Vlpes animal ē uersutum & semper fallax testificāte Plauto. qui ait Vulpinus animus nequid moliatur mali. ab huius fallacia igitur quia ingenita uitia tolli non possunt. tractum ē prouerbium in eos qui dolis & uersutia abundātes naturā omnino suā mutare neq̄unt: ut uulpes mores suos deponit nunquā: qđ teste Trāquil. Vespasian⁹ elegāter in bubulcū senē usurpauit.

Hic Ciniugilū herculaneo nodo uinctū soluit.

c Iniugilū cinguli genus erat: quo teste Festo Pompeio noua nupta præcingebat̃. id uir in lecto soluebat. factū ex lana ouis: ut sicut illa in domū sublata coniuncta inter se sit. sic uir eius cinctus: cum ea uinctusque esset. hoc Herculeano nodo ligatum ominis gratia uir soluebat. ut sic ipse fœlix esset in suscipiendis liberis ut fuit Herculanus qui septuagita liberos reliquit. ex quo quum quis numerosam prolem genuerit. puerbii loco di

cimus. Hic Ciniugilū herculaneo nodo uinctum soluit: solutum. n. futuros portendebat filios. quēadmodum eū tota asia regnaturum antiqua oracula canebant: qui Gordii plaustri nexum soluisset: cuius rei cā magnus alexāder expugnata gorde quum soluere nequiuisset: loramēta gladio amputauit auctor Iustinus libro undecimo.

Hic In neruum it.

a Pud Terentiū in phormione antipho adolescēs inqt: in neruū potius ibit. ubi puerbialiter in neruū ibit: teste Donato p decipiet: dixit. qđ a puerbio sumptum est a sagitariis tracto. quum uis oīs atq conatus arcum tendentium non inuolatum teli: sed in ruptionē nerui expetitur. ex quo de homine fallaci eleganter dicimus: Hic in neruum it. idest alio tendit: q̄ qui fallitur putat.

Salua res est salutante sene.

r Efert Titus Liuius quū ludi circēses apollini aliq̄do celebrarent: & Hānibal nuntiatus esset circa colinā portā ubi ingruere. omnes raptis armis eo concurrisse. quos deinde reuersos quū piaculū se se fecisse formidarent: inuenisse saltantem in circo senem quēdam. hunc interrogatū dixisse minime a se intermissam esse saltationē: Itaq ortū exinde esse prouerbium. Salua res est salutante sene. quo ad omnia læta uti licet. de quo etiam Seruius super. viii. æneidos meminit. a quo illud quoq nō discrepat: saltat senex nā mater deū quū non prius placari potuisset: q̄ senex saltauerit. hinc adagium fluxi. auctor idē Seruius

Tu es meus Dæmon malus.

a Ppianus alexādrinus ciuiliū bellorū li. iiii. de Bruto uno de. C. Cæsaris pcussoribus loquēs hæc tradit. ferūt Brutū quū i samo supra mare natale suū

celebraret: nec letæ admodum his in reb9 se haberet: hũc uersum nulla ratione adductum ꝓtulisse. sed me sors misera & latonæ perdidit infans. Ex Asia quoqꝫ in Europam trãsmissuro cũ exercitu nocte deficiente pene lumine horrendam uigilãti astitisse imaginem. quã quum impauide rogaret ille: quis nam hominum aut deorum esset? hoc solum respondisse: Tuus o Brute Dæmon malus. In philippis me uidebis: eamqꝫ nouissime in pugna quæ in philippis acta ẽ: iterum illi apparuisse. Appianus hactenus quũ dæmonũ duo itaqꝫ sint genera teste Lactantio li. ii. diuinarum instit. capite. xv. unum cæleste: alterum terrenum. & hi dæmones rerum periti: ac scii: (ita enim interpræetatur) in ima parte terræ deiecti: uel in hoc aere ueluti cõgruo sibi carcere damnati: nocẽdi semper cupidi: a iusticia alieni: superbia tumidi: inuidia liuidi: fallacia calidi: humana corpora semper infestent: & quandoqꝫ ingrediantur uel uiuẽtia uel iam mortua. hinc factum est: ꝙ a uiris uticꝫ luculẽtissimis prouerbii loco sæpe dici audio: quũ eos quispiã uel nocẽdi uel molestandi gratia: lacessit aut irritat. Tu es meus Dæmon malus: ad illum potissimum Bruti dæmonẽ alludentibus: uel ad huiusmodi spirituum nocendi potestatem. dicit autẽ Demõ malus. qa secundũ Euclidem socraticũ duplex cibus hominibus apponit dæmõ. i. geni9: hoc est bonus & mal9. de qbus Apuleius de Socratis deo etiã meminit dicens Dæmões sũt genere aĩalia: ingenio rationabilia: animo passiua: corpore aeria: tempore æterna.

Sua cuiqꝫ ars pro uiatico est.

u Iaticũ nemo ẽ: q nesciat: appellari qcqd iter agẽdi cã necessariũ est. & qm̃ ad uitã substinendã atqꝫ alendã necesse ẽ: & ut se qlibet i aliq̃ arte exerceat.

hinc ortum ē prouerbiū suā cuiq₃ arte₃ pro uiatico eē: qua si pinde ac ad iter faciēdū Viaticū necessarium ē. ita & ars ad uitā uiuendā.

Saliares cœnæ.

s Alii uocitati sunt sacerdotes Martis: q in portādis ancilibus saltare eos mos esset. De qbus Liui9 ait Numa salios duodeci marti gradiuo legit: tunicæ q₃ insigne dedit: & sup tunicā æneu₃ pectori tegmē: cœlestiaq₃ arma q̄ ancilia appellātur. ferre ac p urbē ire canētes carmina cum tripudiis solēniq₃ saltu iussit. qui qdem salii quū amplissimo apparatu cœnas facerent. hinc uice puerbii opipare ac copiose cœnæ Saliares appellat æ sunt.

Satius est subire semel q̄ cauere semper.

c Aesaris Suetonio auctore uerba sunt. q quu₃ suadentibus amicis: ut hispanorum custodia sibi undiq₃ isidias iminentes caueret: melius oio putauit se semel ad aleam exponere: q̄ assiduo in metu esse. qui teste Cicerone malus est diuturnitatis custos. qd quidem uice puerbii a doctis usurpari uideo. Nā Sene. in itide₃ significatū ait: Nemo ē ta₃ timidus: ut malit semp pendere. q̄ semel cadere. qd tibi inclyte pnceps nunqua₃ cōtigerit. nō. n. times. qa nō timeris. nō caues. qa uehementer amaris quum uolumus igitur significare: longe melius esse: semel tentare: quid sibi fortuna uelit: q̄ metu semper angi. eleganter dicim9. Satius ē subire semel: quā cauer semp.

Pares cum paribus:

u Etus prouerbium est. significat. n. q quisq₃ homo bene cum sui similibus conuenit teste Cicerōe in senectute: ubi Cato ait. pares autem cum paribus ueteri prouerbio facillime cōgregātur. ad quod Columella libro septimo respexisse uidetur: Vbi quonia₃ inquit si

milia similibus familiariora natura fecit. cuius etiã Quintilianus in quinto mentionem facit.

Mature fias senex: si diu uelis esse senex.

h Oc adagiũ nos admõet. q̄ duʒ iuuenes sumus: ea ip̄a quæ senem decẽt: tractemus. & quadam senili grauitate nos ip̄os geramus insignes. ita enim diutius senes extiterimus. sed quia non sua cuiq̄ ætati eo pacto officia redderentur: huic prouerbio non plane apđ Ciceronem in senectute idem Cato assentitur hisce uerbis. Nec en. unquã sum assensus illi ueteri laudatoq̄; ꝓuerbio qđ mõet mature fieri senẽ: si diu uelis eẽ senex. Ego uero me minus diu senẽ eẽ mallẽ: quã eẽ senem ãtequã essem.

O Domus antiqua heu q̄ dispari dn̄o dn̄aris.

c Icero lib. i. de of. Odiosum ẽ inq̄t cũ a p̄tereũtibus dicitur. O dom⁹ ãtiqua heu q̄ dispari dn̄o dn̄aris: de quo in secũda quoq̄ philippica mentionẽ fecit qđ in tritũ prouerbiũ cessit in eos: qui ipsi nequam bonos habuerunt parentes ac maiores suos: quod (ut idem ait) his tẽporibus in multos dicere licet.

Ego sum Pompilii circulo septus.

c Aius Põpilius teste Cice. in octaua antonianarũ. & Liuio li. xlv. ab urbe cõ. a senatu legat⁹ ad ãtiochũ miss⁹: ut bello se quo ptolomæũ lacesserit. abstineret. quũ ad eũ uẽisset: atq̄ is prompto aĩo & amicissimo uultu dexteram ei porrexisset: inuicem ei suã porrigere noluit. sed tabellas senatuscõsultũ continentes tradidit quas ut legit Antiochus dixit se cũ amicis collocuturum. indignatus Põpilius q̄ aliquã morã interposuisset: uirga solum quo quo insistebat: denotauit. & p̄us inq̄t q̄ hoc circulo excedas: da resp̄õsum quod senatui referã. Cõtinuo

Rex affirmauit fore: ne amplius de se ptolomeus cōquere retur. ac tu demū manū eius Pōpilius tāq̄ socius aprǽhē dit. ex quo nos quū rapti uel q̄ppiā fateri: uel iterrogāti re spondere cogimur puerbii loco dicere possumus: Ego suꝫ pōpilii circulo septus. auctor ēt Valeri⁹ max. li. vi. Cæteꝝ apud Ci. in supradicto loco legit̃. C. Pōpilius: in codicibus āt Valerii. Cn. Pōpilius. ut in alterutris menda sit.

Quod factum est: infactum reddi nō potest.

h Oc uetus puerbium ē: significat. n. illud q̄d factuꝫ ē: nemo facere pt: quin factuꝫ sit. nec dii ipsi q̄dem secundū pliniuꝫ. q li. ii. ca. vii. inq̄t nulluꝫ deos hr̄e in pteri ta ius pter quā obliuiōis. cuius Plautus in aulu. meminit. ait. n. factum illud fieri infectum non potest.

Mala ad se se trahit. ut Cæcias nubes.

c Aecias est uentus. quem Aristoteles ita flare dicit: ut nubes non pcul pellat: sed ad se se uocet. ex quo prouerbium factum scribit

hoc est mala ad se se trahens: ut Cæcias nubes: quod in eos elegāter usurpari potest: qui sibi ipsis officiunt auctor gelius libro secundo.

Hic de gradu deiicitur.

h Oc prouerbiū de iis dicitur: qui metu pculsi incōstā tes & nobiles sunt sūpta trāslatiōe ab his: q loco ce dunt timore ducti. & gradū scalaꝝ in quo cōsistūt: aliis ce dēdo relinquūt. & ipsi deiiciunt̃. auctor Cicero li. pmo offi cioꝝ: ubi inq̄t fortis uero animi & cōstātis est: nō pertur bari in reb⁹ asperis: ac tumultuantē de gradu deiici. (ut di citur) quū nos igit̃ aliquē ab incœpto metu absterreri in telligere uolum⁹. puerbialiter dicim⁹ hic de gradu deiicit̃. Plus Federic⁹ uno oculo uidit: q̄ cæteri principes duob⁹.

q Vum iam Guide Princ. per omnem italiam pro uerbii loco habeat plus unum Federicum unico oculo uidisse: q̄ cæteros oẽs principes duobus. iure equidem illi⁹ ego immortalis famæ inuisor dicerer: si hoc tam celebre prouerbium præteriisse3. Sed ne legenti bus seruile officium (q̄d est adulari) præstitisse uidear: hu ius originẽ adagii explicare agrediar. quũ Federicus itaq3 gẽitor tuus altero oculo captus Philippos: Hãnibales: Ho ratios: sertorios: quos uirtutis & fortunæ ac uni⁹ luminis socios potissimũ habuit: & cæteros omnes imperatores fa ctis & rerum gestarum gloria adæquasset: prudentia ue ro diuinoq3 quodam ingenii acumine a longe reliquisset. hinc prouerbio locum dedit. ut dicamus plus Federicum unico oculo uidisse: q̄ cæteros principes duobus. quod de hominibus prudentissimis dicitur.

Aliquid mali est: propter uicinum malũ.

u Etus ꝓuerbiũ ẽ: & a Plauto ĩ mercatore sub ꝑsona dorippæ conq̄rẽtis his uerbis usurpatũ. heu miseræ mihi nũc ego uerꝫ illud uerbũ esse experior uetus aliquid mali esse propter uicinu3 malum. ad quod ausim affirma re Vergilium illo uersu in bucolicis: ubi inquit nec mala uicini pecoris contagia lædent: haud dubie allusisse.

Vtitur testibus:

h Oc erat adagiũ. quo utebant̃ in foro iudiciali: quod Ci. i secũdo offi. tetigit. ait. n. a Panetio cõmemorã tur: neminem neq3 ducẽ bello: nec principẽ domi magnas res & salutares sine hominum studiis gerere potuisse. cõ memorantur ab eo Themistocles: Pericles: Cyrus: Agesi laus: Alexander: quos negat sine adiumẽtis hominum tã tas res efficere potuisse. Vtitur in re nõ dubia testibus nõ

necessariis. hæc ille.

Cõtemnuntur. qui nec sibi nec alteri prosunt.

d E nihili hominibus & nulli arti intentis hoc dictum ẽ: quod ab eodem Cicerone: itidẽ in offic. perspicue declaratur. qui dicit Quamobrẽ ut ante dixi contemnuntur hi: qui nec sibi: nec alteri: prosunt. (ut dicitur) in quibus nullus labor: nulla industria: nulla cura est.

Fundum alienum arat. incultũ familiarem deserit.

s. Vmpta est ab agricolis methaphora. q̃ alienos agros colentes suos sterilescere sinunt. quod in eos prouerbialiter dici põt. qui suis relictis rebus aliena curãt. auctor Plautus in Amphitrione. uel qui alienam uitam damnãt: suam ãt minime corrigunt: ut Persius satyra. iiii. expressit dicẽs Cædimus inq́ uicẽ præbemus crura sagittis. Vnde ẽt illud in hũc sensum dicitur: hic illotis pedibus & uerbis repræhendit. auctor Gelius libro decimoquinto capite. v.

Altera manu panez ostẽtat: altera fert lapidẽ.

V clionis apud Plautũ in aulularia uerba sunt ineuz prouerbii loco dicta: qui sub specie ferẽdæ opis fraude quempiã petit. ab his qui canes eo pacto fallunt: uti: q̃ translatione facta. Largitio non habet fundum.

q Vum largitio: quæ beniuolentiæ cõparãdæ causa ab hominibus fit: sæpius fontem ipsuz benignitatis exhauriat. ipsiq́ homines circa modum dãdo maxime egere incipiant. hinc in prodigos natum prouerbiũ dicente Cicerone li. ii. offi. omnio meminisse demus id. quod a nostris hominibus sæpissime usurpatũ: iãq́ in prouerbii cõsuetudinem uenit largitionẽ fundum (hoc est finem) non habere: in quo (ut Seneca prima ad lucilliũ epistola ait) sera parsimonia est. Et. n. qs potest esse: modus: quuz & hi qui

consuecuerunt: & illud idem alii desiderent?

Fames & morabilem in nasum conciunt.

s Olent sæpenumero homines & fame & moræ te dio affecti in bilem hoc ē in iram insurgere. Et. n: bilis nil aliud est: nisi fellis humor. qui iecori adheret: testifi cantē Horatio: qui ait feruens difficili bile tumet iecur. ali ter cholera dicitur: ex qua ira mouetur: Vnde factū est pro uerbium fames' & morabilem in nasum conciūt. quod di citur de iis qui famis impatientes & moræ fastidio cōciti ī iram deferuntur. teste Plauto in Amphytrione. quit enim Vetus est adagiū fames & morabilem in nasum conciunt hoc ē iram comouent.

Indulgere genio: Defraūdare Genium.

g Enium auctore festo pōpeio ueteres putauerunt deum esse: qui uim obtineret omnium rerum ge nerandarum. qua propter dei filium & parentē hominum nūcupabant. alii Genium naturæ deū esse dif finiunt: & ipsam naturam. Vnde factum: ꝙ uice prouerbii indulgere genio: est obsequi naturæ: & uoluptati operā da re: ut persius indulge genio: sicuti ecōtrario Defraudare ge niuꝫ: est interrumpere uoluptatem: Vnde plautus in aul: dit egomet fraudaui meum genium.

Noctuas Athenas porto.

n Octua auis quoniā Athenis maxime abūdat. fa ctū est prouerbium :quod la tine sonat noctuas Athenas & supplēdū est uer bum porto. de iis: qui uel inutilē mercatura exercent uel la borant in haliqua re inutili: aut e auerbis exaggerāt: quæ notissima sūt audiēti: de quo Cicero i epistolis. li. y. ad aul. torquatū: mentionem facit item haliud simile prouerbiū

hoc est noctuæ ouum.

Cum Velis & equis.

n Autæ cũ uolũt oĩ conatu iter raptiꝫ pagerẽ: dãt uela uẽtis: piterq̧ naui trahẽdæ equos adiũgunt: ex quo factuꝫ ẽ prouerbiũ. Cũ uelis & eqs: hoc ẽ terra mariq̧. quoties uolumus ultimũ conatũ ostendere: qđ Cice. in. iii. officioꝝ usurpauit. Vbi inqt Epi curus eiusdẽ fere adiutor auctorq̧ sentẽtiæ: cũ his uelis eq uisq̧ (ut dicitur: cui simile ẽ illud Terentianũ mãibus pedi busq̧ enixe omnia facturum.

Lusciniæ non deest cantio.

p Linius li. x. capite. xxix. de luscinia aue inqt: lusciniis dieb⁹ ac noctibus cõtinuis quindecĩ garrul⁹ sine intermissu cantus: densante se frõdiũ germĩe nõ in nouissimũ digna miratu aue: ꝑmũ tãta uox tã puo ĩ corpusculo: taꝫ ptinax spũs. deinde in una pfecta musicæ scĩa modulat⁹ audit̃ son⁹. & nũc cõtinuo spũ trahit̃ ĩ lõgũ: nũc uariatur ĩ flexo: nũc distĩguitur cõciso copulatur ĩtorto: breuiterq̧ oĩa tã paruulis in faucibus: q̃ tot exqsitis tibiaꝝ tormẽtis ars hoĩum excogitauit. hæc ille. hinc igit̃ factum ꝓuerbiũ Lusciniæ nõ deest cãtio: uel de hoĩbus eloquẽtissimis. quibus nũquã deest oratio. uel de his qui garruli & lĩguaces adeo loqndi uitio tenẽtur: ut nũquã tacẽt qđ Plau. in bacchidibus tetigit dicens Pol ego quoq̧ me tuo lusciniolæ defuerit cantio.

Facta transacta omnia.

h Oc Terentianum auctore Donato super andria prouerbiale est in id negocii. de quo nihil supersit ad agendum.

Dignus est: qui cum in tenebris mices.

c Icero li. officiorum. iii. Hoc nõne ẽ turpe inquit dubitare phõs: q̃ ne rustici quidem dubitent: a quibus natum est id quod iam tritũ est uetustate prouerbiũ
Quum enim fidem alicuius bonitatemq; laudãt: dignũ esse dicunt. qui cum in tenebris mices. de quo idem in secundo de finibus bonorum & malorum meminit. Nam uir bonus noctu: & amotis luminibus atq; arbitris: quãuis manus uideri non possit: dicet tamen quot digitos explicuerit. micare enim per metaphoram est digitis sortiri: auctore Varrone: qui ait Micandum erit cum græco. utrum ego illius numerũ: an ille meũ sequatur. quo quidem adagio haud ineleganter uti possumus ad alicuius uiri probitatem ac integritatem ostendendam:

Omnes sibi melius malunt q̃ alteri.

q Vum nẽo seipso sibi charior sit: suæ cuiq; profecto seruiendũ est utilitati. mõ id sine alterius incõmodo fiat. Vnde prouerbium manauit: Omnes sibi melius malle: quam alteri. Auctor Terentius in Andria:

Dei laneos pedes habent.

s Aturnus qui hoc est tempus dicitur: falcẽ ideo gerere fert. q tempus oĩa metit & secat. siuẽ q insertionẽ & surculorũ & pomorum disciplinã tradiderit. hanc ei in Siciliã decidisse dñt. qa sit terra illa maxime fertilis. pulsusq; a filio de regno: quoniã tẽpora senescẽtia ab his quæ postea nata sunt: depellũtur. mox & uinctus eẽ: qa certa naturæ lege ĩter se ɔnexa sunt tpa. uel qa oẽs fruges qbusdã uicul nodisq; alternant. Apollodo. ãt scri. Saturnũ laneo uiculo p ãnũ alligari solitũ: & in mẽse decẽbri i die sibi festo solui. Vñ ortũ eẽ prouerbiũ Deos

laneos pedes habere: significari uero per hoc. decimo mẽse semẽ in uetero animatum in uitam augeri. quod donec in lucem ueniat: mollibus naturæ uinculis detinetur.

Trium litterarum homo.

h Oc Plautinum dictum Trium litterarum homo: ĩ aulularia prouerbiale est. ubi cõgrio coquus strobili um seruum subobscure furem appellauit: hæc enĩ dictio fur tribus litteris constat: quo nos haud illepide inconsimili re uti possumus.

Pirum uulpes comedit.

u Vlpes animal sagacissimum rapto uiuens carne uescitur: quæ tamen fame affecta pirum comedit: sed difficulter. Vnde ꝓuerbiuꝫ ortũ teste Plauto. qui ĩ Mustellaria ait tam facile uinces: q̃ pirum uulpes comest. quod in eos usurpare possumus. qui rem admodum difficilem tentant. uel aliquid fere inuiti grauate agunt: perinde ac uulpes est pirum.

Quod scis: nescis.

a Pud Terentium in Heauton. syrus seruus inquit tu nescis id: quod scit: Dromo si sapies. quod prouerbialiter dictũ ẽ significat. n. q̃doq͂ prudẽtis eẽ dissimulare se id ignorare: qđ scit perinde ac scit nesciret. Vnde illud horatianum stultitiã misere consilis breuem & aliubi dulce est desipere loco. & Plautus quod scies nesciueris:

Aqua hæret.

a Qua quum hæret. nõ fluit recto fluxu. Vnde ĩ eos prouerbium uenit aqua heret. qui quemadmodum quum aqua hæret: non habentes uerum cursum. absurda dicunt: & minime conuenientia: ac ab omni ratiõis discursu aliena. aũctore Cicerone in tertio officioꝝ: Vbi ait: quũ de Epicuro loquitur. Dicit ille quidem multa multis locis. sed aqua hæret. (ut aiunt) hoc est allucinatur.

Quãto plus biberint:tãto plus sitient parthi.

u Inum mentẽ hominis mutat. ex ebrietare uero mi-
lia scelerũ gignuntur. propter quod sapiẽter equidẽ
lacedæmonii ut iuuenes a temulentia abducerent: seruos
mero ingurgitatos inconuiuia ducebãt: ut illi cernẽtes te
mulentorum turpe dehonestamentũ ueluti rẽ fœdissimã
perhorrescerent. sed quum homĩes temulẽti oĩa animi se-
creta proferant: merito teste Plinio iam uulgo attributa ẽ
uino ueritas. hinc etiã mox pallor: & gene pendule: & ulce
ra oculorum: & tremulæ manus: ac multa quidẽ dictu fœda.
sed hoc unum ebrietas uitium maximum habet. quod biben
di consuetudo auget auiditatem. Vnde est illud prouerbi
um Quanto plus biberint: tanto plus sitire pathos.

Dei facientes adiuuant.

h Oc prouerbium simile pene est illi. quod ĩferius:
referam fortes fortuna iuuat: significat autem: quod
priusq̃ incipiãus: deorum auxiliũ imploremus. quũ
illi nobis aliqd agẽtibus faueãt. Vnde Vergilius ĩ primo ge
orgi. ait Imprimis uenerare deos. Et Martialis lucedeos
oro. qd Varro de re rusticali li. prĩo usurpat ita scribens: &
quonia(ue aiũt)Dei faciẽtes adiuuãt: prius ĩuocabo deos.

Scuto pacem petere.

d Iuus Hieronymus epistola. xii. Scuto pacem pete-
re prouerbialiter dixit. quod in eos adagii loco usur-
pari põt: q sub specie pacis petendæ bellum inferunt.

Qui arat oliuetum: rogat fructũ qui stercorat:
exorat: qui cædit: cogit.

a Gricolarum hoc uetus ẽ prouerbium: quo admonẽ
tur: ut oliuetũ colere debeant. quod quum a Colu-
mella libro sexto probe declaretur: eius ideo uerba ponam:

Q uũ etiam inquit compluribus interpositis annis oliue tum putandum est. Nam ueteris prouerbii meminisse cõ uenit. Eum qui aret oliuetum: rogare fructum qui sterco ret: exorare qui cædat cogere.

Iniquum petendum ut æquum feras.

h Oc uetus ẽ prouerbiuȝ. significat enim ꝙ inhone stum aliquando petendũ est: ut honestũ assequa- mur: ut Cicero pro Milone facit qui insidiatorem ꝑmo Clodium oñdit. tamen addit ex abundanti etiã si id non fuisset: talem tamen ciuem (hoc enim haud æquum ẽ) cũ summa uirtute interfectoris & gloria necari potuis- set. Q uod cũ a Fabio libro quarto oratoriarum institu tionum luculẽter declaretur. eiꝰ subiiciam uerba. Nec ul lum tamen inqt ordĩnem: de quo prius dixi: damnauerim qa quædam & si ipsa sint dura: id tamen ualent: ut ea mol liant: quæ sequũtur. Nec omnino sine rõne ẽ: Q uod uul- go dicitur: iniquum petendũ: Vt æquũ feras: quod tamen nemo sic accipiat: ut omnia credat audenda. recte enĩ græ ci ꝑcipiũt nõ tẽtãda q̃ oĩo effici nõ possint. Vñ Terẽtianũ illud. Q uoniã nõ põt fieri id: quod uis: id uelis: qđ possis.

Vt pisces hamo: ita hoĩes bñficio capiũtur.

a Pud siculos tritum ẽ sermone prouerbiuȝ: Vt pi- sces hamo: ita hoĩes bñficio capiunt. quo notatur hominuȝ cupiditas: qui beneficiis tanq̃ appositis escationibus capti facile decipiuntur ueluti pisces esca. Vnde Terẽtius in Adelphis ait nescis inescare hoĩes.

In Caria hoc faciendum esset.

c Ares (ut testis est Strabo libro. xii. geographiæ) po puli sunt in asia minori de quibus Martialis ait Lau dibus immodicis cares in astra ferunt. qui quoniã feroci-

simi & bellicosissimi sunt dicente Pōponio Mella Caria se
qtur habitat incertæ originis?alii indigenas:sunt q pelas-
gos:qdam cretas existimant genus usq eo quōdaȝ armo
rum pugnæq amans:ut aliēa etiam bella mercede agerēt
Hinc græcū ortum ē prouerbium In Caria hoc faciēduȝ
esset:quotiens uolumus significare aliquid cum periculo
(Silent enim leges inter arma:ut Cicero ait) esse.ibi eniȝ
hominū genus intractabile est:auctor Cicero in oratione
pro Lucio Flacco ubi inquit quid de tota Caria est: nōne
hoc uestra uoce uulgatum est?siquid cum periculo expe
riri uelis:in Caria potissimum esse faciendum.

Quo nō pueīt leōis pellis:uulpīa assuēda ē.

Ysander lacedæmonius auctore Plutarcho dicere
l solebat.quo non perueniret idest leonis
pellis:uulpinam pellem esse assuendam quo pro-
uerbialiter dicto significabat.ubi ius non satis pollet: adhi
bendam esse uulpeculæ fraudem:ut græci (si fabulis cre
dimus) Troianos multis post prœliis:ut Hannibal Mar
cellum:ut Tarquinius gabios:ut Samnites uiribus haud
quaq̄ pares Duce Pontio ad Caudinas furculas romanos
Consules fraude & insidiis præuenerunt.

Bene plaustrum perculit.

Laustrum quod currum significat:quum bubul
p ci siue aurigæ mira quadā dexteritate uertant.hinc
teste Donato deriuatum est prouerbium:bn̄ plau
strum perculit.hoc est peruertit.quod de iis dicitur qui su
is uerbis facile quempiam a sententia abducunt.& a Terē
tio in Eunucho his uerbis usurpatum:quo trudis:quo p
culeris iam tu me.

Anseres inter olores strepunt.

o

Lor latine cygnus: græce auis est cādidissima: uocem habens argutam. Ouidius Ad uada meādri concinit albus olor. Anser autem obstrepera. ob hanc igitur imparilitatem factum est in eos prouerbium qui se iis rebus quas ignorant petulantius audent immiscere: uel de rebus suis nimis præsumunt.

Scis uti foro.

q

Vum mercatores āte locum cōmercii: nō præscribant quanto uendant q̄ aduexerint: sed secundū annonam fori: quam deprehenderint: consilium de uendendis aut non uendendis mercibus sumant. hinc ortum prouerbium. Scis uti foro. Vnde cum aliquis pro loci: pro temporis: pro personarum ratione: non ignorat quod se facere oporteat· eleganter dicimus: Tu scis uti foro: de quo mentionem fecit Terentius in Phormione.

Maria montesq; promittere.

p

Rouerbialis hyperbole est per superlationem facta. nam mare est elementum latissimum mōtes uero sunt moles quædam maximæ: illi igitur qui ea quæ fidem excedunt: temere pollicentur: dicuntur maria montesq; promittere. quod Terentius in phormione usurpauit dicens pellexit modo nō mōtes auri pollicens. cui non absimile est Horatianū illud: parturient mōtes nascetur ridiculus mus. & Persius Saty. iii. Et quid o pꝰ cratero magnos promittere montes.

Omnia sub una myconum.

s

Trabo libre. x. geographiæ quum de cycladibus loquitur: supra extat inquit & myconus. sub qua gigantum nouissimos ab Hercule mactatos iacere fabulantur. Equa deriuatum ē prouerbiū. Omnia sub

unam myconum. quandoquidem quæ natura distinguũtur: sub unum titulum: descriptionemque ducuntur. hæc ille: hui9 adagii haud dubie sensus abstrusus ē. sed ne hũc locũ inexplicatum (si fieri potest) relinquam non nullorum sententiam. sane eruditorum referam. quidam dicũt Strabonem allusisse ad naturam gigantum. qui quãuis formam humanam excedant: homines tamen sunt. & ita sub una descriptione ducuntur. Quidam autem dicũt ꝓuerbium deriuari ab eo: ꝙ omnes gigantes simul iaceant. nam licet natura seperati essent: hoc est alius aliubi maneret. omnes tandem unam sedeȝ habuerunt: id est sub myconum iacuerunt. quæ sentētia si potior (ut placet) ē: quoties ea quæ sparsa diu fuerunt: in unum coadunantur. eleganter dicere possumus: Omnia sub unam myconum. Cæterum obseruaui apud Vergilium myconeȝ tertii ordinis: non myconuȝ secundi proferri. ait. n. in tertio æneidos: errātē mycone celsa gyaroqꝫ reuinxit. ut in alterutro menda sit. Vñ ēt illud ē.

Hic myconius est.

m Yconii omnes Strabone teste eodem libro calui sunt. qui myconios inquit etiam quidam caluos appellant. quum illud uitium ea passim exuberet in insula. Vñ auctore Donato sup Ecyra ortũ est ꝓuerbiũ ut quũ quēpiã caluicio laborare uidēus: dicãus: hic myconius ē.

Singula regio hēt suos cãtus.

i N singulis regionibus sunt quædaȝ propria. Parthi artem iaculandi callent: ut Vergilius: Gens illa quidem sumptis non tarda pharetris. Arcades ã natura uim musicæ habebant. Idem ambo florētes ætatibus arcades ãbo: & cãtare pares. Thracia circa arma tractanda floret. Ouidius Armiferam thracem qui regat al

ter erit. Vnde uice prouerbii factum est: ꝙ quum uolumus significare alias gentes aliis moribus uiuere. Aut artibus excellere: dicimus Singula regio habet suos cantus.

Malum cõsilium consultori pessimum est.

S Tatua romæ i comicio posita Horatii coclitis fortissimi uiri de cælo tacta est. ob id fulgur piaculis luenduꝫ auruspices ex hetruria acciti inimico atqꝫ hostili in popupulũ romanum animo instituerãt: eam rem contrariis religionibus ꝓcurare. Atqꝫ illam statuã suaserunt in inferiorem locum perpetam transponi. quẽ sol oppositum circundiqꝫ aliarum ædium nunquã illustraret: quod quũ ita fieri persuasissent: delati ad populuꝫ: proditiqꝫ sũt. & quum de perfidia confessi essent: necati sunt. Constititqꝫ eam statuã perinde ut ueræ rationes post cõpertæ monebant: in locum editum subducendã: atqꝫ ita in area Vulcani sublimiori loco statuendã. Eaqꝫ res bene & prospere reipu. cessit. Tunc igitur teste Gelio noctiũ Atticaꝝ libro quarto capite quinto. ꝙ in hetruscos auruspices male consolentis aĩaduersum uindicatumqꝫ fuerat uersus hic scite factus: cantatusqꝫ pueris urbe tota fertur. malum cõsiliuꝫ consultori pessimum. qui iam in ꝓuerbium cessit in eos: q quum cõsulentibus se male cõsulant: huius subinde dolosi cõsilii pœnas expendunt. de quo etiã. M. Varro libro tertio capite secundo de re rustica mentioneꝫ facit. Vbi illud notatu dignum est. ꝙ consultor pro eo: qui dat consilium: capitur quum grãmatici consultorem appellent eum: qui consilium petit: Horatius in primo sermonum usurpauit scribens: sub Galli cantum consultor ubi hostia pulsat.

Latet anguis in herba.

h Emistichius Vergilii uersus est. iã prouerbii loco uulgatus: hinc utiq; deriuatus. nã Eurydice Orphei uxor dum herbas pambularet: calcauit inscia latentẽ serpentem: cuius morsu periit. nos itaq; quũ uolumus significare esse cauendum: neqd inter res lætas noxium nobis in cautis eueniat. dicim9 latet Anguis in herba:

Dum pluit molendum esse.

p Linius libro. xviii. capite. vi. ait malum patremfamilias eẽ. quisquis interdiu faceret: quod noctu posset. peiorẽ: qui profectis diebus ageret. quod feriatis deberet. pessimũ uero: qui seruo die potius sub tecto operaretur: q̃ in agro. quoniam igitur (ut Vergilius in Georgicorum primo docet) pro qualitate temporis munia subeunda sunt. hinc factum est prouerbium dum pluit molendu3 esse. eo. n. tempore sub diuo agricolæ se exercere nequeunt: quo uti possumus: quum rei gerendæ tẽpus idoneum esse: significare uolumus.

Herbam tibi do.

h Erba in hoc loco palmam. i. uictoriam significat. ut Vergilius in tertio Georgicorum: Atq; immemor herbæ uictor equus. Vnde teste Plinio libro uigesimo secundo capite quarto apud antiquos summu3 uictoriæ signum erat herbam porrigere uictos. quod perinde uidebatur: ac si se se uictos faterentur: & uictoriam cederent. Et. n. (ut testatur Festus) qui parato cursu aut uiribus contendebant: quũ superati erant: ex eo solo in quo certamen erat: decerptam herbam aduersario dabant. qđ pastoralis uitæ iudicium erat. Ex quo auctore Seruio sup octauo æneidos factum est prouerbiu3: Herbam tibi do. hoc est fateor me uictum. Cur autẽ palma uictoriæ signũ

esset. Aristoteles in septimo problematum & Plutarchus in octauo Symphonicorum scribit. Si super palmæ inqt arboris lignum magna pondera imponas: ac taꝫ grauiter urgeas oneresq;: ut magnitudo oneris substineri non queat. non dorsum palma cedit. nec introflectitur: sed aduersus pondus insurgit: & sursum nititur recuruāturq;: ꝓpterea ait Plutarchus in certaminibus palmā signū esse placuit uictoriæ. quoniam ingenium eiusmodi ligni est: ut urgentibus præmentibusq; non cedat. hæc ex Gelio lib. iii.

Pupilla ocu lli nobis charius.

p Vpilla est pars illa oculi pua in media cornea sita. in q̃ ita absoluta uis speculi redditꝰ: ut tā exiguū spatium totā imaginem hominis reddat. quæ causa est: auctore Pli. li. xi. ca: xxxvii. ut pleraq; aues e māibus hoīuꝫ oculos potissimū appetant: q̄ effigiem suam in iis cernētes uelut ad cognata desideria tēdant. Hæc nobis adeo chara ē: ut locum prouerbio dederit. quuꝫ dicimus aliquid pupilla oculi nobis chariꝰ esse. uel illud: q̄ oculi (ut idē Pli. ait) sūt pars corporis ꝓcisissima. Siqdē ii lucis usu uitā distinguūt a morte. Vnde Macrobi. in fronte li. ii. de Somnio Scip. Eustachi inquit luce mihi charior. Nec ꝑterea me ꝑterit: q̄ Georgius Alexandrinus hō impense doctus pupulā penultima correpta: nō pupillam uocari contendit. Cæteꝝ ego antiquis exemplaribus in hæreo. In quibus passim pupilla: non pupula legitur.

Fas nefas.

f As nefas: uelis nolis: fanda nefanda: digna indigna: huiusmodi elocutiones passiꝫ prouerbiales īueniuntur: apud scriptores. auctor Donatus.

Is se reperit.

Oc teste Donato uetus puerbiũ est. & a Terẽtio in Eunucho usurpatur. dicitur ãt de iis: q ipsi se pdunt. (ut puta) siquis quæreretur in noctu: & nusq̃ inuentus uocem emittere. tunc. ille se reperit.

Hic se furti alligat.

Olent plærics hoíes ita temere loqui. ut quó magis se defendere cõtendunt: hoc se se per inscitiam grauius culpæ astringunt. unde ortum prouerbium hic se furti alligat in eum: qui (ut uulgo dicitur) sibi pedem securi ferit. Ergo sũma quidem (quemadmodum Cicero pcipit) adhibenda est in loquendo diligentia. & illud (teste Gelio) faciendum est: Silere quum opus est: & tuto loqui: nã qđ nemo scit: pene nõ fit (ut Apuleius ait) quod enim uoces per ignauiam emittuntur: mox per iugulum rediturae? quot scelera: quot crimina: unico uerbo deteguntur? quæ paulo post nobis cladem: mortemq; afferunt: quod decenter a Terentio usurpatur.

Tua uerba gerræ sunt: Vel gerras clamitas.

Erræ a gero uel a garrio (utquidam uolunt) dictæ nugas proprie significant. Vnde quum prouerbialiter quẽpiã nugari significare uolumus: dicimus tua uerba gerræ sũt. quod adagium Plautus in penulo facit. ubi ait tuæ blandiciæ mihi sũt (quod dici solet) Gerræ germanæ. Nos a græco gerras deductas existimamus. qui uocant crates uimineas. quum. n. Atheniensés auctore Festo syracusas obsiderẽt: & crebro gerras poscerent. irridentes siculi gerras climitare cœperunt. Vnde factum est gerras clamitare: est nugando irridere.

Aegregia musica quæ sit abscondita: nullius rei est.

Vum homini erudito nihil quicq̄ sua uirtus ꝓsit.
q si illam ipsam occultat: aut musices calenti artem:
itidem canere non uult. hinc ortum teste Gelio
prouerbium: qui in. xii. noctium Atticarum ait: Nosti inq̄
magister uerbum illud scilicet uetus ægregiam musicam
quæ sit absc̄odita: eam esse nulli rei. & Tranquilius de Ne
rone græcum prouerbium inquit iactans occultæ musicæ
nullum esse respectum: Cui non absimile est Horatianū
illud: parū sepultæ distat inertie omnis celata uirtus.

Viue moribus præteritis: Loquere uerbis præsentibus.

Hauorinus phūs auctore Gelio lib. prīo capite. x.
p adoloscenti ueterū uerborum cupidissimo: & ple
rasq; uoces nimis priscas: & ignotissimas i quoti
dianis cōmunibusq; sermonibus exprom̄eti. Curius īquit
& fabritius: & Corrūcauius antiquissimi nostri: & his āti
quiores Horati illi trigemini plane & dilucide cū suis fabu
lati sunt. Neq; aruncorum aut sicanorum aut pelasgorum
q primi coluisse i italiā dicuntur: sed ætatis suæ uerbi locuti
sunt. Tu āt peride quasi cū matre Euādri nūc loquere: ser
mone multis annis iā desito uteris qd̄ scire ad que īteliger̄
nemin̄e uis: quæ dicas. Sed antiq̄tat̄e tibi placere ais: q̄ ho
nesta: & bona: & sobria: & modesta sit. Viue ergo morib9
p̄teritis: loquere uerbis p̄sentibus. hæc Phauorius. sed hu
iusmōi uerba audio passiꝫ usurpari: adeo q̄ iam improuer
bium scesserint: in eos: qui: nimis antiquarii sunt.

Teneto te intra peliculam.

Rouerbiū erat apd̄ āticos in eū. q̄r̄e ultra uires t̄e
p taret: qd̄ dicebāt teneto te ītra pelliculā. hoc usur
pat Horatius i sermōibus & a Marti. li. iii. i cerdo
n̄e aptissime dicitur his carminib9. lusisti: satis ē: sed te (mi

hi crede(memento Nunc in pellicula Cerdo tenere tua.

Animam debet.

m Os uetus erat. q̄ qui soluẽdo nõ eẽẽ pp æris alieni magnitudinẽ creditori addicebatur. hoc est tradebat̃ tãquã uẽdit9. Vnde factũ ẽ teste Donato ꝓuerbiũ græcũ de his q quũ grãde æs alienũ cõflauerint aĩam ipam debẽt. i. necesse ẽ: nõ mõ res: sed seipos in creditoris ptãtẽ tradere. quum nos itaq; uolumus quẽpiã significare esse obæratũ. scite quidẽ dicimus: hic animã debet.

Immisi fontibus apros.

a Pris quædã in luto uolutandi gratia est. quare puros fontes cœnosos reddunt. ex quo ortum est ꝓuerbiũ rusticanũ Immisi fontibus apros. quo exprimitur stultitia eorum: qui suis rebus perniciem immittunt: quod Vergilius in Bucolicis usurpat.

Obsequiũ amicos: ueritas odium parit.

s Olent plæriq; hoĩes aliẽa flagitia ꝑcupide & uider̃ atq; reprehẽdere. sua aũt nec uident: nec oĩo ab aliis obiurgari patiũtur. hine igitur Terentianum illud ẽ: quod ab eruditis uice prouerbii usurpari audio: Obsequium amicos ueritas odiũ parit. nã molesta ueritas est siquidem ab ea nascitur odiũ. quod ẽ uenenum amicitiæ. ex quo seruile est illud adulatorum hominum genus qui malefacta laudantes amicos præcipitant. obsequium igit̃ multo perniciosius est q̃ ueritas. q̄ peccatis indulgẽs amicum labi sinit. Scitum ideo teste Cicerone in amicitia illd̃ Catonis est. multo melius de quibusdam acerbos inimicos mereri q̃ eos amicos: qui dulces uideantur. illos uer̃ saepe dicere: hos nunquam.

Annus fructificat: non tellus:

Heophrastus lib.viii.inquit ad frugũ incrementũ
t alimentũq̄ plurimũ quidem cæli temperies: atq̄
in totũ anni conditio iuuat.imbribus enim:sereni
tatibusq̄ opportũe secutis:omnia feracia atq̄ fœcũda red
duntur.quamobrem non perperam prouerbio dicit An
nus fructificat non tellus. Vnde Vergilius hoc idem affir
mãs ait:hũida solstitia atq̄ hiemes orate serẽas agricolæ.

Multos modios salis cũ amicis edẽdos esse.

q Vuz nihil sit difficilius:q̄ animũ hoĩum ꝑspicere:
est lõge qdẽ cũ amicis uiuẽdũ tpe:ãte q̄ uerã ami
citiam esse appellemus.sũt.n.quidam:qui ad tẽpus amãt:
quidam autem amicitiam utilitate probant.ut Philippũ
macedonem facere cõsueuisse: Trogus prodidit: propter
quod Solõ aiebat amicos cito nolli aqrere:quos aqsiueris
reprobare caue.hinc factum est prouerbium multos mo
dios salis cum amicis edendos esse (ut quemadmodũ Ci
cero in amicitia docet) munus amicitiæ expletum sit.hoc
est diu simul uiuẽdum esse.nam quum ex cõdimentis ni
hil min9 q̄ salis comedãus.ad multos ꝑinde modios edẽ
dos lõge tpe op9 ẽ. Nõ nobis solũ nati sum9.

Iuinus Plato ad Architam Tarentinum scripsit.

d Cuius hæc uerba sunt: Qui litteras reddidere tu
as:narrauerunt nobis te moleste ferre:q̄ a publi
cis tuæ ciuitatis occupationibus te liberare nõ ualeas.qđ
igitur dulcissimum uitæ genus sit agere.sua præsertim si
quis talia elegerit facienda:qualia tu:omnibus manifestũ
est. Sed illud quoque te considerare oportet: nullum no
strum sibi soli natum esse. sed ortus nostri partem sibi pa
triam uendicare:partem parentes:partem amicos: multa
insuper pro temporum diuersitate nobis accidere:quibus

nostra uita occupata est. uocante igitur te patria ipsa ad rē pub. gubernandam: absurdum forsitan esset: non parere Plato hactenus. hoc itaq; ut Cicero in officialibus libris ait) præclarum dictum quum iam loco prouerbii inoleuerit. quoties uolumus significare omnia referenda esse ad communem utilitatem: & omni officio aliorum animos demereri oportere: omnibusq; adesse dicimus: non nobis solum nati sumus. præsertim cum nemo tantus sit: q sibi satis sit: quo fit nobis inuicem succurrendum est.

Lentiscum mandentes.

g Ræcorum hoc uetus est adagium: idest lentiscum mandentes aduersus eos: qui nimio se comendi studio superfluunt: quasi dētibus exterendis & fricandis tantum incumbant præ desidia. Nam lentiscus teste Plinio naturalis historiæ li. xv. arbor ē mastichen sudās gūmi mō: ex qua dētifriciū poeta Martialis in apophoretis cōmēdat: Lentiscū melius: sed tibi frōdea cuspis defuerit: dētes pēna leuare potest. quo nos in eos uti posumus. qui circa curam corporis (ueluti Tranqllus de Cæsare refert) morosiores sunt.

Diuide ficos.

p Rouerbium græcum ē .i. diuide ficos: tractū a fratribus diuidētibus bona: q eousq; minima q̄q; diuidi postulant: ut ficoru; partem diui di uelint: quod Martialis urbanissimus poeta li. v. in Caliodorū usurpauit: ubi inquit Quadringēta secat: qui dicit sicamerize. i. diuide ficos. quoties itaq; auarū aut uēdētē emētē ue aliqd: uel diuidētē qđ mimū qđq; magni æstimet: notaṛ uolum9 elegāter dicius sicāerize. i. diuiđ ficos.

Honores mutant mores.

i Lli q̄ adipiscũtᶠ magistratus: impia: honores: diuitias: opes & ea oĩa q̄ sunt in manu fortunæ debēt auctore Cicerone in officialibus libris se perinde gerere: ac tpis cõditio & ip̄a dignitas poscit: q̃a (ut Pittacus ait) magistrat⁹ uiros oñdũt. Vñ in puerbio dr̃ honores mutãt mores: qđ ita facere oportere illud Fabii maximi exẽplũ pbelle docet: qui teste Liuio lib. iiii. de secundo bello punico in Apuliã filio legatus ad Suessulaʒ in castra uenit: quũ obuiam filius progrederetur: lictoresq̧ uerecundia maiestatis eius anteirent taciti: præter duodecim fasces equo profectus est senex. ut Consul animaduertit: proximum lictoreʒ (is enim mos erat) misit: & ut is descẽderet ex equo conclamauit. quum demũ desiliens experiri inquit: uolui fili satin scires Consulem te esse: cui⁹ uel Valerius maximus libro secundo meminit.

Silere a bonis:

s Ilet cælum, luna herba. cælum q̄ serenuʒ est. luna q̄ coit. herba quæ nondum germinat. Priora duo ex Plinio ultimũ ex Columella. Silẽt & a uẽto loca: a Plinio Catulloq̧ dr̃. & in sacris litteris ab Ambrosio puerbiũ silere a bõis: p̄ eo qđ est: ad contũelias nõ hiscere sed absurdescere: obmutescereq̧ uirtutis conscientia:

In Spongiam incubuit.

a Vgustus Cæsar auctore Trãquillo quum tragœdiam de Aiace magno impetu exorsus non succedente stilo aboleuisset: quærentibus amicis quidnam Aiax ageret: festiuiter respõdit: Aiacem suum in spõgiam incubuisse: significare uolens se spongia deletili deleuisse Aiacem suam tragœdiam. quod etiam Macro. in. ii. Saturnaliũ testatur. hinc itaq̧ iaʒ uice prouerbii inoleuit:

ꝙ quoties uolumus significare uel aliquid ob'iuiōi mādatum: uel tanq̄ minus ꝓbatū iam interruptū: penitusq̄ deletū eē: elegāter dicam⁹ ı̄ spōgiā ı̄cubuit: hoc ē ı̄cidit: Scripta. n. q̄ improbātur. spōgia delleri solet. quā ob hoc deletilē prisci disci uoluerūt: dicēte Mattia. utilis hæc quoties scripta nouare uoles. illud obiter anotatu dignū ducim⁹. ꝙ Plinius libro. viiii. nat. hist. capite. xlv. Spōgiis q̄q̄ de his sūt quæ tertium naturam habēt: nō animaliū: neq̄ fruticū sēsum inisse tradit. intellectum. n. inquit iis inesse apparet. quia ubi a uulsorē sensere: & contractæ multo difficili⁹ abstrahuntur. hoc idem fluctu pulsante faciunt: hæc ille.

Vulter es Cadauer expecta.

[S]enecæ in epistola. cv. de captatoribus prouerbium est: qui quum mirum ı̄modum (ut Iuuenalis ait) oblectent̄ aliena uiuere quadra: nō cessāt blandiciis & illecebris quibusdam ac obsequiis alienas captare cœnas. qui merito uultures appellantur: nam uultur perinde ac captator cœnas cadauera sectatur: præter cæteras aues. ut illud Ennii uulturis in siluis miserum mandebat homonem: uel Plinio testificāte libro. x. capite. vi. qui triduo ı̄quit aut biduo uc lare eos ubi cadauera futura sūt. Cæterum hoc idem adagiū Martialis libro sexto usurpasse uidetur. ubi ad opianum captatorem scribit Amisit pater unicum silanus: Cæssas mittere munera opiāæ? Heu crudele nefas: malæq̄ partæ. Cui⁹ uultoris hoc erit cadauer? hæc ille nos igitur non minus prouerbialiter quemcūque alicui rei percupide in hiantē uulterem appellar̄ q̄m⁹.

Nabis sine cortice.

[M]ethaphora est ab ignaris natandi sumpta: qui ne mergarnt̄ aquis: alligant humeris coriticem: siu e

(ut hodie fit) aridam̃ cucurbitam̃. quo sine artificio in su-
perficie aquarum substentantur. significat enim aliquid si
ne difficultate alieno ue adminiculo agere. ut faciunt: qui
nandi artem callent: quod Flaccus Horatius in primo ser
monum prouerbialiter usurpat dicens: mẽbra animum
q̃ tuum nabis sine: cortice. sic me & cete.

Te Mattea iuuant.

g Eorgius Alexandrinus enarrãs hũc Martialis locuз
libro. x. Sed te Mattea sola iuuat: ait hoc græcũ esse
prouerbium de iis: qui supra modum delicati sunt. mattea
.n. quæ tranquillo. Caligula fœminino genere protu-
lit: præciosa edulia sunt. apud græcos matyasin significat
mattea: seu macteas conficere: hoc est ganeata cibaria qđ
in gulosos & delicatos usurpati eleganter potest:

Cupressum scis simularæ.

h Oc auctore Phorphyrione græcum est adagiũ in
malum pictorem & ab Horatio in poetica arte re-
censitũ. qui quum nesciret aliud bene pingere: q̃
cupressum: ab hoc naufragus quinam petiit: in tabella fa
tum suuз exprimi. ille autem interrogauit num ex cupres
so uelet aliquid adiici. hic igitur in ludicrum prouerbii ces
sit in eos qui relicta propria materia: quẽ exequi desperãt:
importune alios ornatus inducunt.

Leoni mortuo barbam uellis.

l Eo animal ferocissimum facile in iram prouocat⁹
uertitur: inquam natura ipsa pronus est. Verum
mortuus (ut cætera omnia animalia) quamuis
irritatus minime excitatur. Vnde factum est prouerbium
q̃ quum quispiam uult aliquem excitare. qui moueri non
potest: dicam⁹ Leoni mortuo barbam uellis. quo. Martia

lis libro.x.in ligellã usus esse uidetur:ubi ita iquit Qua re si pudor est:ligella noli Barbam uellere mortuo leoni.

Oderunt dum mettuunt.

C Aius Caligula Princepes Suetõio Auctore tragicum illud subinde iactabat:oderint dum metuãt: ex quo exclamat Seneca dicens Vocem illã dirã & abominandam oderint dum metuant:Syllano scias seculo scriptam idem libro.ii.de clementia considero multas uoces magnas:sed detestabilis in uitam humanam petuenisse ut illam Oderint dum metuant. Cicero quoquæ i prima antonianarũ:uidemus etiam inquit in fabulis ipsis illis qui oderint dũ metuãt dixerit:pernitiosum fuisse. Vox autem hæc tragica est:&:ab Atreo crudelissĩo apud poetam tragicum usurpata.cuius rei mentio quoque fit ab eodem.M.Tullio in prima de officiis:sed quũ metus sit malus custos diuturnitatis:cõtraque beniuolẽtia fidelis : uel ad perpetuitatẽ.debet bonus Princeps potius diligi uel q̃ timeri preclare.n.Ennius quem metunt oderunt. quem quisque odit perisse expetit:& nesce ẽ multos timeat. quẽ multi timent.ad opes autem Principis tuendas nihil aptius beniuolentia subditorum:hæc sunt munimenta firmissima:hæ arces in expugabiles.&(ut ait uerissime Cyrus apud xenophontem)non est aureum :cæptrum. qd regnum seruet:sed animi ciuium scæptrũ sunt regibus uerissimũ maximeq; securum.& Bias prieneus ciuibus omnibus placere stude.habet id.n.multum gratiæ:contra superbia semper nocuit dicere solebat Dionysius Tyrannus uincula adamanaina esse metum:uiolentiã:classem:& decem milia armatorum. Sed quis non uidet magis uincula adamantina & esse:& dici debere beniuolentiam:iusticiã:

beneficentiam atq; clæmentiã? Igitur quũ gloriosũ sit dili gi: inuidiosum uero atq; caducũ metui. pge inclyte Guide, & pr̃nis insiste uestigiis: collige (si uti facis) tuorũ ciuium beniuolẽtiã. dato operã ut sis magis diligẽd9 q̃ timẽd9: p̃ fecto ut citra assentationẽ) uera p̃fitear. null9 unq̃ suis taʒ charus fuit: q̃ illustrissiã gẽs feltria oĩb9 Vrbinatib9: cæte ris suis subditis oĩ sexui: oĩbus ætatib9 chara ẽ. Certatĩ tu cũ Octauião patruo amaris: coleris: p̃baris. Deniq; Vrbi nates sine te uiuere nec uolũt nec possunt. Feltria dom9 nostræ Ciuitatis caput. spes. salus est. Cui ocium: salu- tem. libertatem: tranquillitatem. omnia denique quibus iam multos annos fruimur. bona accæpta referimus: per quam iam immutari põt uox illa dira oderint dũ metuãt: in uocẽ amabilẽ. diligãt nec metuãt. diligimus. n. te ac pa truum ardẽtissime: p̃inde ac patres nostri Federicũ paren tem tuũ amarũt: nec metuimus. colimus certatim: nec pa uescimus: ueremur: nec horrescimus. dii faxint ut ita tu si mul cum patruo diutissime floreas. &. n. florebimus nos itidem. sed eo iam reuertatur unde digressa ẽ oratio. Hæc uox itaq; p̃ncipũ est: & ĩ eos loco prouerbii uulgata: quaʒ ideo inter prouerbia referre placuit: ut Principibus & Re gibus dignum aliquid attigisse uideremur.

Hoc bene sit.

h Oc apud antiquos prouerbium fuit. quemadmo dum dii bene uertãt: aut fœlix faustumq; sit: quo tiẽs rem admodum magnam & inusitataʒ aggres suri erant. Nã sic Persius satyra. iiii. auarum ueluti reʒ ma gni sumptus cœnaturũ inducit dicentem hoc b ñ sit. Liui us itidem ab urbe condi. quum de trecentis fabiis illis in ueientes euntibus loquitur: ut illud inquit agmen faustũ

atq; foelix mittant: & alibi in hanc sententiam saepius foelix faustumq; sit ait: & Apuleius in Asino aureo libro secũdo. quo uti maxĩe decet in oĩbus rebus subeũdis.

Nõ oĩb9 tuta inter cyaneas petras cõtigit nauigatio.

c Yaneae petrae auctore Strabone libro pmo & tertio. quas symplegadas uocauere nonnulli: per bizantiaci oris angustias asperrimum nauigantib9 fecere transitum: adeo ut ab Symplegadibus plectae idest errabiles dictae sint. ipsaq; Iasonis nauigatio per illas fuisse dicitur. Vnde uulgo ortum est prouerbium. nõ omnib9 tuta inter cyaneas petras ɔtingit nauigatio. quoties significare uolumus a locis piculis eẽ cauendũ. nec eo se temere cõmittẽdũ q illa ipsa qpiã pus incolumes euaserint. possumus ẽt in eos usurpare. q ideo aliqd qd lege cautũ sit: pp petrare audẽt q idẽ q ãte se fecerint: haud poenas dederit.

De manu in manum.

h Oc quãuis adagiũ satis omnibus uulgatũm sit: tamen quũ apud idoneos scriptores repiam: psertĩ apud Ciceronẽ non praetereundũ silentio duxi. q lib. epistolarũ familiariuũ: vii: ad Caesarem: quũ ei Trebatium commendat. Neq; inqt impedio: quo minus si tibi placuerit: etiã hisce eum ornes gloriae insignibus. totũ deniq; hoĩem tibi trado de manu (ut aiunt) in manũ tuam haec ille. Caeterũ hoc prouerbiũ ordinem significat. Est. n. tractũ ab his p quorũ simul sedẽtiũ uel ordinatim stantiũ manus: hoc ẽ de unius in alterius manũ traditum aliqd a primis ad extrẽos. e conuerso a calce ad frontẽ defertur. ut fit in acie equitũ: ẽt hodie. quum ab ultimis aciei quippiam ad pmos p singulorũ equitum manus deportatur.

Cecropiam contra sus est: tẽditq; mineruã.

Leander in secũdo puerbiorꝝ ait Herculẽ Adõis
c statuã conspicatũ dixisse: cecropiã cõtra sus est. tẽ
ditq; Mineruã: qđ postea in eos dici cœpit: qui potentioribus & sapiẽtioribus aduersari uolunt. qđ phileticus (ut ipse testatur super quadã Cicerõis epistola lib. vi. ad Aul. Torquatũ) latinũ fecit. & hunc uersu3 ita traduxit Cecropiam contra sus est. tenditq; mineruaz. cui9 sensus talis est: qualis illius mineruam docet.

Nihil Sacrum.

Liud item ab Hercule tractum. qđ Theocritus in
a æpolico scripsit. is. n. quum in macedoniã intrasset: uidit multos ex quodam sacello prodeuntes: & uolens ipse etiam ingredi: cui nam dicatũ esset: interrogauit. quum audiuisset Adoni: respondit nihil sacrũ: hoc est nulla re dignum: innuens nulli fere deo sacratũ: quod mox in prouerbiũ cessit: ut quoties rem nullius ponderis significare uolumus: dicamus nihil sacrum.

Qui Crotõiatarꝝ postrẽus ẽ: is reliquorꝝ græcor ũ pm9.

Roton Calabriæ ciuitas ẽ. de qua Ouidi9 plene li.
c xv. metamor. scripsit: ubi ait: Nec in hospita tecta crotõis: quã auctore Strabone li. vi. geogra. quũ Achiui a deo oraculum cœpissent: ut cõderẽt: Myscellus ad considerãdum locũ accessit: qui quum iã ædificam cerneret Sybarim a uicino flumine cognomen habentem: hanc præstantiorem esse iudicauit: ea'pp reuerso ad oraculum denuo atq; roganti nunqd hanc pro illa cõdere datũ esset. Deus has reddidit uoces (erat. n. Gibbus myscell9) Terga breuis misele tuo de pectore omitte. Cætera perquirens frustra: en uenaris iniqua. At rectũ quodcunq; datur tu laude probato. reuersus igitur Crotonẽ cõstruxit. fuit

ãt ciuitas rei bellicæ pitissima. nec paruã exercẽdis Athle/
tis operã dedit. in unius itaq; olympiadis ludis septẽ ui/
ri q cæteros studio suparunt: crotoniatæ fuere oẽs ex quo
prouerbium factũ est: qui Crotoniatarũ postremus est iis
reliquorum græcorum primus est quod perurbane qui
dem & eleganter nos usurpare possumus. quuz uolum9
populum aliquem aut ciuitatem longe cæteris populis ur
bibus ue nobiliorem excellentioremq; eẽ significare. Vn
de illud alterum est. propter quod huius ciuitatis originẽ
aliquãto accuratius reddidi: ut iure ab ouo (ut dicitur) coe
pisse uideat.

Crotone salubrius asserit.

u Etus hoc quoq; teste Strabone eodem geogr. li.
vi. prouerbium est Crotone salubrius asserit: qđ
inde ortum esse aiunt. quia locus ipse ad salubrita
tem & bonas habitudines propter athletarum multitudi
nem plurimum conferat. de quo Pli. etiam lib. tertio me
minit. Nos igitur quum uolumus quempiã locum seu p
pter aeris tẽperiem: qua una quidẽ re idem Strabo hispa
niam fœlicem appellat: seu propter amœnitatem: ut Flac
cus Horatius de suo tyburi cecinit) saluberrimum esse &
sanitati admodum congruum ostendere. dicimus prouer
bialiter Crotone salubrius est: uel asserit: supple aliquis:
cui contrarium est illud: quod paulo superius de Scolo/
pago uulgatum retulimus.

Hic Mysorum ultimus est.

m Yssia teste Pli. li. qnto. & Dionysio de situ orbis:
Stra. in. xii. Phrygiæ puincia ẽ. Mysi aũt populi
quoniã hũiles & despicabiles sunt. hic apđ græ:
fuit tritũ sermone puerbiũ. Vt quoties qspiã ludibrio du

cebatur: hinc mysorum ultimus esse diceretur. Auctor Cicero in oratione pro Lucio Flacco: ubi inquit. Quid porro in græco sermone tam tritum atque celebratum ē: quā siquis despicatui ducitur: ut mysorꝝ ultim9 esse dicat: nos quoque elegāter in ridiculos homines uti possumus.

Atheniensium renouemus uetus exemplū.

c Icero in liminari pagina primæ antonianarꝝ puerbialiter ita locut9 est: Nec uero usq̄ discedebam: nec a re pu. deiiciēda oculos: ex eo die: quo in ædē Telluris conuocati sumus. in quo templo quātū in me fuit: ieci fundamenta pacis: Atheniensiūq; renouaui uet9 exemplum. significare uolens se oīum actarꝝ rerū atq; iniuriarū memoriā penitus delendā esse censuisse. Cuius exēpli origo est. Bello peloponēsiaco multis atheniēsiū nomē censentibus esse delēdum: negatibusq; spartanis: pax sub conditione data est. ut res publica ex lacedemoniis trigita rectores acciperet. qui omnes mox facti tyrāni oppressas seruitute tenebant Athenas. Thrasybulus lyci filius phyle3 confugit munitissimu3 in attica castellū: inde cōparata multitudine haud sane magna tyrānos i se eūtes turpiter repulit. qui ꝑtinus in urbē amissis armis refugere. Critias in secundo prœlio cecidit tyrānorū Dux. pax facta pausaniæ lacedæmoniorꝝ Regis interuentu: his cōditiōibus: ut triginta tantum tyranni &. x. ꝑtores exilio afficerentur. Elusinā ii in exilium migrarunt. Tunc āt Thrāsibulus libertatis uindex legem tulit: nequis antea actarꝝ rerum accuseretur. lex uero illa uocata est obliuonis iniuriarū. quā Athenienses amnestiam appellauerunt. Auctores Valerius libro. iiii. de moderatiōe. Trogus in qnto: Aemilius ꝓbus in uita Trasybuli. Nos igit̄ quum actarum rerū esse

obliuiscendu3 significare uolumus: loco prouerbii scite di cere possumus: Atheniensium renouemus uetus exẽplũ.

Vna hirundo non facit uer.

u Entus Fauonius ad. viii. calendas marcias flare ici pit: Horatio dicẽte Soluitur acris hyems grata ui ce ueris & fauoni. quem chelidoniã uocant: ab hirundinis uisu. græce. n. hirundo appellatur. & quonia3 eo flare ĩcipiẽte hirundo auis aduena ad nos traiecto põto trãsuolat hinc est ꝓuerbiũ illud Vna hirũdo nõ facit uer.

Apertum pectus.

q Voniam aũt illud hominũ genus præstãtissimũ est. qui afictis uerbis abhorrẽtes (prudentis. n. & boni uiri est: aut amare: aut odisse palam) quicqd in pectore habẽt: illud ipsum in fronte gerũt. hoc est ostẽ dunt. præ se ferunt. uel pessimi sunt: qui secus faciunt. un de Cecilius ait Nam hi sunt nimici pessimi: fronte hilaro: corde tristi: auctor est Gelius lib. xiiii. capite. ix. Hinc ortũ prouerbiũ Apertũ pectus: cui9 Cic. in amicitia meminit.

Boni pastoris est tõdere pecus nõ deglubere.

t Iberius Cæsar auctore Tranqllo præsidibus one randas tributo ꝓuincias suadentibus rescripsit: Bo ni pastoris esse tondere pecus: nõ deglubere. per hanc bra cteatam sententiã significare uolens prouinciales a præsi dibus non esse usq3 ad uiuũ despoliandos. deglubi. n. pe cus dicit: cui pellis detrahitur. ut auctor est Fest. M. Var ro in primo de re rustica capi. xlviii. tradit glumã dici folli culũ grania glubẽdo: qd eo folliculo deglubatur granu3: hoc est decorticet. Catullus glubit magnanimos remi ne potes. quo fit hoc lepidũ Tiberii dictũ iã ꝓuerbi: loco i ma los magistratus peruulgatum est. Simile illudo ẽ ecclesia

sticũ: qui nimis emũgit. elicit sanguinẽ. Verũ lõge aliter q̃ Tiberius: flauius Vespasianus factitabat. q ꝓcuratoruз rapacissimuз queq́з ad ãpliora officia ex ĩdustria solitus erat ꝓmouere: quo locupletiores mox cõdẽnaret. qbus quideз uulgo pro spõgiis dicebatur uti. quod q̃si & siccos madefacere: & exprimeret humentes. Auctor Idẽ Suetonius.

Figulus ollis ansas ponit.

q Vum in rebus agundis nobis integrum est. ꝑ arbitratu agere: prouerbialiter dicimus figulum ollis ansas ponere. &. n. sibi integrum est in qualibet parte uasis ponere ansam.

Sero sapiunt phryges.

t Roiani ob Helenæ raptũ diu graui bello afflicti decimo deniq́з ãno eam uelle: quæq́з simul rapta erãt: petentibus græcis reddere cœperant. Sed qa ea sapientia troianoꝝ serotina erat: & nimis tarda: qppe q̃tum demũ resipiscere cœperant: Quũ res eoꝝ forent deploratæ: & ægritudo irremidiabilis: hinc uetus ꝓuerbiuз increbruit: Sero sapiunt phryges. ad quod alludens Cicero libro epistolarum. vi. ad Trebatiũ ait: in equo troiano scis eẽ in extremo sero sapiunt. in extremo dixit: hoc ẽ in extrema parte tragœdiæ: cui titulus erat equ⁹ troiãus. ubi ĩterprætes haud dubie hallucinãtes magis sensũ ĩplicant: q̃ explicẽt. nos ãt hoc ꝓuerbio monemur prius q̃ incipiãus recte consulere. post. n. rerum exitũ: qui (ut Fabius ille maximus dictitare solebat) stultorum magister est: sero sapimus: & (ut aiunt) acta agimus.

Lachrymæ Crocodili.

c Rocodilum Nilus habet (ut Plinius libro octauo tradit) quadrupes animal hominibus terra pariter atque aquis infestuз: hebetes oculos in aqua

habet: extra accerrimi uisus est. conspecto homine emittit lachrymas: mox appropinquantem deuorat. Vnde factum est prouerbium lachrymæ crocodili de iis: qui sub specie pietatis homines fallunt.

Perfricui faciem.

m Os est eorum: qui cum pudore aliquid agunt: ut faciem perfricent: natura ipsa ad id impellente: q̃si ad abigendu3 sanguinem. qui ex præcordiis ad faciei superficiẽ cõfluit. pp quod Aristoteles in problematibus quærit cur pudore & uerecundia facies hominis erubescere: timore uero & metu pallescere soleat. quũ præsertim pudor (ut testis est Gelius libro decimo octauo capite sexto) nihil aliud sit: q̃ timor futuræ repræhensiõis. ita. n. ab eo diffinitur.

hinc ergo ortum est prouerbium: ut quoties dicere uolum9 nos pudorẽ deposuisse: dicam9 pfricui faciẽ. hoc ẽ pudorẽ expuli. Q uod Plinius i suo proœmio usurpat ita scribẽs pfricui faciẽ: nec tamen pfeci. Diogenes autem (qđ non alienũ est (uidens adolescentulũ rubore perfrusu3 cõfide ait fili: huiusmodi est uirtutis color: Laertius auctor li. vi.

Calliga maximini.

p Rouerbium est apud Iulium Capitolinum. qui ait calciamẽtũ maximini fuisse maius hoĩs uestigio atq3 mẽsura. Vnde uulgo tractum fuit: ut de longis & ineptis hominibus diceretur Calliga maximini:

Gallinaceũ lac facile ibi in uentu est.

a Ntiquũ prouerbiũ ẽ: ide3 Plinius ĩ præfatiõe ait uelut lactis gallinacei spare possis ĩ uolumĩe haustũ: quũ significare uolum9 oĩa in aliquo loco reperiri: aut dicamus gallinaceũ lac facile ibi in uẽtu est: quã

do nusq̃ reperit. Minime sis Cãteriũ in fossa:

t Itus Liuius de bello punico secundo refert: Claudium Assellum nobilem Romanorum equitē ꝓ portis Capuæ cum Iubelio cognomīe Taurea eq̃te campano eum ferotius ad pugnam prouocantē cõgressum esse. qui quum libero spacio inter se ludificantes sine uulnere pugnam extraherent: tunc campanus romano equorum inquit hoc non equitum certamen erit: nisi e cãpo in cauam hanc uiam dimittimus. ibi nullo ad euagandum spacio cõminus conserentur manus. dicto prope citius equuȝ in uiam Claudius duxit. Taurea uerbis ferocior q̃ re: minime: sis inquit canterium in fossa quæ: uox eodem liuio auctore in rusticum inde prouerbiũ prodita ē. de cuius sensu multa traduntur: aliqui. n. legunt Cauterium (sed male ut paulo inferius ostendã) idq; nomen cuiusdam equi fuisse dicunt. qui quum ad mille passus extra Vrbem fere progressus repente defecisset: dominus in fossa supersedit: hincq; prouerbium natum uolunt. Verum hæc mihi parum explorata sunt. referam igitur: quod uero propius esse ducimus: a quo. M. Antonius noster sabellicus uir unicus memoria nostra eloquentissimus: non abhorret. Canterium. n. non cauteriuȝ scribendum est: idq; pro nota accipitur: qua iumenta signabantur: ut ob hoc homines ab his lacerandis suorum dominorum reuerentia abstinerēt. ad ilud itaq; Taurea alludēs conspecto Claudio in fossa: ait minime: sis canterium in fossa. quasi dicat quemadmudum canterium admonet: ne in iumenta grassemur. ita tu mihi uice canterii sis. quos ĩ eos uti possum9: quibus ne iniuriã faciamus suorum dominoruȝ uel quorum uis reuerentia tm̃ abstinemus. Cæterum Canteriũ

Columella appellat ferrum ad urendum Idem libro.v ge nus quoddam iugi ex particis factum Cauteriũ hisce uer bis uocat. Itaq; aut ueteres (ne nouæ radices agant harun dines) singulis uitibus applicabimus binas: aut si regiõis conditio pmittit: deponemus hastilia: quibus adnectunt singulæ trãsuersæ pticæ in unã partẽ ordinis: quod gen9 iugi Canteriũ uocãt rustici. Canterios aũt equos Cato at que Varro de re rustica nũcupãt qb9 resticuli adẽpti sũt.

Hoc manu faciendum est.

q Voties aliquid opera & industria ac difficulter fie ri oportere significamus: prouerbialiter dicimus Hoc manu faciẽdũ est: qđ Adagiũ Anneus Sene ca Epistola.li. quum de tribus generibus hominũ ad phi losophiam se conferẽtiũ loquitur: ita scribens usurpat. In uenio qcquid fecit alter: alterius magna pars & difficilior latet q̃dam ingenia facilia & expedita. quædam manu (ut aiunt) facienda sunt: & in fundamẽtis suis occupanda.

Iustitia in se uirtutes continet omnes.

i Vstitia in qua uirtutis splendor (ut. M. Tulli9 in primo officiorum ait) est maximus: sola est: q̃ ho minẽ pfectũ reddere: q̃ uitæ modũ mortalib9 tra derẽ possit. Cui9 comites sũt liberalitas: magnificẽtia: pietas gratitudo: scitas: religio: obediẽtia: fides: & legũ mandato rumq; obseruatio: æquitas: bonitas: ueritas. Vñ ortũ pro uerbium Iustitia in se uirtutes cõtinet omnis. auctor Ari stoteles: qui in moribus inquit: Nam p̃clarissima ẽ omni um uirtutum: & neq; hesperus: neq; lucifer ita ad mirabi lis est. & prouerbio dicere consueuimus: Iustitia in se uir tutes continet omnis.

Maturã sationẽ sæpe decipe solere: serã nunq̃ q̃n mala sit.

T etiam illis qui circa rem rusticam plurimũ uer-
u santur: æque ac cæteris consulamus: haud silẽtio
hoc uetus agricolarũ adagium prætereundum es-
se duxi. quo intelligant quando sementem facere oporte-
at. quod a Columella his uerbis probe declaratur. qui in-
quit. Sed quum omnia in agricultura strenue faciẽda sint
tũ maxĩe semẽtis. Vetus est agricolarꝫ prouerbiũ maturã
sationẽ sæpe decipe solere: seram nunq̃: quin mala sit.

Tertius e cælo cecidit Cato.

Atyrici poetæ uerba sunt ironicos dicta. q̃ ab eru
s ditis uice prouerbii passim usurpari audio. Etenĩ
duo fuerunt Catones: Cẽsorinus uidelicet & Vti-
censis: ambo uirtute insignes ac sapientissimi: Vnde fit: ꝙ
quum quispiam tanq̃ illis duobus Catõibus similis se cæ-
teris sapientia præstare arbitratur: & uitia corrigere audet
perinde ac uterqꝫ Cato insectatus ẽ: quuꝫ reuera ignauissi-
mus sit. tunc prouerbialiter dicere quimus tertius e cælo
(quasi diuinitus) cecidit cato: quia eos quorum miramur
uirtutem de cælo cecidisse credimus. Lactãtius auctor.

Illis ne decimam quidem siracusanorum adesse.

Iracusas urbem Siciliæ clarissimam ad mare uer
s sus Peloponnessum e Corintho dux Archias. au-
ctor Strabo libro Geographiæ sexto nauigans cõ-
didit: quæ ut idẽ tradit: ad tãtas diuitias & opes ꝑuenerũt
ut in ꝓuerbio dissiminaretur: quũ de locupletibus & sum-
ptuosis incidisset sermo: Illis ne decimã q̄dẽ syracusanorũ
adesse.

Suo Marte facere.

Rouerbio increbruit: ut quum quispiam proprio
i ingenio atqꝫ industria sine alterius auxilio aliq̄d
efficit: illum dicamus suo Marte facere: ut Cice-

ro in officiis libro. iii. q̄ hanc igitur inq̄t p̄tē relictā explebimus: nullis adminiculis (ut dicitur marte nostro: q̄d cōtra illud ē.

Nō sine Theseo.

Vum aliq̄s aliēa ope adiutus q̄ppiā efficit, elegāter ac p̄uerbialiter dicimus: nō sine theseo fecit. quoniam perithous nullum sine Theseo munus obiuit.

Multi Manii Ariciæ.

l Egere est in codice Festi Pompeii uetusto ex quo epithoma quod passim legitur: circumscriptū fuit: Manium consecrasse Dianæ Aricinæ lucum Aricinum: quem Suetonius in Iulio Cæsare nemorensem uocat. a quo Manio multi & clari orti sunt: & per multos annos fuerunt. Vnde prouerbium uulgatum: Multi manii Aritiæ: q̄ est ciuitas Ro. p̄pinq̄: ad q̄d adagium clanculū Persius alludens Satyra nouissima dixit: Accedo bouillas cliuum ad uirbi præsto est mihi manius hæres. nā quum de cliuo aricino loq̄retur: manium potius q̄ alium non temere dixit sibi hæredē præsto futurum. Sed memor prouerbii multi manii Ariciæ: eleganter manium nominauit tanquā nomē apud aricios uulgatissimum quod interpretes poetæ mime aīaduertūt. manii præterea auctore eodē festo dicunt q mane orti sunt. sicut lucii q luce. Nos āt hic uti adagio possumus. quū significare uolumus aliquam familiā alicubi uulgatissimam eē. & admodū magnam.

Delatores qui nō castigat: irritat.

d Omitianus imp̄ator quū aīaduerteret nullā pestem pestilentiorē: nullā p̄niciem perniciosiorem delatorū ueneno esse: eos oēs Vrbe expulit: dictitās (auctor Trāquil.) Princeps qui delatores nō castigat: irritat. Vox eq̄dē imp̄atore digna in oībus p̄ncipum cubi

culis uestibulisq̃ scribēda: uox aurea: uox oĩ laudatõis p̃conio celebrāda. Vñ Martia. in p̃mo non scite magis q̃ uere de delatorib⁹ dixit. Turba grauis paci placidæq̃ iimica qeti. Quæ sp miseras sollicitabat opes. Tradita getulis. nec cœpit harēa nocētes: Et delator hēt qđ dabat exiliū. Exulat ausonia profug⁹ delator ab urbe: Impēsis uitā p̃ncipis annūeres. Quum prouerbium itaq̃ dicatur: quasi cōmune oium uerbum. quis principum neget hanc uocez eē p̃uerbium? quod siquis tamen negabit: Tu Guide princeps iam adagium fecisti. q hanc subinde repetens uocez haud quaq̃ minori seueritate q̃ Domitianus huiusmõi pestiferū hoiuz gen⁹ insectaris & castigas. q̃ etiā ponpul⁹ tuus dicer̃ põt. Acceptā uitā Guide tibi refero. in qua quidē re ueluti in cæteris Federicū parentē: mox octauianū patruum tuum pari uirtute imitaris.

Asinus magis stramina optat q̃ aurum.

g Ræcum prouerbium est :idest asinos magis stramina optare q̃ aurum. quod de iis dicitur: qui quum humiles: & rustici sint: peruenerint licet ad diuitias & opes: tamen suam semper naturam sapiunt. Quod Flaccus perbelle ostendit. ait Non mutat fortuna genus.

Pedaria Sententia est Caput sine lingua.

s Enatusconsultum auctore Gelio aut per rogationem fiebat: quum res dubia erat. & tunc rogabatur unusquisq̃ sentētiam suā: quaz uerbis ferebat aut per discessionem: hoc est quando aliquis in Senatu sententiam non dicebat: sed ab alio dictam comprobabat: mouēs se de loco: & in partem eius qui dixerat: ambulans. propter quod qui ita faciebat. ire in sentētiā pedibus

dicebatur. hinc factũ est illud prouerbiũ Caput sine ligua pedaria sententia est: in eos: qui nimium taciturni sunt.

Hic timens Charybdim: incidit: in Scyllaꝫ:

s Cylla teste Seruio sup tertio æneidos phorci & Creteidos nymphæ filia fuit. hãc amabat Claucus: quē Circe diligebat: sed qm̃ i Scyllã ꝑnior erat: irata Circe fōtē in quo illa lauabatur uenenis inferit: in queꝫ quũ illa descē disset: pube tenus in uarias mutata est formas: horrens ita que suam deformitatem se in mare præcipitauit. Homer9 dicit hanc immortale monstrum fuisse: Salustius saxum appellat. cães uero & lupi ex ea nati iccirco finguntur: quia ipsa loca plena sunt monstris marinis: & saxoruꝫ asperitas illic imitatur canum latratus. Charybdis autem fœmina fuit uoracissima. quæ quia boues Herculis rapuit: a Ioue fulminata est: & in mare præcipitata. ubi seruat naturam. nam sorbet uniuersa: quæ monstra in mare siculo ita manent: Vergilio dicente dextrum Scylla latus: leuum implicata Charybdis obsidet. ubi difficilem nauigiis faciunt trã situm: Idem Ver. auctor: Interutranq; uiam læti discrimine paruo: ni teneant cursus: quum igit᷑ transeuntes unum ex his dum uitant: plerunq; in alterum ruant hinc factum est prouerbium hic timēs Charybdim: incidit in Scyllaꝫ. in eum: qui unum formidans periculum in alterum labitur. quod flacus horatius ita scribens expressit Dum uitant stulti uitia in contraria currunt. de Scylla & Charybdi Seneca. epistola. lxxix affatiꝫ itidem refert.

Hylam uocat

h Ylas Thyodomãtis filius fuit pulchritudinis admirandæ. quem Hercules argonautis comes secum ad libidinem duxisse scribitur. Idem aucto

re strabone libro.xii. & Dionysio de situ orbis quum My
siam argonautæ uenissent: & aquatum ad lacum quendã
pergeret: raptus a nymphis dicitur. quod Iuuenalis confir
masse uidetur: quum dixit Et multum quæsitus hylas ur
namqꝫ secut⁹: & ab Hercule adeo quæsitus: ꝙ Vergilio di
cente in Syleno littus hyla hyla omne sonaret. hinc ortũ
est prouerbium Hylam uocat: de iis: q obaudiunt.

Suspendio Arbor elligenda.

p Linius in præfatione ꝙ non nulli aduersus se scri
bant. Theophrasti exemplo se ipsum consolatur
ait. n. cernimus ẽt aduersus Theophrastũ homi-
nem in eloquentia tantum ut nomen diuinũ inde inuene
rit scripsisse ẽt fœminã: & prouerbium ĩde natum suspen-
dio arborem elligendam: hoc est prorsus desperãdũ eẽ. qñ
aduers⁹ doctissimos uiros scribere ẽt mulierculæ p̃sumũt

Sæpe ẽt ẽ olitor ualde opportuna locutus.

n Emo. n. ita feris est moribus: quin aliquãdo faci-
at aut dicat: quod laudari possit. Vnde antiquissi
mus ille uersus uice prouerbii celebrat⁹ est:

hoc est Sæ
pe ẽt est olitor ualde opportuna locutus: auctor Gelius li-
bro secundo capite sexto.

Multæ sub tegulis cubant noctuæ.

l Ysander lacedæmonius auctor Plutarcho postq̃
Athenarum ĩperium cõposuerat: quicqd pecũia
rum superuacaneũ fuerat. per gylippũ q in siciliã
duxaret exercitũ: lacedæmoniã trãsmisit. Gylippus dissu
tis (ut aiunt) saculis nõ mediocrẽ ex singulis pecuniã sub
ducẽs denuo cõsuit: ignorans inesse unicuiqꝫ litterulas nu
merum significãtes. Spartã itaqꝫ ꝑfect⁹: quũ ea quæ sub

duxerat domi subtegulis clam occultasset: Saculos Ephoris tradidit: sygilla commostrans. At illi quum reclusissēt dubitationem rei afferebat: quot argenti numerus diminutus. erat. Seruus interim Gylippi ueniens factum simbolicos indicans dicit multas subtegulis cubare noctuas: eo. n. tempore q̄ plurimum atheniensium grā noctuae nūmis insignabātur. quod uice prouerbii inoleuit. quū aliquid subambigue fatemur: ut dicamus Multæ sub regulis cubant noctuæ.

Psyrice facta sunt.

p Linius libro. v. capite. xxxi. quum de quibusdam īsulis loquitur: quæ ante Asiam sunt: ait incerami co āt sinu psere. ubi hermolaꝰ legit psyria neutro genere pluratiuo numero ex strabone: dicēs igonbilis uero īsula cessit in prouerbium: ut quæ parū magnifice ac p̄parce fierent: psyria hoc est psirice facta dicerētur.

Vis illum Calamistis inurere.

c Alamistrum auctore Nonio est fistula breuis. qua calefacta tonsores capillos intorquent. qui quoniam magis quandoque urunt: quam ornent capillos. hinc metaphoricos Cicero in Bruto) ut testis est etiam Tranquillus in Cæsare(innuens ineptos Scriptores qui audent attingere Cæsaris comentarios inusturos potius: q̄ decoraturos illius Scripta: īquit Sed tū uoluit alios habere paratam unde sumerent: qui uellent scribere historiam: ineptis gratū fortasse fecit: qui illa uolūt calamistris inurere. unde nos quum quispiam uel ignarus uel omnio ineptus aliquem laudat. haud inelegnāter dicere possumus prouerbialiter uis illū calāistris inurere.

Corchorus inter olera.

Orchorum pisciculorum genus quidam esse uo-
c lunt. olus autem (ut neminem mediocriter do-
ctum fugit) uile est. hinc igitur græcum prouer
bium: :idest Corchorus
nter olera contra eos manauit. qui honoribus magnis in
hiant: quum ipsi sint nihili.

Semper aliquid noui affert Affrica.

N Affrica teste Plinio li. viii. capite. xvi. quum de
i leonibus loquitur: inopia aquarum ad paucos am
nes congregantibus se feris multi formes anima
lium partꝰ sunt: uarie fœminis cuiusq́ generis mares aut
ui: aut uoluptate miscente. Vnde uulgatum græciæ dictū
semp aliqd noui Affricā afferre: quod nos prouerbialiter
usurpāus: quū alicubi noui semp aliquid eē significare uo
lumus. & ecōtra: quuȝ nihil noui eē significāus: haud qua
q̄ minus eleganter dicimus nihil noui habet Affrica.

Fœlix: qui nihil debet.

Ermolaus barbarus super illud Plinianuȝ in septi
h mo Comitem æris alieni atque litis eē sponsionē
refert Georgium Merulaȝ probare: ut loco spōsio
nem legatur miseriam: eundemq́ græcum prouerbiū p̄
texuisse: quod tale est: fœlix ē qui nihil debet. ꝓinde ut mi
serum esse qui debet: necessum sit (ut Epigrammatarius
poeta) Ah miser & demens uiginti litigat annos: Quisq̄
cui uinci Gargaliane licet.

Quæ dubites ne feceris.

Dem Hermolaus hoc in calce suarum castigatio
i nū ita scribens ꝓuerbium facit: sed etiā tutum es-
set, uel prouerbio dicente quæ dubites ne feceris.

Res est in cardine.

c Ardines quãdocunq̃ polos: idest uertices significant: dicti a similitudine eorũ cardinũ: circa quos ualuæ uoluuntur: Vergilius: Foribus cardo stridebat athenis: q sint quasi ianuæ Cor. cardo etiã pro opportunitate accipitur (ut idem Vergilius) Haud tanto cessabit cardine rerum. Vnde Seruius prouerbium tractũ existimat. res est in cardine: hoc est in articulo.

Nasum Rhinocerotis habent.

r Hinoceros animal ẽ unum in nare habens cornu quod subinde attritũ cautibus in mucronẽ acuit Vnde prouerbium est: Nasum Rhinocerotis habent: de iis qui ad similitudinem cornu rhinocerotis nasum lõgũ habentes facile quẽuis irrident. q hoĩes quo lõgiore naso sunt: eo maiores ronchos edãt. auctor Martialis. ait. n. maiores nunquã ronchi iuuenesq̃ senesq̃: Et pueri nasum rhinocerotis habent.

Omni pede standum est.

a Ntiquum ẽ prouerbiũ Omni pede stãduz ẽ. significat. n. nõ eẽ trepidãdũ mĩmeq̃ cedẽdũ: sz oĩ ope atq̃ conatu ambobus subnixis pedibus stãdũ eẽ.

Turdus e transenna lubricum petit.

p Lautus ĩ bacchidib9 ita puerbialiter loqtur: Nũc e trãscena hic turd9 lũbricũ petit. qđ inde adagiuz ortum uidet. transenna. n. teste Seruio sup. v. æneidos extentũ finẽ significat. & qm̃ ex fune laquei intendũtur feris & auibus capiundis. iõ trãsenna põitur pro decipulo & laqueo ad decipiẽdũ cõcinnato. si eidem Plauto credimus: q in rudẽte ait. o gryppe gryppe in ætate hoĩum plurimæ sunt trãsẽna: ubi decipiunt dolis. atq̃ edepol ĩ eas plerũq̃ esca imponitur: quã si quis auidus poscit escaz: auariter de

cipitur in transenna auaritia sua. & quia turdus niuali præ sertim tpe fame affectus e trãsenna: hoc ẽ laqo lubricũ pe tens facile capitur. hinc pverbio locũ dedit in eos q immẽ sa habẽdi cupiditate affecti: nimiũq auidi: oĩs discriminis ĩmemores ob quãuis paruæ rei acquirendæ cãm se se pin de periculis temere exponunt: ut de iis eleganter dicamus turdus e transenna lumbricum petit.

Hic Terræ filius est.

Eteres eum terræ filium appellare consueuerant: qui nullis maioribus ortus ignoto genere obscu roq uideretur: ut Lactãtius firmianus libro diui narũ insti. pmo capite. xi. his uerbis testatur minutius fœ lix ĩ eo libro qui Octauius inscribitur: sic argumentatus ẽ Saturnum quum fugat9 esset a filio ĩ Italiam uenisset: cæ li filium dictum. q soleamus eos quorum uirtutem mira mur. aut eos qui repente aduenerint: de cælo cecidisse dice re. Terræ autem q ignotis parentibus natos terræ filios nominemus. cui sententiæ astipulatur Cicero pmo episto larum uolumine ad Atticũ ita scribens. Sed hæc ad te scri bam alias subtilius: nam neq adhuc mihi satis nota sunt: & huic terræ filio nescio cui cõmittere epistolam tantis de rebus non audeo. & idem in epistola ad Trebatiũ ait. Cn. octauius an. Cn. Cornelius quidem tuus familiaris sum mo genere natus terræ filius. hæc ille: gigãtes hac quoq ratione terræ filii auctore Ouidio in metamorphoseos libris dicti sunt. ad quod illud satyricũ. Vnde fit ut malim fraterculus esse gigãtis: referẽdum est. Nam quum sene ctus in nobilitate par prodigio esset: sæuiẽtibus in eã Ro manis pncipib9: Vmbriti9 merito ait se malle fraterculuz eẽ gigãtis: hoc ẽ terræ filiũ: qđ obscurꝝ (ut oñdim9) signi

ficat:q̃ nobilẽ patriciũ. Vbi interp̃tes oĩo allucinant. Nos igit quũ uolum⁹ significare quẽpiã obscuro gñe ortum: puerbaliter dicere possumus: hic terræ filius est.

Hic quinta natus est luna:

u Ergilius auctore Pli. li. xviii. ca. xxxii. in numeros lunæ q̃dã digerãda putauit democriti secut⁹ ostẽtationẽ. Vñ in p̃mo geor. ait Quintã fuge: pallidus orcus Eumenidesq; satæ. tũ partu terra nefando Coeumq; Iapetũq; creat: sæuũq; typhoea: Et cõiuratos cælum rescindere fratres. q quoniã nũerus teste Seruio Mineruæ cõsecratus ẽ: quã sterilem esse constat. hinc ueteri sup̃stitione creditum ẽ q̃cquid quinta luna nasceretur: sterile atq; dãnosum fore. ex quo factũ est puerbiũ hic quĩta natus est luna: quũ significare uolumus aliquẽ ignauũ & inutilem eẽ. quippe quintã quã ager sterilis nihil ferat: qđ sibi aut aliis p̃deẽ possit: quẽadmodũ faciunt illi q q̃nta lũa nascũt.

Pl⁹ apđ cãpãos unguẽ q̃ apđ cæteros olei fit.

h Oc puerbiũ quoniãa Pli. li. xyiii. ca. xi. p̃spicue demõstratur: eius iõ uerba subscribẽda: atq; legẽtiũ oculis subiiciẽda duxi: q̃ sunt hæc. In campania tamẽ laudatissimus cãpus ẽ: mõtibus subiacet nimbosis totis quidẽ. xl. milib⁹ passuũ planicie. gratia terræ ei⁹ ut p̃tinus soli dicatur puluerea sũma: iferior bibula: & pumicis fistulans uice. mõtiũ quoq; culpa i bonũ cedit. crebros. n. hymbres p̃colat atq; trãsmittit. nec dilui aut madere uoluit pp facilitatem culturæ. Eadẽ accæptũ humorẽ nullis fontibus reddit: sed tẽperat: & cõcoquens intra se uice fusi cõtinet. seritur toto anno: panico semel. bis farre. & tamẽ uere segetes: quæ interquieuere: fundunt rosam odoratiorem satiua: adeo terra non cessat pare. Vnde uulgo dictũ

plus apud cāpanos unguēti: q̄ apud cæteros olei fieri. Pli. hactenus: ubi nota unguētū a Pli. nō (ut uulgus existiat) tenax illa cōpositio: q̄ Chirurgi utūtur ad uulnera curanda: sed cōmixtio appellatur diuersoꝝ odoꝝ: addito oleo & aut balsamo: aut aliquo pingui ad unguēda corpa delitiaꝝ & luxuriæ cā inuēta. nos igitur hoc adagio uti possumus: quū significāus aliqua loca ob optimā soli & aeris naturā deliciaꝝ plēa eē. ut ē circa pestū i agro brutio: de quo Vergi. biferiq; rosaria pesti: qd̄ a græ. posidōia dictū ē.

To

hOc puerbiū de iis dr̄. q de(to erras cælo. uii & errātes nusq̄ consistere queūt: ueluti q̄dā sydera: q̄ totū perrāt cælū discurrētia. Sed in eos potissimū usurpare possumus. qui cum sibi minime cōstēt: allucinari & claudicare in aliqua re explicāda uidentur: ut ignari interpretes poetarum faciunt.

Extremis digitis attingere.

aLiquem extremis digitis: idest extrēa parte digitorum q̄ppiā attingere puerbialiter dicimus: quuʒ leuiter tāgit: & quasi p̄libat. Sed quū nōnulli qui (ut Ci. in p̄mo de finib9 bono. & malo. docet) blāditiis p̄sentiū uoluptatū d̄liniti atq; corrupti: quos dolorēs: q̄s molestias excepturi sint: ocecati cupiditate: quā ut Sene. ait: q uicit fortior ē: q̄ q hostē subiicit: nō puidēt: nimiū uoluptati morē gerāt: & totā adolescētiā illi tribuāt. de q̄ intra suos fines cōtinēda ita Tul. in oratiōe p Marco Cælio p̄cipit scribēs detur aliquid ætati: sit adolescētia liberior. non oīa uoluptatib9 denegētur. nō semp superet uera illa & directa ratio. uincat aliq̄n cupiditas uoluptasq; rōnē: dummō illa hoc genere p̄scriptio moderatioq; teneatur. parcat

iuuentus pudicitiæ suæ:ne spoliet aliena:ne effundat patrimoniũ:ne fœnore trucidetur:ne incurrat in alteri9 domũ atq; fama:ne ꝓbrum castris:labẽ integris:infamiã bonis ĩferat.ne quẽ interimat:nec intersit insidiis:scelere careat: Hinc igitur idẽ Cice.in eadem oratione hoc ꝓuerbio decẽter utitur sic dicẽs Equidẽ multos & uidi in hac ciuitate & audiui:nõ mõ qui primoribus labris gustassent hoc gen9 uitæ:& extremis(ut dicitur)digitis attigissent.sed & cet:

Olera olla legit.

o Lera olla legit:prouerbiũ est in adulteros mecharum.ac turpes puerorum pedicones: significat ãt ꝙ ut olla quæ Marcello & Varrõe testibus uas ẽ capacissimum.colligit & cõpræhẽdit olera.sic mech9 mechas colligit & captat.& Velut olera ollæ conueniunt:ita mecho adulteria conueniunt.quod Catullus in Cæsarẽ. decenter usurpat:sic scribens Mentula mechatur: mechatur mẽtula certe:Hoc est.qđ dicunt ipsa olera olla legit.

Oculus domini in agro fertilissimus est.

q Vum (ut Plinius est auctor libro decimo octauo capite sexto(agrorum cultura opera:& nõ ĩpensa cõstet ut unicum . C.furii Cresini exemplum docet:qui quum e seruitute liberatus in paruo admoduꝫ agello largiores multo fructus pciperet:q̃ ex amplissimis uicinitas:in inuidia magna erat : ceu fuges alienas pelicere t ueneficiis. Q uamobrem a.Sp.Ablino.curruli die dicta metuens damnationem quum in suffragium tribus oporteret ire.instrumentum rusticum omne.in forũ attulit:& adduxit filiam ualidam atq;(ut piso ait)bene curatam:uestitam ferramẽta ægregie facta: graues ligones: uomeres ponderosos:boues saturos. postea dixit:uenefi-

cia mea quirites hæc sunt. nec possũ uobis lucubrationes: uigilias. sudores: referre. sic omnium sententiis absolutus hæc ex Plinio: ideo præceptum est ab iis: qui de agricultura cripserunt: ꝙ dominus crebro suos agros uisat: procuret: nihil sero in agro fiat. ita enim foecundiores mul o redduntur agri: contra si dñs non uiserit: breui sterilescũt. Vnde antiquum prouerbium ortum: Oculus domini in agro fertilissimus est: & a scriptoribus sæpe repetitum. Naꝫ Aristoteles libro Economicorum Persa rogatus inquit quid equum pinguem faceret: Oculus domini respondit. quod idem a stabulario quodam dictum Plutarchus de liberis educandis prodit. Lybicus itidem Nero percunctãte quodam quod sterquilinium agro optimum foret: domini inquit uestigia. Columella quoque libro sexto capite decimo nono ait oculum & uestigia domini saluberima. idem Plinius de hoc similiter meminit. quod ꝑfecto nil alius significat: nisi ꝙ nos ipsi res nostras curare debeamus: & illud quod Gelius refert nequid amicos spectes. quod tu per teagere possis: efficiamus. ita. n. noster ocultus res nostras augebit. præsertim quum difficilis sit rerũ alienarum cura auctor Cicero in officiis .Planus semel crura fregit.

h Oratius libro epistolarũ primo ĩquit Nec semel irrisus triuiis attolere curat fracto curar̃ planum: ubi planũ uetus uerbum quod non perpaucos alioqui eruditos fefelit: opinantes nomen esse adiectiuũ cõtra metricam rationem: nam prima in substantiuo corripitur: (ut poeta posuit) in adiectiuo producitur: accipitur pro scurra & sycophãta. sicuti Cicero: & Laberius acceperunt. qui solebat multos sic fallere: in quorum uehicula quum uoluisset tolli: ut fingeret se crus fregisse. qui quuꝫ

postea uere fregisset: & idem rogasset: nō est ei creditum. Vnde auctore Porphyrione natū est ꝓuerbiū: planus semel crura fregit. (quia non amplius fides sibi adhibita ē) in eos: quibus quum falsis rebus omnia fidei argumenta consumpserint: nemo tam & si uera dicentibus credit. qđ proprie mendacis uel mentientis (ut Aristoteles dicere solebat) præmium est: qui teste Diogene Laertio libro q̄nto quum interrogatus esset: quid nam mendaces lucrarē tur: ut quum uera inquit dixerint: non illis credatur.

Multa Syrorum olera.

q Vonia Pli. li. xxi. natu. hist. hoc ꝓuerbiū refert: ut meli⁹ itelligat̄ ei⁹ uerba ponā: q̄ sint hæc orphe⁹ amatoriū inceē staphilino dixit: fortassis q̄m uenerē stimulari hoc cibo certū ē. Ideo cōceptus adiuuari aliq ꝓdiderūt. ad reliqua & satiua pollet: Efficacior t̄n siluestris magisq; in petrosis nata. Semen satiuæ quoq; contra scorpionum ictus ex uino salutare est. radice eius circunscalpti dentes dolore liberātur. Syria in hortis oposissima. inde quoq; est ꝓuerbiū græcis: multa syroꝝ olera. Pli. hacten⁹ nos autē hoc adagio in eos uti possumus. apud quos uel olerum uel alicuius alius rei magna uis est.

Lapidem mordere.

c Anis auctore Pli. li. viii. animal q̄q̄ fidelissimū (ut multis cōstat exēplis) Syrio tamē maxime ardente in rabiē homini pestiferā uertitur. Veꝝ etiā circa rabiē lætiferam. perinde quandoq; in homines sæuit ut proiectos lapides mordicus capiat. Est enim animal pronum in iram. Vnde deductum est prouerbium lapidem mordere: quo in eos uti possumus qui more canū sæuiūt & ꝓpemodū in rabiē feruntur. quoꝝ uerba canina dicū

tur:dicēte Ouid.in Ibin. Iactat & in toto uerba canina fo/ro. Sȝ quoniā huiuscemōi hoīes ꝓ summo negocio hēnt morderē.i.carpe hūc & illū.sub spē errata corrigendi. iure eqdē eorū eloquētia (siqua ē) ꝓuerbialiter canina appellari pōt.q̄ pinde hoc tpe uiget:ꝙ nōnullorū ↄ̄mortuoꝝ scriptorū māes nomē:quorū sine honoris ꝓ̄fatiōe noīari non debet:eius acri morsu lacerati nusqui quiescere possunt.

Sapientia uino obumbratur:

u Inum quo nō est aliud qcq̄ uiribus corpis utilius modice sūpto:nec aliud uoluptatibus pniciosi⁹ si modus absit:hoīs mentē mutat:furorē gignit: ita breui ip̄m sapientē eius dulcedine captum insānire cogit: quum siquideȝ ebrietas (ut Cato aiebat) nil aliud sit:q̄ insania uolūtaria. Vnde ortū est ꝓuerbiū sapiaȝ uino obumbrari:auctore Pli.libro.xxiii.capi.ii.ita scribēte uinū ieiunos bibere nouitio inuento inutilissimū est.curas uigorēꝙ animi impedit ad ꝓcinctū tendētibus somno uero accōmodatū ac securitatibus.itaꝙ dudū hoc fuit:quod homerica illa Helena ante cibum ministrauit. Sic quoꝙ in prouerbium cessit:Sapiētiā uino obumbrari.hæc ille:qđ mehercule uerius uero esse:Magni Alexandri duntaxat exēplū cōprobat.non ne ille rex sapientissimus erat:ut eius rerū gestarū gloria ꝑspicue testatur. Verū illū nihil impēdio dehōestauit q̄ uini pestifera auiditas.qppe qui qūum hostes semper uicisset:a uino perinde uictus est:quod nōnullos intemulētia amicos interemit.ex quo (ut idem Pli.li.xiiii.est auctor) Androcides sapientia clarus ad me scripsit intemperantiam eius cohibens. Vinum potaturus Rex memento te bibere sanguinem terræ cicuta homini uenenum est:Cicutæ uinuȝ:hactenꝰ Androcides:nec me fu

git: q̄ quidam hunc locũ sic perperã legunt. Sicuti ue-nenũ est homini cicuta, ita & uinum. quod oĩum p̃m⁹ olicianus monstrauit. nos autem hoc adagio in eos uti possimus: qui uino ingurgitati penitus discipiunt.

Fortitudo in neruum erumpit.

a Solent sagittarii ĩmoderate plerũq̃ oẽs uires ad ducendo: dũ arcũ tendũt nõ telũ incitare: sed neruum rumpe fortius ferire uolentes: a quibus (auctor Dona.) natum ẽ prouerbiũ: Fortitudo in neruũ erũpit: ĩ eos q nimiũ suis freti uiribus suscepto oneri succumbunt. ita. n. hoĩb⁹ fortitudĩe nimia sæpe uinci: sæpe decipi ↄtigit: queãdmodũ apd Geliũ li. xiiiii. cap. xvi. & Iuue. Saty. x. milõi crotõiensi athletæ illustri ĩ diducẽda q̃rcu accidisse legim⁹. possumus ẽt fortitudinẽ in neruũ erumpe ĩtelligere ex ↄsuetudĩe romana: q̃a sæpe ĩ neruũ cõiiciebant ex aliquo maleficio in carcerẽ missi: ĩ quo significato: ut idẽ Dona. sentire uidetur. Terẽ. in Phor. usurpauit scribens. Verũ hoc sæpe Phormio uereor ne ista fortitudo in neruum erũpat deniq̃.

Venti gaudia ferunt.

h Oc uetus adagiũ Vẽti gaudia ferunt: ĩ eos usurpare possum⁹: q incassũ lætãtur: quo Vergili. in. x. æneĩ. teste Seruio his uerbis usus est. nec frrre uidet sua gaudia uẽtos. & alibi: Sз auræ oĩa discerpũt: Item Partẽ mẽte dedit: ptim uolucres dispersit in auras.

Ex unguibus amare.

e Xunguib⁹ amare ẽ pia quadã charitate: & q̃si ab ĩeũte ætate amorẽ gerere. beniuolẽtia. n. eo p̃stantior ẽ quo uetustior. Vñ in puerbium cessit: teste Plutar. tar. de libe. educã. ex unguib⁹ amare. q oportet in qt: ut mihi pfecto uide t: ut mr̃es filios educẽt: eisq̃ ubera

porrigāt: q̄m maiori cū charitate & īpēsa magis diligentia nutriēt: ut q̄ natos ex intimo & (ut dici solet) ex ungibus ament.

Ad frugem bonā se recipere.

q Vum nemo (ut Lactātius īquit) in uitia ꝓnus nō sit: sapientis ꝑfecto uiri est a cognito errorē discede re. & se se in tutū: hoc ē ad meliorē uitā recipe. Vn̄ Sene. đ morib9 ait: bona cōsuetudo excuterē debet qđ ma la īstruxit. & alibi grauis aī poena ē: quē p9 factū poenitet. Hinc igr̄ ꝓuerbiū fluxit ad frugē bonā se recipe. qđ. M. Tulius in oratione ꝓ. M. Cælio ita scribens usurpat: Sed qui totā adolescentiā uoluptatibus dedissent: emersisse ali quando: & se ad frugē bonā (ut dr̄) recepisse. grauisq; ho mines atq; illustris fuisse.

Stultū est uia deficiente uiaticum quærere.

u Iaticu3 appellatur q̄cqđ ad iter faciūdū necessariū ē. qđ exacto iā itiere nō est op9 pare. Vnde fcm̄ ꝓ uerbiū: stultū est: uia deficiēte uiaticū q̄rere: ī auaros senes: qui quo seniores sūt: eo pl9 cupiūt: quoq; auaritia merito mōstro sīlis dr̄: quo Sene. de mori. utitur dicēs. Quid. n. stulti9 ē (qđ dici solet) q̄ uia deficiēte uiaticū q̄re re aut augere.

Hō frugi oīa recte facit.

S Vnt homines frugi. q̄s græci uocant: q in oī re motibus aī moderāt̄. & moderatā noscūt seruare cōstātiā. Ex quo uice ꝓuerbii uulgatu3 est: Hōīnē frugi oīa recte facerē: dicēte Cice. li. iiii. tusculanaꝝ frugalitas nomē tāq̄ ad caput ferre uolumus ꝙ nisi eo nomīe uirtutes cōtinerent: nūq̄ illud tā ꝑuulgatū eēt: ut iā ꝓuerbii locū obtineret: Hōīnes frugi oīa recte facere & Quint. in q̄nto proprium est inquit boni recte facere.

Homo factus ad unguem.

h Omo fcũs ad unguẽ puerbialiter dicitur ad pfectio
nẽ. est. n. trãslatio a marmoriis. q lapidũ iuncturas
unguibus pbãt: hic Hora. ait ad unguẽ fact9 hõ. i. oĩ ex par
te pfectus: & Tul. li. vii. episto. familiariũ ad Gallũ Vrgeo
gitur transuersum ungem (quod aiunt) a stilo:

Phrygem plagis fieri solere meliorem:

c Icc. in orone p lucio flac. refutãs asiaticos testes tãq̃
turpissios & ĩfães miniẽq; fidos: ait asia ura cõstat ex
phrygia. misia: caria: lydia utrũ igr nostrã ẽ an urũ; h puer
biũ: phrygẽ plagis fieri solere meliorẽ: ĩuẽs hmõi hoĩes
nulla æq̃ corrigi posse: q̃ uerberibus q̃ppe q plagis digni
sũt. qđ ĩ eos usurpare possum9. q nisi uapulẽt: nũq̃ emẽda
tur. Qui in oĩ re: atq; omni tpe omni laude uacat9 illauda
tus est: isq; omnium pessimus deterrimusq; est.

q Voniam nemo quisq̃ tã afflictis ẽ moribus: quin
faciat aut dicat nõnũq̃ aliqd: quod laudari queat:
Inde hic antiquissimus uersus auctore Macrobio
libro Sat. vi. uice prouerbii celebratus est. Sed. n. q in om
ni re atq; in omni tpe omni laude uacatus: illaudatus est. is
q; omnium pessimus deterrimusq; ẽ. Vbi illaudatus. (at
tende) fere ẽ: ac si diceretur: nunq̃ nominãdus. luadare. n:
psca lingua significat nominare: appellareq;. Vnde Maro
peritissime ait Quis aut Eurysthea durũ: aut illaudati ne
scit busiridis aras: auctor ẽt Gelius.

Hic duos parietes de eadem fidelia dealbat:

m Arcus curius ad Ciceronem scribens Sed Ami
ce magne inquit noli hanc Epistolam Attico ostẽ
dere: sine eum errare: & putare me bonũ uirum es
se: nec solere duos parietes de eadẽ fidelia dealbare: p quæ
uerba prouerbialiter dicta Curius per iocũ significat se so

lere idem duob9 ꝑmittere:sicut qui uno colore duos mu
ros dealbat. fidelia autem auctore Marcello samiũ uas ē ad
usus plurimos:plautus ĩ Aulularia mulsi cõgialem plenã
faciam tibi fideliam:& persius Satyra.iii.disce neque ĩuide
as:qđ multa fidelia putet. hoc aũt loco fidelia pro coloꝝ ua
se accipit.nos itidē hãc ꝓuerbiali ellocutiõe Hic duos pietes
de eadē fidelia đalbat:ĩ cũ uti possum9 q idē duobus pluri
b9ue ꝑmitit. Q đ dedi datũ nollē.qđ reliquũ ē ñ dabo.

q Vũ in eum noua nõ sint beneficia cõferēda:(ut Cice
ro docet)qui ueterum ĩmemor est:hinc celebre pro
uerbium teste plauto in Cistellaria factum est.ubi inquit
inter nouã rē uerbum uerum usurpabo uetus:qđ dedi da
tum non uellem quod reliquum est non dabo.quo mone
mur:ut in eos beneficia conferre non amplius debeamus:
in quos prima male collata cognoscimus.

Nullum cibi genus saccaro non conditur.

s Accaron nihil aliud est:q̃ mel in arundinibus col
lectũ:gumiũ modo candidum ac fragile.mitebat
hoc quõdam Arabia & India:usus[q;] eius tantum
in medicina erat.Nunc passim ēt reperitur non medicinæ
modo sed cibis omnis generis expetitum ita ut locum pro
uerbio dederit. quod de his dicit q̃ multis rebus usui.sunt

Fallacia a'ia aliam trudit.

t Erentii in Andria uerba sũt Teste Donato ꝓuer
bialiter dicta.est illud quoq; simile Clauus clauo
truditur:& dies die significat enim hoc adagium
ꝙ dolus bene dolo detruditur hoc est ꝙ homines insidias
alii molientes merito ipsi dolis præueniuntur. cui subiacet
illud quod alibi rettulimus:mēdacē oportet esse memorē.

Gladiator in harena Consilium capit.

Ladiatori in harenam ad pugnandum exeunti nihil præmenditati ictus prosunt. sed potius aduersarii uulltus & mota manus aliquid etiam corporis inclinatõ intuentẽ monẽt. Vnde ꝓuerbiũ nascitur Gladiator in harena consilium capit. quo signficatur in re præsenti esse cõsultandũ. &.n. in pleriqꝫ rebus ꝑmeditatũ cõsiliũ subitæ rei casus irritũ facit. ꝓinde Vrbãissim⁹ poeta uerissime ait o q̃tuȝ est subitis casibus ingeniuȝ. quod decenter Seneca epistola. xxii. usurpat.

Hic Caput digito scapulit.

Eneca epistola. li. ait oĩa reꝝ omniũ si obseruẽtur: indicia sunt: & argumentũ moꝝ ex minimis quoqꝫ licet capere. Inpudicũ & incessus oñdit & manus mota: & unum interdum respõsum: & relatus ad caput digitus: & flexus oculorum. Improbum interdum risus: insanum uultus habitusqꝫ demonstrat: hæc ille: Vnde quum uelumus quempiam taxare: ꝙ mollis & impudicus sit. Symbolicos & ꝓuerbialiter dicimus: Hic Caput digito scalpit: quod decenter Iuuenalis Satyra nona ita scribens usurpauit: Qui digito scalpunt uno caput. hoc idem (ut Ammianus Marcellinus li. xvii. est testis) pompei obtrectatores in eo ludibriosum & irritum obseruarunt.

Si Claudo uicin⁹ hitaueris: & ipe Claud⁹ ãbulare disces.

Oc uetus est Adagium: & a Plutarcho de liberis educandis his uerbis eleganter usurpatur. Haud est inquit ab re illud usitatum sermone prouerbium: Si claudo uicin⁹ habitaueris: & ipse claudus ambulare disces. quod illud ferme significat: quod Seneca ait sũmuntur a cõuersationibus mores. & idem epistola septia malignus comes q̃uis candido & simplici rubiginem suaȝ

affricuit: & alibi alter alterum in uitia trudimus. & Iuuenalis saty. Secunda Vuaq; conspecta liuorem ducit ab uua.

Posterioris cogitatiōis & sapientiæ plenæ sūt Dom9:

h Oc prouerbio significatur: q; post rerum euentū omnes facile sapientes sunt: quod. M. Tullius in .xii. philippica ita scribēs affirmat: posteriores. n. cogitationes (ut aiunt) sapientiores solent esse. Verum id parū prodest. sæpe. n. sero (ut dicitur) sapiunt phryges.

Taurū tollere potest: qui uitulū substulerit.

a Pud Petroniū arbitrū Quartilla ita loquitur: Iunonē meā iratā habeā: si unq̄ meminerim uirginē fuisse. Nam infās cū paribus inquinata sum: & subinde pdeuntibus annis maioribus me pueris applicui: donec ad hāc ætatē pueni. Hic natū puerbiū (ut Politiāo placet) qd' dr̄ posse taurū tollere: q uitulū substulerit. significat āt q; q a teneris ānis aliqd egerit: eo (ut ipa poscit mox ætas) iā adultus facile qppiā maius efficere poterit. Vbi q; Quartilla Iunonē suā dixit: id scitu dignum ē. Seneca. n. epistola tertia lib. xix. ita tantum ait hoc seponas uolo: ut memineris maiores nr̄os q crediderūt stoicos fuisse: singulis. n. & geniū & iunonē dederūt. & Pli. li. ii. cap. vii. quū singuli quoq; ex semetipsis totidem deos faciāt. Vnde Iuue. Saty. secūda repræhendēs q; minister nō p geniū: sed p iunonē domini iuraret: uidelicet more muliebri: scribit Et per iunonem iurante ministro.

Extremus actus abest.

c Omœdia auctore Donato quinq; actibus absoluitur. quo fit si unus deesset actus: fabula īperfecta foret. Vnde in puerbiū exiit. ut abesse extremum actū diceret: quū res īperfecta esset. e cōuerso non minus puerbialiter dici pōt Extrem9 actus nō abest. quū res cō-

ſumata eē ſignificat. qđ Cice. in ſecūda philippica his uer bis uſurpaſſe uidet: Et ſi me⁹ ſtilus ille fuiſſet: (ut dr̄) mihi crede nō ſolū unum actū: ſed totā fabulam cōfeciſſē. & alibi extremū inquit actuꝫ ab inerti poeta eſſe neglectum.

Siſypheum portas Saxum.

S Iſyph⁹ æoli fili⁹ iſtmū ē ſtricturā illā terr̄ q̄ īter duo maria ioniū & Aegeū cōſiſtit: latrociniis occupauit. ita ut Autholiā Autholii filiā Laertæ deſpōſatā quū ad maritū duceretur. uel (ut qdā uolunt) quū ad oraculū Apollinis cōſultura proficiſceretur: inſidiis cœperit: atq; grauidauerit. ex qua (ut multi credunt) tunc Vlyxes natus eſt quod illi Aiax apud ouidium li. xiii. Metamor. exprobrat. tandem occiſus Syſiphus a Theſeo apud inferos hac pœna afficitur. ut grande ſaxum ſupra montem portare conatus: quum ad apicem deduxerit: continuo ad ima relaxetur. dicente. Ouidio in prænotato libro Aut petis: aut urges redditurum ſiſyphe ſaxum. & Seneca in Herculæ furente Ceruice ſaxum grāde ſiſyphea iacet. Horatius itideꝫ in ſecundo Carminum Dānatuſq; longi Siſyphus Aeolides laboris. Vnde quum aliquem in extricabili labore afflictum eſſe innuere uolumus: prouerbii loco dicimus Siſypheum portas ſaxum. ad hoc. & illud Terentianum in Eunucho iam diu hoc ſaxum uoluis: uſurpamus. ut in diuitem auarum dici poteſt eleganter. Hic tantalea laborat ſiti: qui ideo aurum ſiti: quoniam eo maxime abundat. Et .n. (ut Horatius ait) creſcentē ſequitur cura pecuniā. quē admodū Tantalus apud inferos in lympidiſſima q̄uis diuerſetur aqua: ſiti tamen perpetua afficitur: uelut etiam ī eū q in magna copia īopia laborat: hoc ꝑpertianū inſanus medio flumine q̄ris aquā: loco: ꝓuerbii uſurpare q̄mus:

Fortes fortuna adiunat.

s Olet preliunq; pericula atq; labores rei.pu. causa magno elatoq; animo (id.n.proprie fortis uiri est: ut. M. Tullius in officiorum primo docet (subeuntibus fortuna quæ a Lactantio libro diuinarum instit. tertio accidentium rerum subitus atq; inopinatus diffinitur euentus: fauere ut Horatio Coclit i: ut. C. Claudio Neroni: ut Scipioni Africam oppugnati: ut plerisque aliis romanorum imperatoribus contigisse legimus. Vnde uetus ortum ē prouerbium fortes fortuna adiuuat. ut testis ī est Cicero in primo tusculanarum qui ita scribit: fortes enī non modo fortuna adiuuat: (ut est in uetere prouerbio) sed multo magis ratio. quæ quibusdam quasi præceptis confirmat uim fortitudinis. ad quod poetam de in decio æneidos respexisse facile affirmare ausim. ubi ait Audentes fortuna iuuat. usurpat Terentius etiam in phormione dicēs fortis fortuna adiuuat. A uertice usq; ad calcem.

u Ertex siue uortex est quicquid uentorum rotatione effracta item contorta in se aqua uertitur: uel aliud simile Vnde teste Fabio li. octauo orat. institutionum: pars summa capitis propter flexū capillo℞ dicit̄ uertex. (ut etiā capro grammatico placet) qui ait uortex fluminis est: uertex uero capitis. Ex quo natum ē hoc ꝑuerbiū: a uertice usq; ad calcē (calx enī postrema pars pedis ē hoc ē a pricipio usque ad finē: illud quoque haud enī ualde ab hoc discrepat) non minus prouerbialiter Flaccus expressit in primo sermonum Satyra tertia ita scribens: Si collibuisset ab ouo usque ad mala citaret. hoc est a principio cœnæ usque ad finem. nam ouum initium cœnæ erat: poma autem in fine ponebantur: idest in secun-

dis mēsis:q bellaria uocitāt. Acrō & Porphyriō auctores.

Discendum est qui diu uiuas.

h Oc prouerbialiter usurpatur a Seneca in Episto-
la libri decimi sexta ad Luciliū dicente tam diu di
scendū est:q̄diu nescias. & si prouerbio credimus:
quādiu uiuas. quo in totum præcipitur litteris esse incū-
bendum. quum ad id uix tota ætas sit.

Sirenum cantu demulceris.

s Irenes uidelicet Parthenope: Leucosia. ligia Ache
loi flumis & Calliopes musæ filiæ fuerunt. hæ in
sulas quasdā iuxta pelorum inter Siciliam & Ita
liam teste Ouidio libro decimoquarto metamorphoseos
habitarunt. harum una auctore Seruio super qnto ænei
dos: uoce altera tibiis: alia lyra canebat. Sed tāta dulcedine
cantus transeuntes nautas afficiebant: ut sopirētur. quos
statim sopitos submergebant. Quare Vlixes illac trāsitu
rus a Circe admōitus sociorū aures cæra obturauit. dicē-
te Iuuenale Affigit cæras illa de naue petitas. Quæ sicu-
los cantus effugit remige surdo. Et Seneca ad Lucillium
epistola trigesima p̄ma idē testificāte. & ipse se ad nauis ma
lum ligari iussit: & sic illesus transiuit. Ex quo iā uice puer
bii uulgatum ē: Sirenum cantu demulceris in eum qui sa
luti uoluptatem p̄ponit. auctore Fabio in quinto: ubi qui
argumenta inqt uelut horrida & cōfragosa uitantes amœ
nioribus locis desident: neq; aliter q̄ ii qui traduntur a poe
tis gustu cuiusdam apud lotophagos graminis & Sirenū
cantu deliniti uoluptatem saluti prætulisse.

Aequalem tibi mulierem inquire.

u Etus est (& ut ita dicam) aureum prouerbiūm.
quo Plutarchus de liberis educandis decēter uti-

tur: hoc pacto scribens. Eas autem despondere filiis uxores couenit: q̄ nec multo nobiliores: nec ditiores sint. Sapientia refertū utiq̄ puerbium. Ac q̄lē tibi mulierē inq̄re. Significat āt q̄ unusq̄sq̄ sibi cōiugem genere parem: amicosq̄ pares q̄rere: & parare debeat. Vnde Deyanira apud Oui. in Episto. p̄cipit: Siqua uoles apte nubere: nube pari. & idem Naso in. iiii. de tristi. Viue tibi: & longe nomina magna fuge. Viue tibi: quātūq̄ potes p̄lustria uita. Sæuū p̄lustri fulmen ab arce uenit. Nam quanq̄ soli possunt p̄desse potentes: Non prosunt potius plurimuȝ obesse solent. Et paulo inferi⁹ in eundē sensum ait Crede mihi: bene q̄ latuit: bene uixit. Et ītra fortunā debet q̄sq̄ manere suā.

Coruus relictis ab Aq̄la cadaverib⁹ uescet.

Quilæ aliti rapacissimæ: utpote quæ ad populandum (quemadmodum Pli. lib. x. docet) magno tractu ut sacietur: indiget. quicquid ex raptu in uorandis cadaueribus supest: imbelles aues (ueluti coruus) edunt. Vnde puerbium Coruus relictis ab aq̄la cadaueribus uescitur. in eos qui ignaui & desides aliēis laboribus famā sibi aucupātur. ut illi potissimū sibi faciūt: q̄ aliena sibi scripta uēdicāt. pinde ac ille fidētinus Martialis consueuerat.

Hic Coruus est.

Ic Coruus est. Prouerbiuȝ fuit impudicos atq̄ uitiosos. quoniam corui ore coire dicūtur. teste Plinio libro decimo capite decimosecundo ita scribēte Corui pariunt: quum plurimum quinos. ore eos parere aut coire uulgus arbitratur. Quod Iuuenalis satyra secunda usurpasse uidetur: dicens Dat ueniam coruis: uexat censura columbas.

Aut bibat: aut abeat.

i

Ex in græcorũ cõuiuiis erat: aut bibat: aut abeat

l Qua iubebatur: ut aliquis aut simul cum aliis p cupide potantibus genio indulgeret: aut omnino abiret. quæ dum ab aliis scriptoribus tum a Cicerõe lucu lẽter loco prouerbii in fine ultimi Tuscula. libri usurpat. Cuius uerba ponã: Mihi qdem inquit in uita seruanda ui detur illa lex: q in græcorũ cõuiuiis obtinetur. aut bibat in quit aut abeat. & recte. aut enim fruatur aliqs pariter cũ aliis uoluptate potandi: aut ne sobrius in uiolentiam uio-lentum incidat: ante discedat. sic iniurias fortunæ quas fer re nequeas: diffugiendo relinquas.

Non cursu lampada tibi trado.

d Iana religiosissime in aricino nemore ubi ei sacratũ erat tẽplũ: colebatur: qđ Artemisiũ uocat Strabo lib. v. geogra. quoniam græ. artemis Diana nũcu patur. Sacerdos istius tẽpli Rex nẽorensis dicitur a Tran quillo in Caio Caligula: qui erat fugitiuus seruus. mulie-res uota nuncupabant huic deæ: & uoti compotes ibãt in nemus aricinũ gestãtes faces accensas. qua supstitione de am se uenerari putabãt: quod Ouidi. in fastis docet: sic scri bens Sæpe potens uoti frõtem redimita corõis Fœmina lucentes portat ab urbe faces. & Proper. lib. ii. Quum ui det accẽsis deuotã currere tædis In nemus: & triuiæ lumi na ferre deæ. Certamẽ autem in eo ꝙ Bartholomeus no ster Merula uir litteratissimos auctore Pausania ab Athe niensibus sumptum arbitratur: positũ erat in cursu tedã seruare accensam. q̃ si primo extinguebatur: uictoria ad se cundum transferebatur. Si secundo quoq; extinguebat: tertius uictor erat. Si uero omnibus: nullus uictoriam as sequebatur. Vnde Varro libro de re rustica tertio. capi-

tulo.xv. puerbialiter iquit q de fructibus nihil dixi: nõ cur su lampada tibi trado. Quod significat tibi uictoriã nõ cõcedo. Hinc Persius Satyra. sexta. Qui pores: cur me inde cursu lãpada poscis. quod nos puerbii loco usurpare possumus: quũ dicere uolumus tibi non cedo. i. uictoriã non trado.

Viuorum memento.

u Etus est puerbium Viuorũ memento. quo significatur. de uiuis esse loquendũ: & de rebus præsentibus agitandũ. teste Cicerone in. v. de finibus bonorum & malorũ. qui iquit Tum Pomponius at ego quẽ uos ut deditum Epicuro insectari soletis: sum multum eqdem cum phedro: quem unice diligo: (ut scitis) in Epicuri hortis: quos modo præteriebamus: sed ueteris prouerbii admonitu uiuorum memini. nec tamen Epicuri licet obliuisci.

Sardonius risus.

s Ardonia herba quæ auctore Solino in Sardinia isula i fontiũ defluuiis pueit: largius iusto apiastro similis: ea siquis uescatur: neruos cõtra hit: & rictu deducit ora. ut q moriunt: ueluti ridentiũ facie intereãt. Vnde in puerbio dicit Sardonius risus. quo cũ uti possumus. q (Vt Vergilius ait) spẽ uultu simulat: premit altũ corde dolorẽ. i. hilaritatẽ præ se fert aspectu: intrinsecus ãt tristi afficit dolore. qd scite Cicero lib. Epistolarũ familiari. septimo ad Gallum usurpat: ita scribens Rideamus .hoc est risum Sardonium.

Quod etiã nonnulli licet sardoniã herbã nõ ederint: animã ridendo efflauerint: testatur Plinius libro undecimo capite trigesimo septimo quũ de præcordiis loquit. ita inquiens Ob hoc in præliis gladiatorumq spectaculis mortem cum risu traiecta præcordia attulerunt.

Mulsum quod probe temperes: miscendum esse nouo hymetio: falerno & uetulo.

h Oc ganeonum: popinonum: lurconũ: gulonũ prouerbiũ est. qui uariis ciborũ generibus excogitatis: studiosissime gulæ indulgent. Quod a Macr. lib. Saturnaliorũ septimo sic scribenti usurpat: Cur Disari mel & uinũ diuersis ætatibus habẽtur optima? Mel qđ recentissimũ: uinũ qđ uetustissimũ: Vnde ẽ & illud prouerbium? Quo utunt gulones: mulsũ qđ probe tẽperes: miscẽdum eẽ nouo hymetio: falerno & uetulo. hymetiũ ãt hoc loco mel Atticũ significat: dictum hymetiũ ab hymeto monte iucundissimo atticæ regionis.

Acti labores iucundi sunt.

p Ræteriti labores sæpe plurimũ solẽt gaudii afferre. Vnde ulgatũ sermõe prouerbiũ: Acti labores iucundi sunt. ut Marcus Tullius in secundo de finibus bonorũ & malorũ testat: ubi ita inqt Quid si ẽt iucunda memoria est pteritorũ malorũ? Vt prouerbia nõ nulla ueriora sint: quã uestra dogmata. Vulgo enĩ dicit: iucũdi acti labores. Nec male Euripides: cõcludã si potero latine: græcũ hunc uersũ nostri oẽs suauis est laborũ præteritorum memoria. Cicero hactenus. ad qđ illud poetæ referendũ est: O socii (neque enim ignari sumus ante malorum) O passi grauiora: dabit Deus his quoqȝ finem. Vos & scylleam rabiem penitusqȝ sonantes accesti scopulos: uos & cyclopea saxa expti: reuocate animos: mœstumqȝ timorem mittite. Forsan & hæc olim meminisse iuuabit.

Colophonem addidit.

c Olophon Ionica ciuitas est. Colophonii autẽ aliquando nauales opes satis amplas habuere: &

equestri certamine tantum excelluerunt. ut ubicunque dif ficulter bello componi poterant: Colophonii equitatus au xilio dirimebantur. qua ex re teste Strabone libro decimo quarto geographiæ ductum est prouerbium Colophonē addidit. quum summa operi manus imponitur.

Ad Vmbicum peruenire: uel Coronimponere.

q Voniam umbilici ornamenti genus in fine libri solent poni Hinc mos ille uetus est. quod elegan tissimi poetæ prouerbii loco quum exactū opus significarent: ad umbilicum se uenisse dicerent. Horatius in Epodo. promissum carmen iambos ad umbilicuз addu cere. Q uod sic exponit Porphyrio ad umbiculum addu cere: ꝑfinire & consumare opus: posuit Horatius. Q uia in fine libri ex ligno aut osse umbilici solent poni: in quem sensum & Martialis finem quarti libri clausit: Ohe iam sa tis est: Ohe libella: iam peruenimus usque ad umbilicos. Tu procedere adhuc & ire quæris. Et alibi idē poeta Nū quam grandia nec molesta poscit. Q uæ cedro decorata purpuraque nigris pagina creuit umbilicis. Georgius aūt Merula Vir impense doctus id esse ad umbilicū perueni re autumat. Q uod græci dicunt hoc est Coronim imposuisse. Soliti enim inquit fuerant græci consumatis operibus coronim apponere.

Vnde prouerbium natum :ad qđ Martialis respexisse uidetur: nimitatem decimi libri quo dammodo arguens: Si nimius uideor seraque Coronide longus esse liber: legito pauca: libellus ero. Q uoties igiť significare uolumus quempiam opus consumare prouer bialiter dicimus illum ad umbilicum peruinire: aut imita tione græcorum Coronim imponere. quo potissimuз ada

gio huius libelli finem claudere uisum est.ut hoc(qualecũ que sit) perfecto iam opusculo:nos itidem ad umbilicum perueniffe:uel Coronim imposuisse diceremur.

FINIS.

Pollio Gerus Vadius Præsbyter Domicio Palladio Sorano.S.D.

u Ide q̃so mi Palladi suauissime q̃ti te facer mihi necessũ sit. Q uũ nõ possim ñ uæhemẽter singularẽ aĩum tuũ suspicere nõ mirificaꝫ industriũ laudare nõ egregiũ ĩgeniũ demirari: nõ te deniq; ipsũ maximis laudib9 efferre: magnoq; amore ꝓseq. Q uippe qui ex oibus un9 quoꝝ ipse mecũ artes qb9 tenent:sæpe aio colligere soleo:tãtope litteraꝝ studiis partĩ p te partĩ p amicos ꝓdesse: ac cõsulere eniteris: utpote q sciẽtiã quẽ modũ socrates dictare solit9 erat)unicũ scis esse bonũ:cõtra inscitiã malũ. Et.n. quũ nuperrime intellexeris Polydoꝝ meũ Vergi.urũ uti que doctissimũ & mutua mihi necessitudie deuictũ puerbior um libellũ qui haud paruo latinæ linguæ uel nouitate ipa reꝝ uel uarietate ñ illepida:lectiõis emolumẽto futur9 ẽ:Ad illustrissimũ Prĩcipẽ Guidũ Vbaldũ Vrbinatẽ ducẽ scripsisse.ut ĩ hoc quoq; litterarũ studiosissimis opitularere:a me(id q̃q̃ Liberalis Thomasi9 medic9 sane nõ in celebris ac phũs excellẽtissim9 ãtea itidẽ petierat.)sæpe nũero efflagitasti:ut polydoꝝ penes quẽ uelutite ñ p̃terit)plurimũ mea ualet auctoritas:hortari & rogare nõ.desisterẽ:ut hũc libelũ q̃ ꝓmũ emitteret. Ego ita q; sũma tua me beniuolẽtia & hũanitate mot9 postulatis tuis satisfaciendũ cẽ rat9 talẽ huiusce rei operã enauaui: q; Polydorus (uti ipse in præfactione testatur)hoc aliquãto celerius q̃ consiliũ fuerat:nostris precibus opus publicauerit. Q d

nos profecto eo etiam minime grauate præſtitimus: pri/
mum uidelicet ut tibi in hac pte mos gereretur: ſubinde
ut. M. Antonii noſtri Sabellici unici latinarū litterarū fa
cundiæ parentis Academiā noſtris quādoq; monumētis
illuſtraremus: quo potiſſimū deinceps uindice freti: facile
admodū contra maliuolentiſſimorum quorūdam impe
tus reſiſtemus. qui nullius ingenii ac uitæ turpiſſimæ ho
mines nocendi percupidi: fallacia callidi: inuidia liuidi: liuo
re tumidi: illaudati deniq; (nō poſſum. n. propriori uerbo
uti) tam & ſi canina quadā rabie lacerādi torquentur. uix
tamē ueluti deſides cāes tātū oblatrare audēt: quorū mox
latratus (ut poeta inqt) ſæuit in auras: ipſiq; maximam ſui
ueneni ptē perbibūt. Tu uero mi Palladi: quoniā tuo pſer
tim rogatu oēs litterarū: litteratorūq; ſtudoſiſſmi qui lecti
tabūt: hoc aliqto maturius opuſculuz eē æditū itelligēt: in
quo ſiqd deſiderabitur: id nobis quottidiāoq; nr̄o cōuitio
aſcribet: uelut ſiqd imutatiōe lr̄arū ſyllabarū ue deprauatū
fuerit: impræſſoribus iputari debet. Has Polydori mei
lucubratiōes ualde pbes: aduerſuſq; maledicta oia tueare:
uehementer obteſtor. Vale.

Impſſum Venetiis p Xpoferū de Penſis Anno ſalutis no
ſtræ. M. ccccc. die. vi. Nouēbris. Laus Deo.
Cū puilegio Libellus hic impſſus ē: ut neqs p decēniū
hūc uel ex eo prouerbiū aliquod impmere audeat ſub pœ
na in eo contenta.
Regiſtrum.
a b c d e f g h i oēs ſunt quaterni pter i q eſt duernus.

